

Jaana-Maija Koivisto, Outi Välimaa, Paula Hakala,
Raija Koskinen ja Hanna Naakka

NUOTTI-valmennuksella kouluun ja työhön

Monimenetelmällinen tutkimus NUOTTI-valmennukseen ohjautumisesta ja
valmennuksen toteutumisesta ja vaikutuksista

Kirjoittajat

Jaana-Maija Koivisto, tutkijayliopettaja, FT
Hämeen ammattikorkeakoulu, HAMK Smart -tutkimusyksikkö
etunimi@gmail.com

Outi Välimaa, lehtori, YTT
Hämeen ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiosaamisen yksikkö
etunimisukunimi53@gmail.com

Paula Hakala, tutkijayliopettaja, TtT
Hämeen ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiosaamisen yksikkö
etunimi.sukunimi@hamk.fi

Raija Koskinen, lehtori, VTM
Hämeen ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiosaamisen yksikkö
etunimi.sukunimi@hamk.fi

Hanna Naakka, lehtori, THM
Hämeen ammattikorkeakoulu, HAMK Smart -tutkimusyksikkö
etunimi.sukunimi@hamk.fi

© Kirjoittajat ja Kela

[Tietotarjotin.fi/tutkimus](http://tietotarjotin.fi/tutkimus)

ISBN 978-952-284-173-5

ISSN 2323-9239

URI <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20230925136633>

Helsinki 2023

Sisältö

Tiivistelmä	4
Alkusanat	5
1 Johdanto	7
1.1 NUOTTI-valmennuksen tausta	7
1.2 Nuorten lisääntyvä tuen tarve	7
1.3 NUOTTI-valmennus	10
2 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	12
3 Menetelmät ja aineistot	12
3.1 Monimenetelmällinen tutkimus	12
3.2 Tutkimukseen osallistujien rekrytointi	14
3.3 Aineistonkeruu	14
3.4 Aineistojen analyysimenetelmät	17
3.5 Tutkimuseettiset lähtökohdat	18
4 Tulokset	19
4.1 Tutkimukseen osallistujat	19
4.2 NUOTTI-valmennukseen ohjautuminen	24
4.2.1 Kirjava joukko nuoria	25
4.2.2 Hakeminen helppoa ja yksinkertaista	26
4.2.3 NUOTTI-valmennus pääosin oikea-aikaista	27
4.2.4 Ohjautumiseen liittyviä haasteita	29
4.2.5 NUOTTI-valmennukseen ohjataan nuorten peruspalvelujen puuttuessa	30
4.2.6 NUOTTI-valmennus ei vielä kaikille ammatillista kuntoutusta	31
4.3 Nuorten toiveet, odotukset ja tavoitteet NUOTTI-valmennukselle	33
4.4 NUOTTI-valmennuksen toteutuminen	37
4.4.1 Nuorten ja NUOTTI-valmentajien väliset tapaamiset ja yhteydenpito	37
4.4.2 NUOTTI-valmennuksen toteutuminen nuorten näkökulmasta	39
4.4.3 NUOTTI-valmennuksen toteutuminen NUOTTI-valmentajien näkökulmasta	40
4.5 NUOTTI-valmennuksen vaikutukset	54
4.5.1 NUOTTI-valmennuksen vaikutukset nuorten näkökulmasta	54
4.5.2 NUOTTI-valmennuksen vaikutukset NUOTTI-valmentajien ja ohjaavien tahojen näkökulmasta	56
4.5.3 NUOTTI-valmennuksen positiivisia vaikutuksia	57
5 Pohdinta	64
5.1 Tulosten tarkastelu	64
5.2 Valmennussuhteen tarkastelu	67
5.3 Tulosten merkitys käytännölle	68
5.4 Luotettavuuden tarkastelu	70
6 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	72
Lähteet	73
Liiteluettelo	78

Tiivistelmä

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selvittää NUOTTI-valmennuksen toteutumista asiakkaan, kuntoutuksen palveluntuottajan ja kuntoutukseen ohjaavan tahon näkökulmasta. Tutkimus oli monimenetelmätutkimus. Aineisto kerättiin NUOTTI-valmennukseen osallistuneilta nuorilta, NUOTTI-valmentajilta ja ohjanneiden tahojen edustajilta sähköisellä kyselylomakkeella (nuoret n = 306, NUOTTI-valmentajat n = 146, ohjaava taho n = 29) sekä yksilöhaastatteluilla (nuoret n = 61, NUOTTI-valmentajat n = 61) 1.10.2021–25.4.2022. Aineistot analysoitiin kuvailevan tilastotieteen menetelmillä sekä aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Raportointivaiheessa tulokset yhdistettiin.

NUOTTI-valmennuksesta nuoret toivoivat tukea tulevaisuuden suunnitelmien tekemiseen ja opiskelupaikan löytymiseen. Valmennuksessa nuoret olivat asettaneet yhdessä valmentajan kanssa itselleen tavoitteita, jotka liittyivät opiskeluun, terveyteen, elintapoihin ja arjen hallintaan sekä sosiaaliseen kanssakäymiseen. Nuoren ja valmentajan suhde oli nuorelle merkityksellinen ja valmennuksen ilmapiiri oli turvallinen ja luottamuksellinen. Ohjaavat tahot olivat pitäneet yhteyttä nuoreen NUOTTI-valmennuksen aikana ja osallistuneet verkostotapaamisiin.

NUOTTI-valmennus oli vaikuttanut positiivisesti nuorten elämäntilanteeseen. Valmennus oli vahvistanut nuoren voimavaroja, käsityksiä omista vahvuuksista ja itsetuntemusta. Nuoret olivat saaneet valmiuksia ongelmien ratkaisemiseen, ongelmallisten tilanteiden käsittelyyn ja itsenäiseen elämään. Osa nuorista pääsi opintojen pariin, työhön tai kuntouttavaan työtoimintaan. Nuoret saivat apua raha-asioiden hoitoon. Nuorille oli syntynyt luottamus siihen, että he pärjäävät tulevaisuudessa.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää NUOTTI-valmennuksen kehittämisessä. Merkittävää on, että NUOTTI-valmennus auttaa nuoria pääsemään kouluun ja työelämään, jolla on suuri merkitys yksilötasolla, mutta myös yhteiskunnallisesti.

Asiasanat (YSO): nuoret, nuoret aikuiset, syrjäytyminen, elämänhallinta, kuntoutus, ammatillinen kuntoutus, kuntoutuspalvelut, työvalmennus, palveluohjaus, tavoitteet, vaikutukset, triangulaatio (tutkimus)

Alkusanat

Nuorten elämä on muuttunut haastavammaksi monella eri tavalla viimeisten vuosien aikana. Sotatila Ukrainan alueella, globaali COVID-19-pandemia, ympäristöuhkat, ilmastonmuutos ja maapallon tulevaisuus ovat vaikuttaneet nuorten tulevaisuuden näkymiin, koettuun turvallisuuteen, hyvinvointiin ja toimintamahdollisuuksiin. Nuorille 16–29-vuotiaille tarkoitettun Kelan ammatillisen kuntoutuksen palvelun, NUOTTI-valmennuksen, kehittäminen lähti liikkeelle kasvaneesta koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrästä ja lisääntyneestä nuorten tuen tarpeeseen liittyvästä huolesta. Työttömyys ja koulutusjärjestelmän ulkopuolelle jääminen ovat sosiaalisen syrjäytymisen riskejä. Nuorille on tärkeä löytää mielekästä tekemistä arkeensa ja kiinnostava opiskelu- tai työpaikka. Tähän osa nuorista tarvitsee apua ja NUOTTI-valmennus on osoittautunut merkittäväksi palveluksi nuorille vahvistamalla luottamusta tulevaisuuteen.

NUOTTI-valmennuksen osallistujamäärä on kasvanut tasaisesti koko palvelun olemassaolon ajan. Vuonna 2020 Kela haki tutkijatahoa selvittämään NUOTTI-valmennuksen ohjautumista, toteutumista ja vaikutusta asiakkaan, kuntoutuksen palveluntuottajan ja kuntoutukseen ohjautuvan tahon näkökulmasta. Nyt raportoitavan tutkimuksen ”NUOTTI-valmennuksella kouluun ja työhön – Monimenetelmällinen tutkimus NUOTTI-valmennuksen ohjautumisesta, toteutumisesta ja vaikutuksista” tavoitteena oli tuottaa mahdollisimman laaja ja kokonaisvaltainen, nuorten ammatillisen kuntoutuksen kontekstin ja ilmiön monitahoisuuden huomioon ottava ymmärrys NUOTTI-valmennuksesta. Erityyppisten aineistojen keräämisen, analysoimisen sekä integroimisen motiivina oli ymmärtää NUOTTI-valmennuksen rooli osana nuorten palvelujärjestelmää. Tutkimus avaa näkökulmia siihen todellisuuteen, jossa nuoret 2020-luvun Suomessa elävät. Avun ja tuen tarpeissa on paljon yksilöllisiä, juuri kunkin nuoren omaan elämäntilanteeseen ja elämänhistoriaan liittyviä piirteitä. Yhdistävänä tekijänä tuen tarpeille voidaan nähdä palvelujärjestelmän nykytilasta ja yhteiskunnallisista arvovalinnoista juontuvia moninaisia syitä. Tulosten mukaan NUOTTI-valmennuksella oli paljon positiivisia vaikutuksia nuorten elämään. Valmennukseen oli helppo hakeutua ja valmennus toteutui joustavasti nuorten elämäntilanteesta nousseiden tavoitteiden mukaisesti. Nuoret saivat NUOTTI-valmennuksen intensiivisestä työskentelystä apua tehdäkseen myönteisiä muutoksia elämässään.

Tutkimuksen tulosten merkitystä voidaan tarkastella yhteiskunnallisten arvovalintojen, palvelujärjestelmän ja nuorten elämän näkökulmasta. Yhteiskunnallisin ratkaisuin on tarve vahvistaa luottamuksellisten yhteistyösuhteiden mahdollistavia rakenteita, jotta ammattilaiset pitkäjänteisesti kykenevät vastaamaan nuorten tuen tarpeisiin. Nuorten yksilöllisiin tuen tarpeisiin joustavasti vastaavan NUOTTI-valmennuksen rooli osana monialaista palvelujärjestelmää ja sen ongelmia edellyttää nuorten tarpeisiin vastaamattomien palveluiden uudistamista ja mahdollisesti jopa päällekkäisten, toimimattomien palveluiden lakkauttamista. Nuorten tukemiseksi heidän elämäntilanteissaan on edelleen tarve mahdollistaa joustava hakeminen NUOTTI-valmennuksen muotoiseen palveluun.

Tutkimusta hallinnoi Hämeen ammattikorkeakoulun HAMK Smart -tutkimusyksikkö tutkimuksen johtajana tutkijayliopettaja, Jaana-Maija Koivisto. Tutkijaryhmä haluaa kiittää Kelan projektiryhmän jäseniä Riitta Seppänen-Järvelää, Marjaana Pajusta, Kirsi Suoraniemeä, Virpi

---

Liukkosta ja Ismo Ukkolaa hyvästä yhteistyöstä ja asiantuntemuksen jakamisesta tutkimusprosessin aikana. Haluamme kiittää myös esihenkilöitä ja kollegoita Hämeen ammattikorkeakoulun HAMK Smart -tutkimusyksikössä sekä Hyvinvointiosaamisen yksikössä tuesta ja kannustuksesta. Suurin kiitos kuuluu tutkimukseen osallistuneille nuorille, NUOTTI-valmentajille ja ohjaavien tahojen edustajille arvokkaista kokemuksistanne ja niiden jakamisesta. Ilman teitä tätä tutkimusta ei olisi. Tutkimusryhmä toivoo kaikille nuorille uskoa omiin kykyihin ja luottamusta siihen, että elämä kantaa.

Kanta-Hämeessä joulukuussa 2022

Kirjoittajat

1 Johdanto

1.1 NUOTTI-valmennuksen tausta

Nuorille 16–29-vuotiaille tarkoitettun Kelan ammatillisen kuntoutuksen palvelun, NUOTTI-valmennuksen, kehittäminen lähti liikkeelle kasvaneesta koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten (*Not in Education, Employment, or Training*, NEET) määrästä (OECD, 2022) ja lisääntyneestä nuorten tuen tarpeeseen liittyvästä huolesta. NUOTTI-valmennuksen kehittäminen taustaan liittyy olennaisesti opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön tilaama selvitysraportti vuodelta 2017. Professori Heikki Hiilamon tehtäväksi annettiin kartoittaa Suomen 16–25-vuotiaille nuorille tarkoitettua palvelu- ja etuusjärjestelmää, siihen sisältyviä jäykkyyksiä, päällekkäisyyksiä, kannustinloukkuja ja yhteensovittamisen ongelmia. Hiilamon toimeksiantona oli tehdä säädösvalmistelua varten konkreettisia toimenpide-ehdotuksia, joilla voidaan parantaa nuorille tarkoitettun etuus- ja palvelujärjestelmän sujuvuutta, ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja vähentää koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten määrää. Hiilamon tuli arvioida, onko mahdollista kehittää alle 25-vuotiaille yksi etuus, jonka aktivoivat elementit vahvistaisivat nuorten osallisuutta ja toimintakykyä ja vähentäisivät koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten määrää. Tehtävän tuloksena syntyi Selvitysmiehen raportti. Yhtenä ehdotuksena syntyneessä raportissa oli, voisiko Kela kehittää aiempaa matalamman kynnyksen kuntoutuspalveluita, joiden avulla nuoria voitaisiin ohjata esimerkiksi Ohjaamoiden kautta opintoihin ja työelämään (Hiilamo ym., 2017).

Kela käynnisti NEET-nuorten kuntoutuksen kehittämisen projektin vuosille 2018–2019. Projektin tarkoituksena oli kehittää koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneiden nuorten palveluita ja valmistella ammatillisen kuntoutuksen lainmuutosta, joka astui voimaan 1.1.2019. Lakimuutoksen ansiosta nuorille tarjottiin Kelan ammatillista kuntoutusta kevyemmin perustein ja käynnistettiin uusi nuoria valmentava kuntoutuspalvelu, NUOTTI-valmennus. Osana projektia toteutettiin tutkimus, jossa arvioitiin NUOTTI-valmennusta ja nuorten ohjautumista kuntoutukseen (Miettinen ym., 2019). Tutkimus toteutui ajalla 12.3.2018–30.6.2019. Miettisen ym. (2019, s. 48–63) tutkimuksen mukaan nuoret kokivat, että NUOTTI-valmennukseen hakeutuminen oli helppoa, valmennus tuli tarpeeseen, ja sen anti oli monipuolinen sekä toteutustapa sopiva. Valmennusta ei koettu leimaavaksi, ja se tarjosi apua arjen järjestämiseen sekä mahdollisen opiskelun ja työn suunnitteluun. NUOTTI-valmentaja koettiin turvalliseksi henkilöksi, joka auttoi eteenpäin palvelujärjestelmässä. Moni nuori olisi tarvinnut NUOTTI-valmennuksen kaltaista palvelua jo aikaisemmin. Kokeilun jälkeen NUOTTI-valmennukseen on osallistunut vuosi vuodelta enemmän nuoria, vuonna 2021 yhteensä jo 7 714 asiakasta (Tilastokeskus, 2022).

1.2 Nuorten lisääntyvä tuen tarve

Valtaosa nuorista voi hyvin ja nuorten hyvinvointi on muuttunut pääasiassa parempaan suuntaan (Jääskeläinen ym., 2019; Luopa ym., 2014; Suvanto ym., 2020). Kuitenkin nuorten elämä on muuttunut haastavammaksi monella eri tavalla viimeisten vuosien aikana. Sotatila Ukrainan alueella, globaali COVID-19-pandemia, ympäristöuhkat, ilmastonmuutos ja maapallon tulevaisuus ovat vaikuttaneet nuorten tulevaisuuden näkymiin, koettuun turvallisuuteen,

hyvinvointiin ja toimintamahdollisuuksiin. Erilaiset huolet ja ongelmat ovat haastaneet entisestään nuorten tulevaisuuden suunnittelua, joka on tarkoittanut sitä, että jo ennen pandemiaa tukea tarvinneet nuoret ovat kokeneet tilanteen vaikeimpana (Lahtinen & Haikkola, 2021; Lahtinen & Myllyniemi, 2021; Piispa ym., 2020). COVID-19-pandemialla on ollut merkittäviä vaikutuksia opiskeluun, vapaa-aikaan, harrastustoimintaan, työllisyyteen ja nuorten kokemaan hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen. Näiden seurauksena haavoittuvimmilla ryhmillä on yhä suurempi riski syrjäytyä. (Lahtinen ym., 2022; Maunu ym., 2022; Unt ym., 2021.) Pandemiasta johtuvat sosiaalisten kontaktien rajoittamiset ja osallisuuden kokemukset vaikuttivat erityisellä tavalla nuorten elämään. Nuoret eristäytyivät perheestä, sukulaisista, ystävistä ja opiskelukavereista, joka toi mukanaan myös etäopiskeluun liittyneen vastuun. Lisäksi perheiden tulot laskivat ja perheväkivallan riski lisääntyi. (Leemann & Virrankari, 2022; O’Leary & Tsui, 2021; O’Leary & Tsui, 2022; Sihvonen & Saarikallio-Torp, 2022). Pandemialla on ollut myös välittömiä psykologisia vaikutuksia, ja nuorilla on ilmennyt monenlaisia oireita kuten ahdistusta, alakuloa, mielenterveyden ongelmia, jaksamattomuutta, keskittymisvaikeuksia, levottomuutta, uniongelmia ja yksinäisyyden kokemuksia (Orgilés ym., 2020; Sihvonen & Saarikallio-Torp, 2022). Varsinkin tytöillä ahdistuneisuuden määrä on lisääntynyt viime vuosina 10 %:lla ja vuonna 2021 heistä 30 % ilmaisi kokeneensa kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Pojista sen sijaan vain joka kymmenes koki ahdistusta, vaikkakin luku on hieman noussut vuodesta 2019. (Helakorpi & Kivimäki, 2021) Kuitenkin moni nuori uskoi, että pandemiasta oli myös myönteisiä seurauksia esimerkiksi kyky kohdata muutoksia ja vaikeita tilanteita sekä selvitä niistä (Lahtinen ym., 2022). Nähtävillä on polarisoitumista eli huolet kasaantuivat osalle nuorista ja eniten ongelmia kokivat ne nuoret, joilla oli oppimisvaikeuksia, kiusaamiskokemuksia ja yksinäisyyttä (Herkama & Repo, 2020).

Nuorten terveydestä tai terveystilasta on raportoitu huolestuttavia tuloksia viime vuosina. Nuorista oman terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi koki 32 % lukiolaisista tytöistä ja 40 % ammatillisessa koulutuksessa olevista tytöistä. Poikien koettu terveys oli paremmalla tasolla, sillä lukiolaisista pojista 18 % koki terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi ja ammattioppilaitoksessa opiskelevista pojista 19 %. (Helakorpi & Kivimäki, 2021.) Merkittävää on kuitenkin se, että nuorilla, jotka kokevat terveytensä huonoksi, on herkemmin myös muita ongelmia. Esimerkiksi osallisuuden kokemus laski vuosina 2019–2021 eniten niillä nuorilla, jotka kokivat terveytensä melko tai erittäin huonoksi (Leemann & Virrankari, 2022). Nuorten arkea ja terveystilasta tutkittaessa on havaittu, että noin 50 % lukiolaisista ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista kertoi nukkuvansa alle kahdeksan tuntia yössä ja lähes puolet ei syö arkisin aamupalaa. Lisäksi nuorten liikunta on vähentynyt vuosien 2015 ja 2021 välillä ja nuorilla on ollut vaikeuksia (20 %) hallita netissä viettämäänsä aikaa. (Helakorpi & Helenius, 2021.)

Nuorten päihteiden käytössä on tapahtunut sekä myönteisiä että kielteisiä muutoksia viime vuosina. Alkoholin käyttö on vähentynyt 12–18-vuotiailla nuorilla vuosituhannen vaihteen jälkeen mutta huumausaineiden kokeilu ja käyttö on puolestaan lisääntynyt. Alkoholia vähintään kerran viikossa käytti 18-vuotiaista tytöistä 17 % ja pojista 24 % vuonna 2019. Kuitenkin joka viides nuori juo itsensä tosihumalaan vähintään kerran kuukaudessa. (Kinnunen ym., 2019.) Nuorten käyttämistä huumausaineista kannabis on tällä hetkellä yleisin. Eniten kannabista käyttävät 25–34-vuotiaat nuoret aikuiset. Nuoret aikuiset käyttävät eniten myös rauhoittavia

ja unilääkkeitä päihtymistarkoituksessa. Lisäksi tyypillistä on lääkkeiden ja alkoholin sekkäyttö. Muista huumausaineista ekstaasi ja amfetamiini kokeilu ja käyttö ovat lisääntyneet 2015 luvun jälkeen. (Karjalainen, 2020.)

Nuoria aikuisia, joilla on haasteita elämässään erilaisista olosuhteista johtuen, on tutkittu hyvinvointipalveluiden käyttäjinä. Nuoria yhdistää se, että he kaikki olivat vähintään yhden palvelun asiakkaita, ja suurin osa heistä ei ollut koulutuksessa tai työelämässä (NEET-nuoret, *Not in Education, Employment or Training*). Näillä nuorilla on tunnistettu heikko itsetunto, heikot asiointitaidot sekä ymmärrys siitä, miten huolehtia itsestään ja omasta taloudestaan. (Sandberg ym., 2018.) Mikäli yhteiskunnan peruspalvelut eli koulutus- ja terveyspalvelut eivät tue nuoren ”ideaalsiirtymistä” ja poista hyvinvointivajeita, kuten on oletettu, he siirtyvät muiden palveluiden, kuten TE-toimiston asiakkaiksi. Mikäli ongelmia on runsaasti, palvelukontaktien määrä lisääntyy ja nuoret tulevat esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalvelujen, sosiaalitoimen ja erityisnuorisotyön asiakkaiksi (Aaltonen & Berg, 2015). Varhaisella tuella moni nuori on saanut apua ja tukea riittävän aikaisessa vaiheessa, mikä on ehkäissyt syrjäytymiskehitykseltä. Kuitenkin usein apu riippuu käytettävissä olevista resursseista ja nuoren asuinpaikasta. Nuoret suhtautuivat pääosin myönteisesti saamaansa palveluun ja olivat niihin tyytyväisiä. Heitä kuunnellaan ja yritetään tukea erilaisissa elämäntilanteissa. Kuitenkin kehitettävää on palvelujen sisältöön, niiden saatavuuteen sekä palvelujärjestelmää kohtaan, jotka olivat osin tehottomia ja lannistavia. Myös yksittäisiä virkailijoita kohtaan esitettiin kritiikkiä sekä hankalia aukioloaikoja, pitkiä jonotusaikoja, pompottelua luukulta toiselle ja työntekijöiden vaihtuvuutta kohtaan. (Aaltonen & Berg, 2015; Karvonen ym., 2018.) Nuorilla tulisi yhdenvertaisuuden näkökulmasta olla mahdollisuus osallistua palvelujen suunnitteluun ja valita hyvinvointipalveluja, mikä lisää palvelunkäyttäjien itsemääräämisoikeutta ja elämänratkaisuja koskevaa päätösvaltaa. Palveluissa nuoret korostavat luotettavan ja välittävän aikuisen läsnäoloa, luottamussuhteen syntyä, joka edesauttaa tarpeiden ja keinojen määrittelyä sekä palveluketjujen eheyttä. (Aaltonen & Berg, 2015; Häikiö & Kallinen, 2018.)

Nuorten, jotka ovat jääneet koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle, toimintakykyä heikentävät esimerkiksi heikko taloudellinen tilanne, jaksamattomuus, terveysongelmat sekä tyytymättömyys sosiaalisiin suhteisiin. (Miettinen ym., 2019, s. 48–63.) Koulutuksen keskeyttämistä on tarkasteltu ilmiönä, joka aiheuttaa lähinnä sosiaalisia tai yhteiskunnallisia ongelmia tai vaikeuksia. Vuosien 2019–2020 aikana Suomessa tutkintoon johtavan koulutuksen lopetti kokonaan 8 % miehistä ja noin 6 % naisista. Useimmiten koulutuksensa lopettivat ammatillisessa koulutuksessa olevat nuoret. Ammatillisen perustutkintokoulutuksen keskeytti opiskelijoista noin 13 % vuonna 2019–2020. (Tilastokeskus, 2022.) Suomessa astui kokonaisuudessaan voimaan 1.2.2020 uusittu oppivelvollisuuslaki (L 1214/2020), joka laajentaa oppivelvollisuusiästä 18 ikävuoteen asti. Laajennetun oppivelvollisuuden tarkoituksena on turvata nuorten elämässä ja yhteiskunnassa tarvitsema perusosaaminen. Toisaalta laajentuneen oppivelvollisuuden tavoitteena on edistää koulutuksellista yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja lasten ja nuorten hyvinvointia. Lain myötä peruskoulun päättäneet nuoret ohjautuvat lähtökohtaisesti koulutuksen piiriin. Kuitenkin erityisesti yli 18-vuotiaita nuoria aikuisia voi edelleen jäädä koulutuksen ulkopuolelle. Ammatillisen koulutuksen keskeyttämiseen voi vaikuttaa hankaluus löytää opintoihin liittyvää työssäoppimispaikkaa, ja pandemian aikana etäopiskelujaksot ovat koetelleet nuorten jaksamista ja hyvinvointia. (OKM, 2021.) 1.8.2020 alkaen alle 18-vuotiaat nuoret ovat

ensisijaisesti oppilaitoksensa tai tietyissä tilanteissa asuinkuntansa ohjauspalveluiden piirissä. Mikäli nuori on keskeyttämässä opintonsa, on oppilas- ja opiskeluhuoltolain (L 377/2022) mukaisesti oppilaitoksen tehtävänä tarkistaa nuoren saaman tuen ja ohjauksen riittävyys ja tarvittaessa ohjattava nuori muuhun koulutukseen tai muihin tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Nuoren huoltajan tehtävänä on huolehtia oppivelvollisuuden suorittamisesta ja osallistua yhdessä nuoren ja oppilaitoksen ohjauspalveluiden kanssa nuoren koulutukseen liittyviin ratkaisuihin. (L 1214/2020.)

Työttömyys ja koulutusjärjestelmän ulkopuolelle jääminen ovat sosiaalisen syrjäytymisen riskejä (OECD, 2022). Nuoria, jotka eivät ole työelämässä eivätkä opintojen parissa (Mawn ym., 2017; OECD, 2022) yhdistää lisäksi usein heikot sosiaaliset taidot, passiivisuus ja arkielämän hallinnan ongelmat (Gutiérrez-García ym., 2018; Kiss ym., 2021), joiden lisäksi heillä voi olla motivaatio-ongelmia, jotka yhdessä estävät nuoria pääsemästä koulutukseen tai työhön (Katznelson, 2017). Yksilöille koituvien sosiaalisten ja psykologisten haittojen lisäksi työttömyydellä on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia (Mawn ym., 2017). Keskeisistä yhteiskunnan toiminnoista ulkopuolelle jäämiseen viitataan usein syrjäytymisenä. Tästä näkökulmasta nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelurakennetta, rahavirtoja sekä seurannan haasteita on selvitetty eduskunnan tarkastusvaliokunnan toimeksiannosta (Leskelä ym., 2022). Tuloksena on syntynyt strategisia suosituksia koskien palveluiden rahoitusta, yhdyspinnoilla johtamista, monialaista työtä ja palvelutuotantoa. Syrjäytymisen ohella tai vastakohtana voidaan tarkastella syrjäyttämistä, mitä palvelujärjestelmän monimutkaisuudessaan voi osaltaan tuottaa. Tältä osin asiakastason suosituksissa nostetaan esille suunnitelmien mukauttaminen asiakkaan tarpeisiin ja tässä vastuuhenkilön rooli nähdään keskeisenä.

Nuorten työttömyyttä voidaan tarkastella useasta näkökulmasta ja eri tunnuslukujen valossa. Moni nuori on huolissaan toimeentulosta ja tällä on heijastuksia myös nuorten kokemaan elämäntyytyväisyyteen (Lahtinen & Myllyniemi, 2021). Vaikka vuosina 2021 ja 2022 suomalaisten 15–24-vuotiaiden nuorten työttömyys on suhteellisen tasaisesti vähentynyt (Eurostat, 2022) tilasto kansainvälisen työjärjestön raportin (Barford ym., 2021) mukaan maailmanlaajuisesti pandemian alkamisen jälkeen yli, joka kuudes nuori on lopettanut työskentelyn tai irtisanottu. Suomessa vuonna 2020 15–24-vuotiaiden nuorten työttömyys oli 4,8 % korkeammalla EU-maiden keskiarvoon verrattuna (Eurostat, 2022) ja nuorten työttömyysaste nousi pandemian aikana nopeammin kuin muiden työikäisten työttömyysaste, sillä erilaisten sulkutoimien myötä monia nuoria työntekijöitä lomautettiin, kesä- ja osa-aikatyöt peruttiin (Lahtinen & Haikkola, 2021). Tämä lisäsi nuorten työvoimapalveluiden käyttöä.

1.3 NUOTTI-valmennus

Kelan tarjoamasta ammatillisesta kuntoutuksesta, sen järjestämisestä ja sisällöstä säädetään laissa (L 566/2005). Kela tarjoaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneelle 16–29-vuotiaalle nuorelle ammatillista kuntoutusta, mikäli nuoren toimintakyky on olennaisesti heikentynyt tai se on tarkoituksenmukaista nuoren toimintakyvyn ja elämönhallinnan sekä opiskelutai työllistymisvalmiuksien tukemiseksi tai edistämiseksi. Nuori voi hakea NUOTTI-valmennusta itse ilman lääkärinlausuntoa ja hakemusta ottamalla yhteyttä Kelaan. Nuoren voi ohjata palveluun myös hänen kanssaan työskentelevä ammattilainen tai nuoren perheenjäsen.

NUOTTI-valmennus on maksuton ja nuori saa kuntoutusrahaa NUOTTI-valmennuksen ajan. (Kela, 2020.)

NUOTTI-valmennuksen tulee olla oikea-aikaista ja saumatonta nuoren tarvitsemien palvelujen ja tuen kokonaisuutta. Tämä edellyttää toimijoiden välillä työnjakoa ja yhteistyötä, hälytysmerkkien tunnistamista sekä luottamusta nuoren ja ammattilaisten välillä. Kuntoutustarve tulee havaita riittävän varhaisessa vaiheessa, jolloin ohjaus tapahtuu riittävän ajoissa ja nopeasti. Palveluun hakeutumisen matala kynnyksellä sekä nuoren kokonaisprosessissa toimivien eri tahojen välinen yhteistyö täydentävät kokonaisuutta ja mahdollistavat tavoitteen saavuttamisen. (Kela, 2020.)

NUOTTI-valmennuksen toteuttamista ohjaa palvelukuvaus. Valmennuksen tavoitteena on, että nuori henkilökohtaisen NUOTTI-valmentajan tuella kiinnostuu elämäntilanteestaan, kartuttaa elämäntilanteensa sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksiin liittyviä taitojaan. Tavoitteena on myös, että nuoren käsitys omista vahvuuksistaan ja voimavaroistaan vahvistuu, hän motivoituu suunnittelemaan elämäänsä ja luomaan tavoitteita tulevaisuudelle. NUOTTI-valmennuksessa nuori saa tuekseen henkilökohtaisen valmentajan, jonka nuori valitsee Kelan kanssa sopimuksen tehneistä palveluntuottajista. NUOTTI-valmentajalta edellytetään tehtävään soveltuvaa koulutusta ja aikaisempaa vähintään kahden vuoden kokemusta opetus-, ohjaus-, valmennus-, neuvonta-, hoito- tai kuntoutustehtävissä nuorten ja nuorten aikuisten parissa. (Kela, 2020.)

NUOTTI-valmennus toteutetaan viiden kuukauden aikana siten, että nuoren ja NUOTTI-valmentajan välisiä 60 minuutin tapaamisia on enintään 20. Valmennuksen alkaessa tehdään nuoren toimintakyvyn arviointi. NUOTTI-valmennus on tavoitteellista toimintaa, jossa nuori yhdessä valmentajan kanssa asettaa hänen tarpeistaan lähteviä konkreettisia tavoitteita, joita seurataan valmennuksessa. NUOTTI-valmentaja hyödyntää työssään ratkaisukeskeisiä menetelmiä, toteuttamistavat ja sisällöt suunnitellaan yhdessä nuoren kanssa. Valmennuksen keskiössä ovat nuoren tarpeet ja voimavarat sekä keskeistä on luottamuksellisen ja turvallisen yhteistyösuhteen muodostuminen. Verkostotyössä tavoitteena on kuntoutusprosessin jatkuvuuden varmistaminen valmennuksen jälkeen ja verkostotyön avulla mahdollistetaan nuoren kanssa toimivien tahojen asiantuntemus ja tietojen vaihto. NUOTTI-valmennuksen arviointia toteutetaan koko valmennuksen ajan ja se perustuu kokonaisvaltaiseen, tarkoituksenmukaiseen ja luotettavaan arviointiin. (Kela, 2020.)

NUOTTI-valmennuksen odotettuja vaikutuksia ovat muun muassa nuoren ja hänen verkostonsa tietoisuus nuoren vahvuuksista, voimavaroista ja taidoista sekä suoriutumisen esteistä sekä nuoren käsitys siitä, miten hän voi hyödyntää voimavarojaan arjessa, opiskelussa, työssä tai opiskelemaan ja työhön hakeutumisessa. Odotettuja vaikutuksia ovat myös nuoren elämänsäätelyyn ja työelämävalmiuksiin liittyvien taitojen karttuminen sekä tulevaisuuden suunnitelmien tekeminen. (Kela, 2020.)

2 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimus on osa Kelassa toteutettavaa Muutos II -hanketta, jossa tutkitaan uusia palveluja sekä kuntoutuspalveluiden järjestämisen reformeja. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata ja selvittää Kelan kuntoutuspalvelun NUOTTI-valmennuksen toteutumista asiakkaan, kuntoutuksen palveluntuottajan ja kuntoutukseen ohjaavan tahon näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää nuorten ammatillisen kuntoutuspalvelun kehittämisessä.

Tutkimuksessa vastataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten NUOTTI-valmennukseen ohjautuminen ja hakeminen ovat toteutuneet?
2. Miten NUOTTI-valmennuksen tapaamiset, yhteydenpito ja verkostotyö ovat toteutuneet?
3. Miten NUOTTI-valmennus on vaikuttanut asiakkaiden elämäntilanteisiin?

3 Menetelmät ja aineistot

3.1 Monimenetelmällinen tutkimus

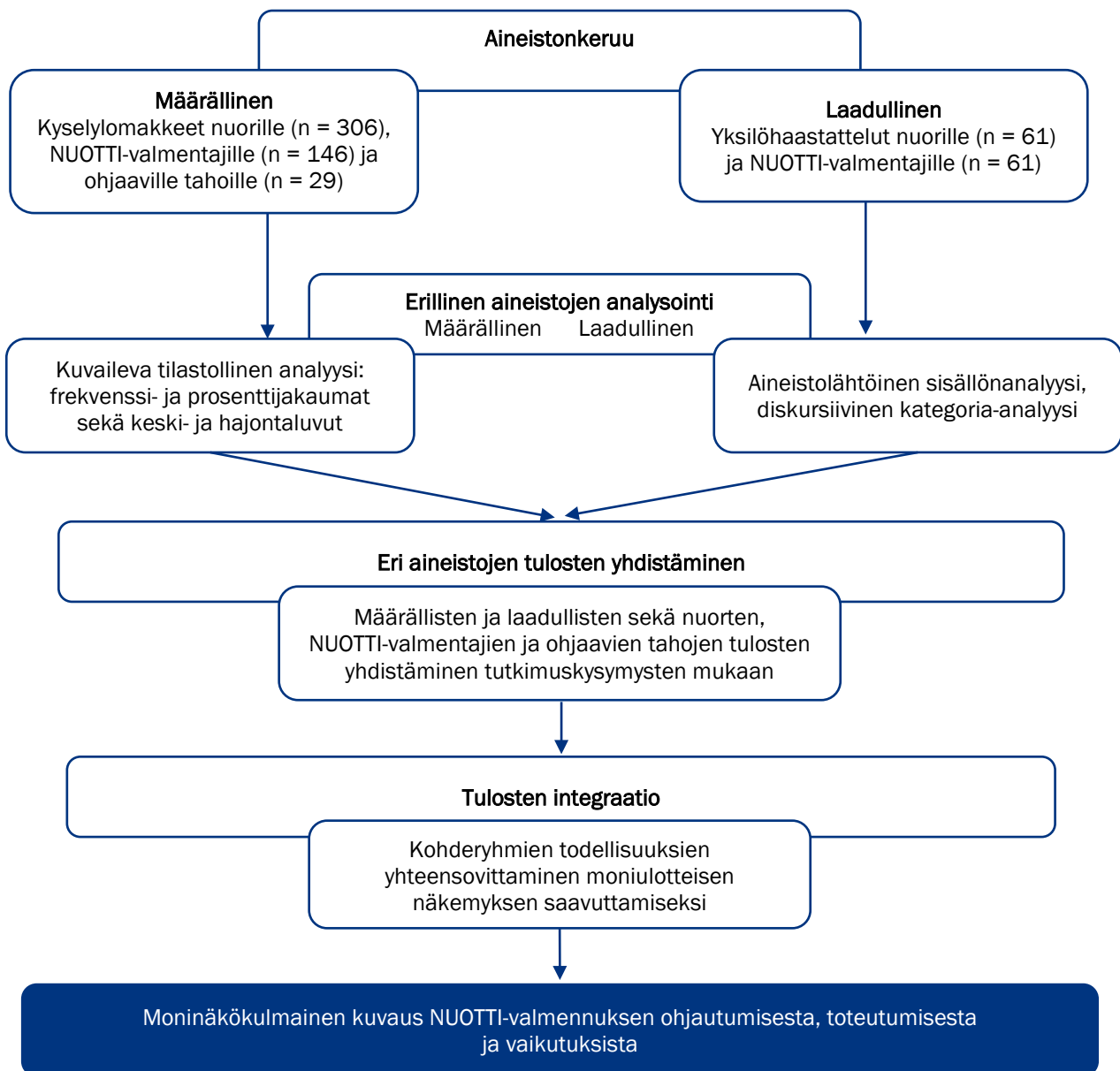
Tässä tutkimuksessa NUOTTI-valmennusta tutkitaan monimenetelmällisen tutkimuksen lähtökohdista. Monimenetelmällisen tutkimuksen tavoite on käytännönläheinen: tietää jostain monimutkaisesta ilmiöstä enemmän kuin mitä eri aineistot siitä yksin kertovat. (Moran-Ellis ym., 2006; Seppänen-Järvelä ym., 2019; Åkerblad ym., 2021.) Monimenetelmällisellä tutkimuksella on useita etuja, kuten tutkimustuloksiin kohdistuvan luottamuksen lisääminen, eri toimijoiden äänen kuuleminen sekä ilmiön rakenteiden ja monimutkaisuuden esiin tuominen (Moran-Ellis ym., 2006). Monimenetelmällistä tutkimusta on käytetty paljon arviointitutkimuksessa, kuten esimerkiksi NUOTTI-valmennuksen kehittämishankkeen aikaisessa tutkimuksessa (Miettinen ym., 2019).

Moninäkökulmaisuus monimenetelmällisessä tutkimuksessa soveltuu hyvin monimutkaisten ilmiöiden tutkimiseen, joissa on tärkeä saada esiin erilaisten kohderyhmien kokemukset samasta asiasta sekä kohderyhmien keskinäiset suhteet ja dynamiikka (Seppänen-Järvelä ym., 2019; Åkerblad ym., 2021). Nuorten ammatillisessa kuntoutuksessa on osallisena eri toimijoita näkökohtineen ja intresseineen, joten moninäkökulmaisuus on tarpeellista. Moninäkökulmaisuudessa on kysymys erilaisten tulkittujen kokemusten yhteensovittamisesta (Seppänen-Järvelä, 2018) ja tämän tutkimuksen punaisena lankana on saada kuuluviin nuorten, NUOTTI-valmentajien ja palveluun ohjaavien tahojen ääni.

Monimenetelmällinen tutkimus vaatii erilaisten aineistojen yhdistämistä ja yleensä siinä yhdistetään määrällistä ja laadullista aineistoa vaikkakin voidaan yhdistää myös erilaisia määrällisiä tai laadullisia aineistoja (Moran-Ellis ym., 2006). Tutkimuksessa kerättiin määrällinen ja laadullinen aineisto kolmelta eri taholta sähköisellä kyselylomakkeella ja kahdelta taholta yksilohaastatteluilla. Analyysi aloitettiin kyselyaineistojen alustavalla tarkastelulla, jonka perusteella

haastattelukysymyksiä osin tarkennettiin. Määrällisten ja laadullisten aineistojen tulokset kuvailtiin aluksi erikseen, jonka jälkeen ne yhdistettiin tutkimuskysymysten mukaisesti (liite 1). Tämän jälkeen tulokset integroitiin kohderyhmien näkemysten yhteensovittamiseksi, jotta saavutettiin tutkimuksen tavoitteena ollut mahdollisimman monipuolinen kuva NUOTTI-valmennukseen ohjautumisesta, valmennuksen toteutumisesta sekä sen vaikutuksista nuoren elämäntilanteeseen. Tutkimusprosessi on esitetty kuviossa 1. Eri toimijoilta kerätty aineisto tuotti näkemyksiä, joita ei ilman moninäkökulmaisuutta olisi syntynyt. NUOTTI-valmennuksen ohjautumisen, toteutumisen ja vaikutusten tulosten integraatio on kuvattu tietolaatikoissa kunkin luvun lopussa.

Kuvio 1. Tutkimusprosessi ja integraatio käytännöt NUOTTI-valmennuksen ohjautuminen, toteutuminen ja vaikutukset tutkimuksessa.

3.2 Tutkimukseen osallistujien rekrytointi

Tutkimuksen aineisto kerättiin NUOTTI-valmennukseen osallistuneilta asiakkailta (jatkossa nuoret), kuntoutuksen palveluntuottajilta (jatkossa NUOTTI-valmentajat) sekä kuntoutuksen ohjanneiden tahojen edustajilta. Aineisto kerättiin kaikissa Kelan vakuutuspiireissä, joita ovat eteläinen, läntinen, keskinen, itäinen ja pohjoinen vakuutuspiiri.

Nuoria pyydettiin osallistumaan tutkimukseen NUOTTI-valmennuksen aikana, noin valmennuksen puolivälissä. Henkilökohtainen NUOTTI-valmentaja tiedotti nuoria tutkimuksesta ja kysyi heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseen. NUOTTI-valmentajilla oli keskeinen rooli nuorten aineiston keräämisessä ja tämän vuoksi tutkimusryhmä järjesti valmentajille koulutuksen aineistonkeruusta 30.9.2021. Koulutus sisälsi tietoa mm. nuorten rekrytoinnista tutkimukseen, informoinnista, alaikäisten kohdalla huoltajien informoinnista, tutkimuksen vapaaehtoisuudesta sekä tutkimuksen eettisistä seikoista. Koulutus toteutettiin webinaarina, joka tallennettiin ja linkki webinaaritallenteeseen jaettiin sähköpostitse myös niille valmentajille, jotka eivät pystyneet osallistumaan webinaariin.

NUOTTI-valmentajien yhteystietojen saamisessa ja valmentajien kutsumisessa tutkimukseen tutkimusryhmä teki yhteistyötä Kelan projektiryhmän sihteerin kanssa. Tutkimustiedote, kutsu tutkimukseen sekä linkki sähköiseen kyselylomakkeeseen lähetettiin kaikille NUOTTI-valmentajille, joiden yhteystiedot tutkimusryhmällä oli käytettävissä.

Ohjaavien tahojen osalta rekrytointia varten haettiin tutkimusluvut viidestä eri vakuutuspiirissä sijaitsevista suurista kaupungeista, joiksi valikoituivat Helsinki, Tampere, Turku, Jyväskylä ja Oulu. Tutkimusluvut haettiin ajalle 1.8.2021–31.12.2022. Ohjaaviksi tahoiksi nimettiin tutkimusluvissa kaupunkien Työvoiman palvelupisteiden työntekijät sekä sosiaalitoimen ja ohjaamojen työntekijät. Näiden kaikkien yksiköiden työntekijöiden oletettiin ohjaavan nuoria NUOTTI-valmennukseen. Tutkimusluvut myönnettiin jokaisesta viidestä kaupungista kaikkiin anottuihin yksiköihin, joita oli yhteensä viisi. NUOTTI-tutkimuksen edetessä vuodelle 2022 valmentajien haastattelujen yhteydessä tuli ilmi, että palveluun ohjaaviksi tahoiksi olivat ryhtyneet tutkimuksen alkuvaiheesta poiketen myös toisen asteen koulujen työntekijöitä, kuten opinto-ohjaajat ja kuraattorit. Samoin tuli esille, että psykiatriset sairaanhoitajat olivat ohjanneet entistä useammin nuoria NUOTTI-valmennukseen. Alkuperäisiä tutkimuslupia haettaessa oli päädytty hakemaan tutkimusluvut vain viidestä kaupungista eri vakuutuspiireissä sen sijaan, että tutkimusluvut olisi haettu myös toisen asteen oppilaitoksista ja sairaanhoitopiireistä. Asia otettiin uudelleen harkittavaksi vuonna 2022, mutta päädyttiin entiseen ratkaisuun eikä uusia tutkimuslupia ryhdytty hakemaan.

3.3 Aineistonkeruu

Nuorten ja valmentajien osalta aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella sekä yksilöhaastatteluilla. Ohjaavien tahojen aineisto kerättiin ainoastaan sähköisellä kyselylomakkeella, sillä kyselyyn vastanneista haastatteluun ilmoittautuneet viisi henkilöä eivät olleet tutkimukselle haetun tutkimusluvan piirissä, eikä heitä siten voitu haastatella. Tutkimuksen aineistonkeruun ajankohdat ja aineistot on esitetty taulukossa 1 (s. 15). Kyselyjen alustavat tulokset ohjasivat haastattelukysymyksiä siten, että niitä oli mahdollista tarkentaa tai nostaa keskusteluun

aiheita, jotka kyselylomakkeiden analyysissä oli noussut esille. Esimerkiksi nuorten haastatteluihin lisättiin kysymys koskien valmennusjaksojen lukumäärää, koska valmentajien kyselyaineistosta oli saatu tietoa siitä, että ensimmäiselle NUOTTI-valmennukselle hyvin usein haettiin jatkoa.

Taulukko 1. Yhteenveto aineistonkeruusta.

Kohderyhmä	Aineisto	Aineistonkeruun aikataulu	Vastaajien määrä
Nuoret	Kysely	1.10.2021–28.2.2022	306
Nuoret	Yksilöhaastattelu	28.10.2021–4.2.2022	61
NUOTTI-valmentajat	Kysely	4.10.2021–24.10.2021	146
NUOTTI-valmentajat	Yksilöhaastattelu	1.11.2021–25.4.2022	61
Ohjaava taho	Kysely	4.10.2021–26.10.2021	29

Kyselylomakkeet ja haastattelurungot kehitettiin tätä tutkimusta varten ja niiden sisältö perustuu NUOTTI-valmennuksen palvelukuvaukseen (Kela, 2020) sekä NUOTTI-valmennuksen valmistelutyön aikana toteutetun arviointitutkimuksen tuloksiin (Miettinen ym., 2019). Tiedonkeruussa hyödynnettiin myös tutkimusryhmän kokemusta valmistelutyön aikaisesta arviointitutkimuksesta, sillä osa tutkimusryhmästä (OV, PH) osallistui myös tällöin tutkimuksen toteuttamiseen. Kelan asiantuntijaryhmä (tutkimuksen projektiryhmä) kommentoi kyselylomakkeita ja haastattelurunkoja ja kommenttien pohjalta niihin tehtiin muutoksia.

Nuorten, NUOTTI-valmentajien sekä ohjaavien tahojen edustajien määrällisen aineiston kerääminen aloitettiin samanaikaisesti, mutta nuorten aineistonkeruu oli ajallisesti muita pidempi (taulukko 1). Tällä haluttiin varmistaa mahdollisimman suuri otoskoko nuorten osalta, jotta tutkimuksella saataisiin mahdollisimman hyvin nuorten näkökulma esille. Nuorten ja NUOTTI-valmentajien haastattelut toteutettiin osaksi samanaikaisesti (taulukko 1). Nuorten haastatteluja priorisoitiin ajallisesti, koska tutkimusryhmä koki tärkeäksi nuorten tavoittamisen näkökulmasta haastatella nuoret mahdollisimman nopeasti suostumuksen antamisen jälkeen. Haastattelujen osalta valmentajien aineistokeruu sijoittui pidemmälle aikavälille. Tutkimusta suunniteltaessa tarkoituksena oli haastatella myös ohjaavien tahojen edustajia, mutta heitä ei tavoitettu suunnitellulla tavalla.

Nuorten kyselylomakeaineisto (n = 306) kerättiin 1.10.2021 ja 28.2.2022 välisenä aikana. Nuoret täyttivät sähköisen kyselylomakkeen valmentajien tapaamisen yhteydessä ja nuorilla oli niin halutessaan mahdollisuus saada valmentajilta apua lomakkeen täyttämässä. Nuorten kyselylomake sisälsi kymmenen monivalintakysymystä sekä yhden avoimen kysymyksen (liite 2). Nuorten näkemyksiä siitä, mihin he toivoivat tukea ennen NUOTTI-valmennusta, kartoitettiin 19:sta vaihtoehdon avulla, joista nuorilla oli mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto. Nuorten kokemuksia NUOTTI-valmennukseen hakemisesta (7 väittämää), NUOTTI-valmennuksen toteutumisesta (22 väittämää) sekä vaikutuksista (25 väittämää), selvitettiin 5-portaisella Likert-asteikolla (täysin samaa mieltä = 5, samaa mieltä = 4, ei samaa eikä eri mieltä = 3, eri mieltä = 2, täysin eri mieltä = 1). Kyselylomakkeen lopussa oli neljä avointa kysymystä.

Valmentajien kyselylomakeaineisto (n = 146) kerättiin 4.10.–24.10.2021. Valmentajien kyselylomake sisälsi yksitoista monivalintakysymystä sekä yhden avoimen kysymyksen (liite 3). Valmentajien näkemyksiä siitä, mihin nuoret toivoivat tukea ennen NUOTTI-valmennusta, kartoitettiin 18:sta vaihtoehdon avulla, joista valmentajilla oli mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto. Valmentajien näkemyksiä, nuorten NUOTTI-valmennukseen hakemisesta (7 väittämää), NUOTTI-valmennuksen toteutumisesta (23 väittämää) sekä vaikutuksista (25 väittämää), selvitettiin 5-portaisella Likert-asteikolla (täysin samaa mieltä = 5, samaa mieltä = 4, ei samaa eikä eri mieltä = 3, eri mieltä = 2, täysin eri mieltä = 1). Valmennuksen vaikutuksia nuorten elämään kysyttiin yhdellä avoimella kysymyksellä. Valmentajien kyselyssä oli kolme monivalintakysymystä sekä yksi avoin kysymys liittyen NUOTTI-valmennuksen jatkon hakemiseen. Lisäksi kysymykseen kenen aloitteesta NUOTTI-valmennukselle haetaan jatkoa, käytettiin kolmiportaista asteikkoa (ei milloinkaan, harvoin, usein). Kyselylomakkeen lopussa oli kolme avointa kysymystä.

Ohjaavien tahojen kyselylomakeaineisto (n = 29) kerättiin 4.10.2021–26.10.2021. Ohjaavien tahojen kyselylomake sisälsi kahdeksan monivalintakysymystä sekä kymmenen avointa kysymystä (liite 4). Ohjaavien tahojen näkemyksiä siitä, mihin nuoret toivoivat tukea ennen NUOTTI-valmennusta, kartoitettiin 18:sta vaihtoehdon avulla, joista vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto. Ohjaavien tahojen näkemyksiä NUOTTI-valmennuksen vaikutuksista (10 väittämää) selvitettiin 5-portaisella Likert-asteikolla (täysin samaa mieltä = 5, samaa mieltä = 4, ei samaa eikä eri mieltä = 3, eri mieltä = 2, täysin eri mieltä = 1).

Kyselylomakkeiden lopussa vastaajilla oli mahdollisuus ilmoittautua haastatteluun antamalla puhelinnumero ja sähköpostiosoite tutkijan yhteydenottoa varten. Tämä toteutettiin erillisen linkin kautta, jotta henkilöä ei voinut yhdistää kyselylomakkeen vastauksiin. NUOTTI-valmentajien osalta haastatteluun pystyivät osallistumaan ne valmentajat, joilla oli kokemusta vähintään kymmenen nuoren valmennuksesta (Kela, 2020, s. 24). Tutkija otti yhteyttä haastateltaviksi valittuihin henkilöihin puhelimitse sopiakseen haastatteluaian ja haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina puhelimitse. Osaa nuorista, jotka olivat antaneet suostumuksensa haastatteluun osallistumisesta, ei useista tavoittamisyrityksistä huolimatta tavoitettu.

Nuorten haastatteluaineisto (n = 61) kerättiin 28.10.2021 ja 4.2.2022 välisenä aikana. Nuorten haastattelurunko sisälsi kolme teemaa (liite 5). Teema I NUOTTI-valmennukseen ohjautuminen ja hakeminen sisälsi neljä kysymystä; Teema II NUOTTI-valmennuksen toteutuminen, valmennustapaamiset, yhteydenpito ja verkostotyö kahdeksan kysymystä; ja Teema III NUOTTI-valmennuksen soveltuvuus ja vaikutukset asiakkaan elämäntilanteeseen kaksi kysymystä. Lopuksi nuorilla oli mahdollisuus vielä kuvata kokemuksiaan yleisesti NUOTTI-valmennuksesta.

Valmentajien haastatteluaineisto (n = 61) kerättiin 1.11.2021 ja 25.4.2022 välisenä aikana. Valmentajien haastattelurunko sisälsi kolme teemaa (liite 6). Teema I NUOTTI-valmennukseen ohjaaminen ja hakeminen sisälsi neljä kysymystä; Teema II NUOTTI-valmennuksen toteutuminen, valmennuksen tapaamiset, yhteydenpito ja verkostotyö kolme kysymystä; ja NUOTTI-valmennuksen vaikutukset asiakkaan elämäntilanteeseen neljä kysymystä. Lopuksi myös valmentajilla oli mahdollisuus vielä kuvata kokemuksiaan yleisesti NUOTTI-valmennuksesta.

Haastatteluaineistot olivat kestoaltaan nuorten aineistoissa 13–51 minuuttia ja valmentajien aineistoissa 40–117 minuuttia. Yhteensä haastateltiin 61 nuorta ja 61 valmentajaa. Tutkijoilla ei ollut tiedossa, missä määrin haastatteluun osallistuneet valmentajat olivat toimineet haastatteluihin osallistuneiden nuorten valmentajina. Nuoret kertoivat haastatteluissa omista kokemuksistaan. Valmentajien haastatteluissa heidän kokemuksensa NUOTTI-valmennuksesta perustui vähintään kymmenen nuoren kanssa toteutuneisiin valmennusprosesseihin.

3.4 Aineistojen analyysimenetelmät

Tutkimuksen moninäkökuulmainen määrällinen ja laadullinen aineisto analysoitiin määrällisillä ja laadullisilla analyysimenetelmillä. Kyselylomakeaineisto analysoitiin SAS® version 9.4-tilasto-ohjelmalla. Aineistoa kuvattiin frekvenssi- ja prosenttijakaumilla sekä keski- ja hajontaluvuilla. 5-portaisten Likert-asteikkojen täysin samaa mieltä ja samaa mieltä sekä eri mieltä ja täysin eri mieltä vastaukset yhdistettiin tulosten raportoinnissa. Kvalitatiivinen haastatteluaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Nuorten haastatteluaineisto analysoitiin ensin omana kokonaisuutenaan alustavien tulosten saamiseksi. Tämän jälkeen analysoitiin valmentajien haastatteluaineisto vastaavalla tavalla omana kokonaisuutenaan. Analyysiprosessi eteni kummankin aineistokokonaisuuden osalta samalla tavoin. Litteroinnin jälkeen tekstimuotoiset aineistot (järjestysnumero/haastateltu nuori sekä järjestysnumero/haastateltu valmentaja) tulostettiin haastattelutoteuttaneiden tutkijoiden käyttöön suojatulta asemalta. Molemmat haastattelijat lukivat aineiston kokonaisuudessaan aineiston sisällöille herkistymistä varten. Tässä vaiheessa aineistoon tehtiin alustava koodaus tutkimuskysymysten perusteella: 1) ohjautuminen ja hakeminen, 2) toteutuminen ja 3) vaikutukset. Koko aineiston läpikäynnin jälkeen tutkijat kävivät keskustelua alustavista havainnoistaan.

Tarkemman analyysin vaiheessa keskeiset sisällöt alkoivat toistua ja havainnot tihentyä. Tämän vaiheen pohjalta nostettiin aineistosta keskeiset tulokset yhteiseen tarkasteluun.

Nuorten ja valmentajien haastatteluaineistojen tuloksia integroitiin systemaattisesti. Tässä vaiheessa analyysi jatkui nuorten ja valmentajien esiin nostamien kokemusten asettuessa samanaikaisesti tarkasteluun koskien joko nuorten haastatteluista tai valmentajien haastatteluista nousseita sisältöjä. NUOTTI-valmentajien ja valmennukseen osallistuneiden nuorten haastattelujen analyysissa pyrittiin keskittymään nuorten ja valmentajien haastatteluissa syntyneeseen kerrontaan ja siihen, mitä haastattelun yhteydessä syntyvällä tarinalla pyrittiin myös kokonaisuutena viestittämään.

Edelleen laadullisen aineiston analyysi jatkui siinä vaiheessa, kun haastatteluaineiston tulokset yhdistettiin tutkimuksen määrällisiin tuloksiin tutkimusryhmän jäsenten yhteiskirjoittamisella. Tässä vaiheessa laadulliseen aineistoon palattiin tarkennuksia varten haastattelunumeroiden, tutkimuskysymyksiin linkittyvien koodien sekä muistiinpanojen avulla.

Tulosten esittämistä varten koko haastatteluaineistosta poimittiin aineistolainauksia niin, että sekä nuorten että valmentajien haastattelut tulivat mahdollisimman monipuolisesti

edustetuiksi. Tulosten kuvauksien yhteydessä olevat aineistolainaukset on merkitty lainausmerkeillä siten, että samasta haastattelusta poimittu aineistolainaus on merkitty yksien lainausmerkkien sisälle. Mikäli samaan tulokseen viitataan useammalla kuin yhdestä haastattelusta poimitulla aineisto-otteella, jokainen aineisto-ote on merkitty otteen alussa ja lopussa lainausmerkeillä. Mikäli tulosten esittämisen yhteydessä olevaa aineisto-otetta on lyhennetty tai siitä on poistettu joitakin tekstin osia, käytetään poistettujen osien kohdalla merkinä kahta en-viivaa – –, joiden välissä on välilyönti.

3.5 Tutkimuseettiset lähtökohdat

Koko tutkimuksen ajan on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2019) ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita ja tutkimus on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Tutkimukselle on saatu puoltava eettinen ennakoarvio-lausunto Kelan tutkimuseettiseltä toimikunnalta 18.5.2021 (dnro 1/500/2021). Tutkimuksen eettinen ennakoarviointi oli tarpeellinen, koska tutkimuksessa käsitellään heikommassa asemassa olevien henkilöiden tietoja ja tutkimukseen osallistui myös alaikäisiä nuoria. Lisäksi oli mahdollista, että nuorten kyselylomakkeiden avovastauksissa ja haastatteluissa esiintyy mahdollisesti heidän itsensä kertomia terveyteen liittyviä tietoja tai arkaluonteisia tietoja. Tutkimukselle on saatu asianmukaiset tutkimusluvut tutkimukseen osallistuvilta organisaatioilta. Tutkimusryhmässä on sovittu ehdoton vaitiolo yksittäisistä asiakasaineistoista, ja tutkimusryhmän jäsenet ovat allekirjoittaneet Kelan vaitiolositoumuksen.

Tutkimukseen osallistuville asiakkaille, kuntoutuksen palveluntuottajille ja kuntoutukseen ohjaavien tahojen edustajille on tiedotettu tutkimuksesta suullisesti ja kirjallisesti (liitteet 7–9). Osallistujille kerrottiin, että osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja että heillä on mahdollisuus keskeyttää osallistuminen missä tutkimuksen vaiheessa tahansa niin halutesaan. Osallistujilta pyydettiin suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Nuorten osalta henkilötietojen käsittelyperusteena oli tutkittavan nimenomainen suostumus. Muiden osalta henkilötietojen käsittelyperusteena oli tutkittavan suostumus. Tutkittavilla oli mahdollisuus tutustua tutkimuksen tietosuojaselosteeseen (henkilötietojen käsittely tutkimuksessa) (liitteet 10–11). Aineistonkeruussa on toimittu siten, että tutkittaville ei ole aiheutunut taloudellisia ja sosiaalisia haittoja. Tutkimuksen tulosten raportoinnissa on kiinnitetty huomiota siihen, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa.

NUOTTI-valmennukseen osallistuneet nuoret tekivät itse päätöksen tutkimukseen osallistumisesta saamansa suullisen ja kirjallisen tiedottamisen jälkeen. Alaikäisten nuorten kohdalla tutkimuksesta tiedotettiin huoltajia (liite 12). Nuori sai huoltajan tiedotteen NUOTTI-valmentajalta, jonka hän toimitti huoltajalle. Nuotti-valmennukseen osallistuvat alaikäiset nuoret ovat 16–17-vuotiaita, joten oli tarkoituksenmukaista, että nuoret päättivät tutkimukseen osallistumisesta itse.

Haastattelutilanteissa otettiin kokonaisuudessaan huomioon nuorten ryhmän haavoittuvuus. Haastattelutilanteissa valmistauduttiin kohtaamaan nuorten mahdollinen emotionaalinen la-
tautuneisuus ja varauduttiin tutkija–tutkittava valtasuhteiden vaihteluun. Haastattelutavan ja ajankohdan valintaan kiinnitettiin huomiota etukäteen. Nuorten kohtaamiseen,

kuuntelemiseen ja turvallisen puheympäristön luomiseen valmistauduttiin huolella. Haastattelijat valmistautuivat haastattelussa syntyvien nuoren tunteiden purkautumiseen etukäteen. Jos oli syytä epäillä, että nuori ahdistuisi haastattelun yhteydessä tai sen jälkeen merkittävästi, haastattelija valmistautui haastattelutilanteessa kertomaan, mistä nuori voi saada ammattiapua tilanteensa selvittämiseen. Haastattelutilanteet pyrittiin suunnittelemaan kaiken kaikkiaan sellaisiksi, että niistä oli mahdollisimman vähän haittaa haastateltaville nuorille. (Luomana & Nikander, 2017, s. 287–294). NUOTTI-valmennuksessa keskeistä on nuoren ja hänen valmentajanaan toimivan henkilön välinen suhde sekä yhteistyö asetettujen valmennustavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimuksesta johtuvat kohtaamiset nuorten kanssa rakennettiin näiden merkityksellisten suhteiden varaan. (Vrt. Rutanen & Vehkalahti, 2019.) Nuorten tutkimushaastatteluiden toteuttamisessa tuettiin nuoren mahdollisuutta käsitellä mahdollisesti haastattelun myötä esiin nousseita asioita ja tunteita haastattelutilanteiden jälkeen oman valmentajansa kanssa. Tämä nuorten, erityisesti alaikäisten haastateltavien haavoittuvuuteen liittyvä kysymys otettiin myös esille valmentajien koulutuksessa. Nuorten haastatteluissa tutkijat toivat esille mahdollisuuden käsitellä haastattelukokemusta valmentajan kanssa.

4 Tulokset

4.1 Tutkimukseen osallistujat

Nuorista kyselylomakkeeseen vastaajista yli puolet kuului ikäryhmään 18–24 vuotta (66 %) ja hieman yli puolet oli naisia (53 %) (taulukko 2, s. 20). Enemmistö vastaajista oli suorittanut peruskoulun (62 %) ja sen jälkeen lähes 70 % oli keskeyttänyt jonkun aloittamansa koulutuksen. Avointen vastausten mukaan nuoret olivat keskeyttäneet mm. peruskoulun kymppiluokan, toisen asteen opintoja tai yliopisto- ja korkeakouluopintoja. Nuorella saattoi olla takanaan myös useampia keskeytyksiä eri koulutuksista. Puolet nuorista asui yksin ja noin joka neljäs asui vanhempiensa kanssa. Ennen NUOTTI-valmennuksen aloittamista nuori oli saanut toimeentulonsa pääasiallisesti toimeentulotuesta (25 %), kuntoutustuesta (17 %), työttömyysetuudesta (16 %) tai opintotuesta (16 %). Avointen vastausten mukaan vanhempi tai vanhemmat olivat huolehtineet nuoren toimeentulosta, nuoret olivat saaneet lapsilisää, asumistukea, kuntoutusrahaa, työmarkkinatukea tai ottaneet opintolainaa.

Kyselylomakkeeseen vastanneista valmentajista joka neljäs kuului ikäryhmään 36–40 vuotta ja valtaosa oli naisia (86 %) (taulukko 3, s. 21). Yleisin tutkinto, jonka vastaajat olivat suorittaneet, oli sosionomi (amk) (39 %) ja seuraavaksi yleisin oli yhteisöpedagogi (amk) (10 %). Avoimessa kysymyksessä ”muu tutkinto” oli vastauksena eriasteisia tutkintoja sosiaali- ja terveystieteiden (mm. sosionomi YAMK, terveystieteiden maisteri), eriasteisia opettajatutkintoja (mm. ammatillinen opettaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja), terapia- tai kuntoutusalan tutkintoja (mm. neuropsykiatrinen valmentaja, perheterapeutti) tai eriasteisia muita tutkintoja (mm. teologian maisteri, valtiotieteiden tohtori, viittomakielen ohjaaja). Vastaajilla oli mahdollisuus valita tässä kysymyksessä useampi vaihtoehto.

Taulukko 2. Nuorten taustatiedot.

Taustatiedot	n	%
Ikä	306	100
16–17	21	6,9
18–24	201	65,6
25–29	84	27,5
Sukupuoli	306	100
Nainen	164	53,6
Mies	119	38,9
Muu/en halua sanoa	23	7,5
Korkein koulutus, jonka vastaaja suorittanut	306	100
Peruskoulu	191	62,3
Lukion päästötodistus	10	3,3
Ylioppilastutkinto	40	13,1
Ammatillinen tutkinto	60	19,6
Kaksoistutkinto (yo, ammatillinen)	2	0,7
Korkeakoulututkinto	3	1,0
Vastaaja keskeyttänyt jonkun koulutuksen	306	100
Ei	97	31,7
Kyllä, mitä?	209	68,3
Vastaaja asuu tällä hetkellä	306	100
Yksin	160	52,3
Vanhempieni kanssa	71	23,2
Useamman nuoren kotitaloudessa	14	4,6
Ryhmäkodissa tai laitoksessa	1	0,3
Asumispalveluyksikössä	2	0,6
Ei ole vakituista asuntoa	2	0,6
Yhdessä avo- tai aviopuolison kanssa	47	15,4
Muulla tavoin	9	3,0
Pääasiallinen taloudellisen toimeentulon muoto ennen NUOTTI-valmennusta^a	375	100
Palkka	25	6,7
Työttömyysetuus	58	15,5
Toimeentulotuki	94	25,1
Kuntoutustuki	62	16,5
Opintotuki	58	15,5
Sairauspäiväraha	28	7,5
Muu, mikä?	50	13,2

^a Kysymykseen mahdollisuus valita useampi vaihtoehto.

Valmentajilla oli työkokemusta ohjaustehtävistä (30 %), valmennustehtävistä (26 %) tai kuntoutustehtävistä (23 %) (taulukko 3). Vastaajalla oli tässä niin ikään mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto. Valmentajista joka kolmas ei ollut suorittanut valmennuskoulutusta. He, jotka olivat hankkineet erityyppistä valmennuskoulutusta, olivat kuvanneet eri tutkintojaan kysymyksen avoimeen osaan. Tuloksissa yleisimmät tutkinnot olivat neuropsykiatrisen valmentaja, ratkaisukeskeinen neuropsykiatrisen valmentaja ja ratkaisukeskeinen lyhytterapeutti. Noin puolella valmentajista oli aikaisempaa valmennuskokemusta 1–5 vuotta ja neljäsosa heistä työskenteli keskisessä tai eteläisessä vakuutuspiirissä.

Taulukko 3. NUOTTI-valmentajien taustatiedot.

Taustatiedot	n	%
Ikä	146	100
26–30	8	5,5
31–35	13	8,9
36–40	36	24,7
41–45	26	17,8
46–50	24	16,4
51–55	15	10,3
56–60	17	11,6
61–	7	4,8
Sukupuoli	146	100
Nainen	126	86,3
Mies	20	13,7
Tutkinto^a	177	100
Psykologi	1	0,6
Toimintaterapeutti (amk)	10	5,6
Sairaanhoidaja (amk)	14	7,9
Terveystieteiden ammattilainen (amk)	1	0,6
Sosiaalityöntekijä	7	4,0
Sosionomi (amk)	69	39,0
Kuntoutuksen ohjaaja (amk)	8	4,5
Yhteisöpedagogi (amk)	18	10,2
Kasvatustieteen maisteri (suuntaus muu kuin varhaiskasvatus)	13	7,3
Muu, mikä?	36	20,3
Vähintään kahden vuoden työkokemus nuorten tai nuorten aikuisten parissa^a	371	100
Opetustehtävissä	21	5,7
Ohjaustehtävissä	111	29,9
Valmennustehtävissä	95	25,6

Taustatiedot	n	%
Neuvontatehtävissä	42	11,3
Hoitotehtävissä	18	4,9
Kuntoutustehtävissä	84	22,6
Valmennuskoulutus	146	100
Kuntoutus-, tuki- ja ohjausalan erikoisammattitutkinto	5	3,4
Työvalmentajan erikoisammattitutkinto	5	3,4
Psyykkinen valmentaja	5	3,4
Muu, mikä?	78	53,5
Ei valmennuskoulutusta lainkaan	53	36,3
Aikaisempi valmennuskokemus	146	100
1–5 vuotta	69	47,2
6–10 vuotta	27	18,5
Yli 10 vuotta	28	19,2
Ei aikaisempaa valmennuskokemusta	22	15,1
Vakuutuspiiri^a	151	100
Eteläinen vakuutuspiiri	35	23,2
Läntinen vakuutuspiiri	26	17,2
Itäinen vakuutuspiiri	24	15,9
Keskinen vakuutuspiiri	37	24,5
Pohjoinen vakuutuspiiri	29	19,2

a Kysymykseen mahdollisuus valita useampi vaihtoehto.

NUOTTI-valmennukseen ohjanneiden tahojen vastaajista puolet (48 %) oli iältään 36–45-vuotiaita ja lähes kaikki naisia (93 %) (taulukko 4). Vastaajista noin 45 % työskenteli sosiaalityössä ja olivat ammattinimikkeeltään sosiaalityöntekijöitä tai sosiaaliohjaajia (45 %). Puolet (52 %) vastaajista ohjasi nuoria NUOTTI-valmennukseen kuukausittain. Ennen NUOTTI-valmennukseen ohjaamista nuoren toimintakyvyn arviointiin tarkoitettuja mittareita käytettiin harvoin. Sen sijaan nuoren toimintakyvyn arvioinnissa käytettiin useimmiten tilannearvioita, haastattelua, havainnointia sekä asiakassuhteeseen perustuvaa tuntemista.

Taulukko 4. Ohjanneiden tahojen taustatiedot.

Taustatiedot	n	%
Ikä	29	100
26–30	6	20,7
31–35	6	20,7
36–40	7	24,1
41–45	7	24,1
46–50	0	0,0
51–55	3	10,3

Taustatiedot	n	%
Sukupuoli	29	100
Nainen	27	93,1
Mies	2	6,9
Työyksikkö	29	100
Sosiaalityö (nuorten, aikuisten)	13	44,8
Työllisyyspalvelut	9	31,0
Ohjaamo	5	17,3
Oulun kaupunki	2	6,9
Ammattinimike	29	100
Sosiaalityöntekijä/-ohjaaja	13	44,8
Asiantuntija	5	17,3
Etsivä nuorisotyöntekijä	3	10,4
Urasuunnittelija/-ohjaaja	3	10,4
Oma-/yksilövalmentaja	2	6,9
Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)	1	3,4
Palveluneuvoja	1	3,4
Työkykykoordinaattori	1	3,4
Vakuutuspiiri	29	100
Eteläinen	10	34,5
Läntinen	5	17,2
Itäinen	1	3,4
Keskinen	9	31,0
Pohjoinen	4	13,8
NUOTTI-valmennukseen ohjaaminen keskimäärin	29	100
Viikoittain	2	6,9
Kuukausittain	15	51,7
Puolivuositain	12	41,4
Nuoren toimintakyvyn arvioinnissa käytetyt mittarit ennen NUOTTI-valmennukseen ohjaamista^a	31	100
Kykyviisari	5	16,1
3X10D	3	9,7
Sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi (THL-lomake)	8	25,8
Ei mitään tiettyä mittaria/ei mitään	4	12,9
Muut: tilannearvio, haastattelu ja havainnointi, asiakkaan tunteminen	11	35,5

^a Kysymykseen mahdollisuus valita useampi vaihtoehto.

4.2 NUOTTI-valmennukseen ohjautuminen

Nuoret olivat hakeneet NUOTTI-valmennukseen enimmäkseen sosiaalitoimen (14 %), omasta (10 %) tai läheisen aloitteesta (11 %). Myös muut tahot, kuten terveydenhuollon toimijat eri sektoreilta, koulun henkilöstö, kuntouttavan työtoiminnan työntekijä, työpajatoiminnan ja erilaisten työvalmennusten henkilöstö, olivat yleisimmin toimineet aloitteentekijöinä nuoren haiketuessa NUOTTI-valmennukseen. Haastatteluissa nuoret ja NUOTTI-valmentajat kuvasivat NUOTTI-valmennukseen ohjanneiksi tahoiksi edellisten lisäksi nuorisotyön ja ohjaamojen sekä sosiaalityön työntekijöitä. Työntekijä toimi useimmiten valmennukseen ohjaavana tahona ja myös tarvittaessa auttoi nuorta valmennukseen hakemisen prosessissa, esimerkiksi kun yksin puhelimesta asioiminen oli nuorelle vaikeaa. Valmennukseen ohjanneet tahot olivat pääasiassa NUOTTI-valmennuksen palvelukuvauksen suunnitelman mukaisia. Valmentajat kuvasivat valmennukseen ohjaavia tahoja seuraavasti.

H: ”Miten NUOTTI-valmennukseen ohjaututaan? Mitkä ovat ohjaavia tahoja ja onko jokin aktiivisempi kuin toinen?”

V: ”TE-toimisto, Ohjaamo, Etsivä nuorisotyö, psykiatriset palvelut, joskus sosiaalityöntekijä. Ne ovat ehkä ne yleisimmät. – – Yksi vielä yleinen on toi koulu, koulusta kuraattori.” (Valmentajan haastattelu 4)

Valmentajien haastattelut toteutettiin vuoden 2021 talvella ja vuoden 2022 keväällä. Kevätpuolella haastatellut valmentajat kuvasivat NUOTTI-valmennukseen ohjaamisen painopisteen siirtyneen suuressa määrin kouluihin, etupäässä toisen asteen oppilaitosten kuraattoreiden ja opinto-ohjaajien kerrottiin usein lähettäneen nuoria NUOTTI-valmennukseen.

”– – mä sanoisin sen, että koulut eniten.” (Valmentajan haastattelu 47)

”Psykiatrian poliklinikat, sitten on tuetun asumisen yksiköistä ja kouluista kuraattorit.” (Valmentajan haastattelu 24)

Haastattelujen edetessä valmentajat kertoivat nuorten hoitotahon edustajien, ennen muita psykiatrisen sairaanhoidon poliklinikan työntekijöiden usein lähettäneen nuoria NUOTTI-valmennukseen. Syyksi hoitotahon aktivoitumiselle NUOTTI-valmennukseen lähettäjänä valmentajat arvelivat psykiatrian palvelujen resurssien riittämättömyyttä, tapaamisten vähäistä määrää ja tiheyttä. NUOTTI-valmentaja tapaa nuoren kerran viikossa, psykiatrista sairaanhoitajaa nuori pääsee poliklinikalla tapaamaan kerran kolmessa viikossa tai kerran kuukaudessa. Toiseksi syyksi haastatteluissa nimettiin kotiin vietävä palvelu, sillä joidenkin valmennettavien nuorten kuntoutumiselle oli ollut tarpeellista, että NUOTTI-valmentaja tapasi nuorta hänen kotonaan.

Viranomaisten lisäksi NUOTTI-valmennukseen innostavana tahona oli saattanut toimia nuoren lähipiiristä perheenjäsen, esimerkiksi veli tai äiti. Silloin useimmiten nuori oli hakenut valmennukseen itse. Joskus myös nuoren lähipiiristä ystävä, joka oli ollut NUOTTI-valmennuksessa, oli innostanut nuorta itseään hakemaan valmennukseen. Nuoret kertoivat myös itse etsineensä ja löytäneensä tiedon valmennuksesta esimerkiksi Kelan sivuilta. Nuoret kuvasivat omaehtoista palveluun hakeutumista:

”Itse hain. Kelan sivuilta löysin.” (Nuoren haastattelu 2)

” – – Kuulin kaverilta.” (Nuoren haastattelu 40)

”Pikkuveli oli NUOTTI-valmennuksessa.” (Nuoren haastattelu 41)

”Koulun terveydenhoitaja mainitsi, sitten luin siitä netistä ja päätin hakea.” (Nuoren haastattelu 8)

”Soitin ohjaamoon, sieltä neuvottiin.” (Nuoren haastattelu 51)

Valmentajat kuvasivat haastatteluissa itse NUOTTI-valmennukseen hakeneita nuoria selkeästi muiden tahojen ohjaamia nuoria motivoituneemmiksi.

”Ne, jotka itse hakevat, niin ne ovat erittäin motivoituneita ottamaan vastaan apua. Ne ovat motivoituneita ratkaisemaan ongelmiaan ja suhteellisen pienelläkin avulla pärjäävät eteenpäin taas. Vähemmän motivoituneita on sitten ne, jotka joku muu on ohjannut.” (Valmentajan haastattelu 19)

Itse valmennukseen hakeutuneiden nuorten kerrottiin pääsevän elämässään eteenpäin suhteellisen pienelläkin valmennuksen yhteydessä annetulla avulla.

4.2.1 Kirjava joukko nuoria

Valmentajien haastatteluaineistossa kuvattiin NUOTTI-valmennukseen ohjautuneita nuoria kirjavaksi joukoksi. Monilla oli keskeytyneitä toisen asteen kouluja, oppimisvaikeuksia, mielen-terveysongelmia ja neuropsykologisia haasteita. Opiskeluun tai opiskelupaikan löytymiseen liittyvät pulmat kietoutuvat usein yhteen mielenterveyden ja neuropsykologisten ongelmien kanssa. Monilla mielenterveyteen ja neuropsykologisiin ongelmiin liittyvät haasteet vaikuttivat koulun sujumiseen ja oppimiseen.

”Mielenterveysongelmista kärsivät, kouluhaasteet, nepsy-haasteet, yleinen arjen hallinta ja tämmöisen järjestely. Tyttöjä ja poikia on ollut itsellä ehkä aika, jos nyt laskisi niin varmaan aika fifty-fifty. – – Mutta ehkä kouluhaasteet ja mielenterveysongelmat ovat ne suurimmat. Jotenkin tökkii heillä se, että mitä he haluavat opiskella tai että mitä he haluavat isona olla. Tai sitten ovat oikeassa koulutuksessa, mutta vaikka mielenterveysongelmien tai nepsy-haasteiden takia se koulu ei ota sujuakseen.” (Valmentajan haastattelu 1)

NUOTTI-valmennukseen tulevien nuorten ongelmana saattoi olla myös asunnottomuus tai päihteet. Valmentajat kertoivat siitä, miten nuori voi myös olla vaikeassa taloudellisessa tilanteessa, koska nuori oli esimerkiksi menettänyt asuntonsa vuokravelkojen tähden. Rahaongelmien lisäksi valmentajat kertoivat haastatteluaineistossa valmennukseen tulevien nuorten yleisistä elämänhallinnan haasteista, kuten unirytmiiin, syömiseen ja sosiaaliin tilanteisiin liittyvistä vaikeuksista.

Päihteet ja huumeongelmat usein estivät onnistuneen valmennuksen ja siksi nuori ohjattiin ensin tai samanaikaisesti valmennuksen kanssa päihdepalvelujen pariin.

”Se on hirveän kirjava joukko. – – Siellä on niitä, kellä on elämä kovinkin sekaisin. Ollaan vaikka asunnottomia ja on päihdeongelmaa ja muuta vastaavaa. Mutta sitten on myös niitä, jotka on tarvinnut ehkä vain pienesti sitä tukea johonkin opiskeluiden edistämiseen taikka sen suunnan selvittämiseen. Oikeastaan kaikkea siltä väliltä. – – Enimmäkseen ehkä ne semmoiset elämänhallinnan haasteet on ollut ihan näkyvä tekijä, mitä on hyvin monella nuorella ollut. On se unirytmä tai ruokailu ja sosiaaliset tilanteet, rahan käyttö tai ylipäätään se rahatilanne. Ne ovat semmoisia, mitä on suurimmalla osalla.” (Valmentajan haastattelu 11)

Valmennuksen aloittavien nuorten joukko kuvattiin kirjavaksi myös siltä kannalta, että huonosti voivien nuorten joukossa oli myös niitä nuoria, jotka tarvitsivat vain vähän tukea jonkin opiskeluihin liittyvän asian hoitamiseen tai opintosuunnan selvittämiseen.

4.2.2 Hakeminen helppoa ja yksinkertaista

Suurin osa nuorista oli sitä mieltä, että NUOTTI-valmennukseen oli helppo hakeutua (93 %), valmennuksesta sai etukäteen tarpeeksi tietoa (86 %) ja tieto oli helposti ymmärrettävää (91 %). Kuitenkin 65 prosentilla oli haasteita valmennukseen hakemisessa. Valmentajista 81 % oli sitä mieltä, että nuoret olivat tuoneet esille sen, että valmennukseen oli helppo hakeutua ja hieman yli puolet, että nuoret olivat saaneet etukäteen tarpeeksi tietoa valmennuksesta.

Haastatellut nuoret ja valmentajat kuvasivat NUOTTI-valmennukseen hakemisen toteutuneen valmennuksen palvelukuvauksen mukaisesti niin, että hakeminen oli todella helppoa ja yksinkertaista nuorille. Useimmille nuorille oli sopinut hyvin, että palveluun voi hakea soittamalla ilman lääkärinlausuntoja ja kirjallisia hakemuksia. Nuoret kuvasivat NUOTTI-valmennukseen hakemista äärimmäisen helpoksi.

”Oli äärimmäisen helppoa.” (Nuoren haastattelu 3)

”– – Se oli maailman helpoin.” (Nuoren haastattelu 4)

NUOTTI-valmentajat pitivät soittamalla hakemista jouhevana tapana palveluun hakeutumiselle, tällöin nuoren ei tarvinnut huolehtia lääkärilausunnoista eikä mistään hakemiseen liittyvästä ylimääräisestä. Valmentajat arvioivat kaikkien nuorten kokeneen palveluun hakemisen helpoksi:

”Se hakeminen on ollut todella jouhevaa. Tosi semmoista helppoa ja yksinkertaista. Kun se voi tapahtua tosiaan soittamalla, että siinä ei ole semmoista ylimääräistä, kun ei tarvitse niitä lääkärinlausuntoja eikä mitään ylimääräisiä kommervenkkejä. Sen on kyllä tähän asti kaikki kokeneet helpoksi.” (Valmentajan haastattelu 3)

Valmentajat olivat sitä mieltä, että suullisella palveluun hakemisella on merkitystä. Valmentajat arvelivat sen helpottavan palveluun hakemista ja pääsemistä.

H: ”Onko suullisella hakemisella merkitystä?”

V: ”Kyllä se varmaan helpottaa palveluun pääsyä, koska musta tuntuu, että nimenomaan asiakkaat, jotka tähän palveluun ohjautuvat, ovat sellaisia, jotka eivät jostakin syystä muita palveluita meinaa saada. Tai jos saavat, ne eivät ole vaikuttavia.” (Valmentajan haastattelu 7)

Sillä, että NUOTTI-valmennukseen oli helppo hakea, kerrottiin olevan merkitystä myös siihen, millaisia nuoria valmennukseen oli päätynt. Valmentajat kokivat, että NUOTTI-valmennukseen ohjautuneet nuoret olivat usein olleet niitä, jotka olivat jääneet jostakin syystä muiden palvelujen ulkopuolelle.

4.2.3 NUOTTI-valmennus pääosin oikea-aikaista

Nuorten mielestä valmennus alkoi juuri silloin, kun he sitä eniten tarvitsivat (80 %) mutta 65 % vastaajista koki myös, että olisi tarvinnut valmennusta jo aikaisemmin. Valmentajista 63 % oli sitä mieltä, että valmennus alkoi juuri silloin kuin nuoret sitä eniten tarvitsivat. Kolmanneksen valmentajista mielestä nuoret olivat tuoneet esille haasteita valmennukseen hakemisessa. Kuitenkin valmentajien mielestä nuoret olivat tuoneet esille, että he olisivat tarvinneet valmennusta jo aikaisemmin (62 %).

Nuoret kertoivat NUOTTI-valmennuksen osuneen elämänvaiheeseensa nähden pääosin oikeaan aikaan. Valmennuksen käytyään osa nuorista kuitenkin arveli, että he olisivat hyötäneet valmennuksesta enemmän, jos olisivat voineet osallistua siihen aikaisemmin.

”Olisin kaivannut jo pari vuotta aikaisemmin. Olisin jo lukion jälkeen tarvinnut tätä ehdottomasti.” (Nuoren haastattelu 8)

”Paremminkin olisi voinut mennä, että mut olisi ohjattu tähän vähän aikaisemmin, vaikka nuorempana jo. Ettei olisi mennyt näin monta vuotta ihmetellessä ja päätyessä taas väärälle alalle.” (Nuoren haastattelu 25)

NUOTTI-valmentajat kertoivat päätöksen odottamisen vaikuttaneen jonkun verran nuorten motivaatioon, erityisesti jos päätöksen tekemistä on jouduttu odottamaan joissakin tapauksissa. Nuoren elämäntilanne oli saattanut muuttua päätöstä odotellessa, joka taas oli vaikuttanut nuoren motivaatioon ja valmennuksen tavoitteiden asettamiseen.

Valmentajilta kysyttiin, onko NUOTTI-valmennus valmennukseen ohjatuille nuorille sopiva ja oikea-aikainen palvelu. Valmentajat kokivat valmennuksen olevan suurimmalle osalle sopiva ja oikea-aikainen vaihtoehto. Poikkeuksena olivat esimerkiksi nuoret, jotka eivät itse olleet edes tietoisia siitä, miksi heidät oli ohjattu NUOTTI-valmennukseen. Tällöin liittyi nuoren

ammattillisen kuntoutuksen aloittamiseen suuria haasteita. Näiden nuorten kuntoutumisen tueksi valmentajat ehdottivat NUOTTI-valmennusta vahvempaa tukea.

”Suurin osa sanoisin, että on just oikeassa paikassa, että NUOTTI-valmennus on heille sopiva vaihtoehto. Sitten on semmoisia, kenellä on tosi isoja haasteita, ja ne ovat niitä, joiden kohdalla se nuori ei osaa itsekään kertoa, miksi hänet on tähän ohjattu. – – On saatettu ohjata esimerkiksi TE-toimistosta – – siinä työllistymisessä on todella isoja haasteita ja sitten se nuori tarttiskin ihan jotain paljon isompaa tukea kuin pelkästään NUOTTI-valmennus. – – joskus on tämmöisiä nuoria ohjattu tähän ja ehkä vähän liiankin usein, kenellä se tuen tarve on paljon enemmän kuin mitä NUOTTI-valmennus pystyy tarjoamaan.” (Valmentajan haastattelu 4)

Valmennuksen oikea-aikaisuudesta kysyttäessä valmentajat ottivat esille myös puhelinhaastattelussa tehtävän kuntoutuspäätöksen. Valmentajat ehdottivat, että Kelassa kehitettäisiin kyselyä, jonka avulla Kelan virkailija haastattelee nuorta puhelimesta ja tekee päätöksen NUOTTI-valmennuksen aloittamisesta. Valmentajat toivoivat, että kuntoutuspäätös tehtäisiin syvemmän haastattelun pohjalta.

H: ”Kuinka toimiva NUOTTI-valmennukselle määritelty kohderyhmä on ja sijoittuuko valmennus yleensä nuoren elämäntilanteessa oikeaan aikaan?”

V: ”Kelan virkailijahan sen päätöksen tekee siinä haastattelussa, kun nuorta haastatellaan siihen NUOTTI-valmennukseen. Kehitysehdotuksena voisoin sanoa, että jotenkin enemmän pitäisi selvittää. Se on vaikea varmaan jossain puhelinhaastattelussa selvittää, mutta ehkä jotain siihen kysymyspatteristoon, mitä Kela kysyy näiltä nuorilta, niin voisi lisätä. Koska kyllä siis, kyllä joitain sellaisia nuoria on, jotka on liian myöhään palvelussa, että ne on niin huonossa kunnossa sitten varmasti jo, että NUOTTI-valmennus on liian myöhään heidän elämässään. Ja sitten on taas sellaisia, jotka eivät välttämättä ole siihen sopiva kohderyhmä, että joku muu kuin NUOTTI-valmennus olisi heille sopivampi.” (Valmentajan haastattelu 14)

Valmentaja mainitsi NUOTTI-valmennukseen joskus tulevan valituiksi nuoria, joille valmennus oli tulossa liian myöhään, ja jotka eivät kuntonsa takia hyödy valmennuksesta heille oikea-aikaisena. Näille nuorille toivottiin ohjaamista muuhun nuorten sen hetkiseen elämäntilanteeseen paremmin sopivaan palveluun.

NUOTTI-valmentajat kiinnittivät huomiota kuntoutuspäätösten keston vaihteluun. Palveluun hakemisen jälkeen jotkut nuorista saivat päätöksen muutamassa päivässä, kun taas toiset olivat joutuneet odottamaan useita viikkoja, jopa kuukauden tai kaksi. Päätösten saamiseen ajoissa oli vaihtelua myös maantieteellisesti eri vakuutuspiireittäin.

”Vähän on vaihdellut, että kuinka äkkiä nuori on saanut sen kuntoutuspäätöksen, mutta että kai se sitten on jotenkin Kelan päädyistä kiinni, että miten käsittelijällä on muita töitä. Joku NUOTTI on saanut päätöksen muutamassa päivässä, ja jollain on

kestänyt muutama viikko. (Riippuu) että vähän mihin saumaan on osunut. Mutta pääsääntöisesti kyllä tosi sutjakkaasti onnistuu hakeminen.” (Valmentajan haastattelu 1)

4.2.4 Ohjautumiseen liittyviä haasteita

NUOTTI-valmennukseen ohjautumiseen liittyvänä haasteena aineistossa kerrottiin tiedon puutteesta valmennuspalvelua kohtaan. NUOTTI-valmentajat totesivat, etteivät nuoret aina tienneet, minkälainen palvelu NUOTTI-valmennus käytännössä on, johon heidät oli ohjattu. Nuori oli saattanut tulla esimerkiksi psykiatrisen sairaanhoitajan lähettämänä, mutta nuorella itsellään ei ollut tietoa siitä, mitä valmennus sisälsi ja miksi hänet oli ohjattu valmennukseen.

”Kyllä mulla on sellaisia asiakkaita, että kun kysyy, että tiesitkö sä tästä, että mitä tämä palvelu sisältää. Ei ole tiennyt. Ja onko sulla itsellä ajatuksia, että mitä tässä valmennuksessa voisi, niin ei välttämättä ole. Ja kun kysyy, että oletko jutellut tästä jonkun kanssa, ne saattavat sanoa, että psykiatrisen sairaanhoitaja oli sitä mieltä, että tämä olisi hyvä idea. Mutta saattaa vielä jatkaa, en mä kyllä tiedä, miksi.” (Valmentajan haastattelu 7)

Valmentajien tehtävä on NUOTTI-valmennuksen palvelukuvauksen mukaan kartoittaa nuoren kanssa aikaisemmin toiminutta peruspalvelujen työntekijöistä koostuvaa verkostoa. Tarkoituksena on rakentaa nuoren suostumuksella turvaverkkoa valmennuksen aikana niin, ettei nuori valmennuksen loputtua jää ilman tarvitsemaansa tukea ja palveluita.

NUOTTI-valmentajat kuvasivat aloittavansa verkostoyhteyksien rakentamisen nuoren aikaisempien palvelujen yhteistyötahoihin heti valmennuksen alussa nuoren suostumuksella. Valmentajan oli tärkeää ottaa huomioon se, keihin nuori haluaa valmentajan olevan yhteydessä valmennuksen aikana. Lähes aina verkostoa rakennetaan joihinkin yhteistyötahoihin. Valmennuksen alussa valmentajat kokisivat avuksi, jos ohjaavalta taholta olisi tullut tietoa valmentajalle siitä, miksi nuori oli ohjattu valmennukseen ja mitä valmennukselta ohjaavien tahojen näkökulmasta toivottiin.

” – Lähtökohtaisesti me ei saada mitään tietoa, että miksi on ohjattu, kun se toimeksianto tulee Kelalta ja se perustuu Kelan haastatteluun. Ja usein on ollut pelkästään se nuori sitten siinä itse puhumassa ja siltä ohjaavalta ei tule mitään tietoa, että miksi on ohjattu ja mitä toivottaisi tältä valmennukselta.” (Valmentajan haastattelu 4)

Ohjaavan tahon tavoitteet helpottaisivat valmentajaa ja nuorta valmennuksen aikaisten tavoitteiden asettamisessa. Kelan ratkaisutyöntekijän puhelinhaastattelussa nuorelta keräämät tiedot tulevat kyllä valmentajalle valmennustoimeksiannon yhteydessä tietoon, mutta valmentajat kaipaaisivat ennen omaa yhteydenottoaan tietoa myös lähettäneen tahon toivomista tavoitteista nuoren valmennusta kohtaan.

Myös ohjaavilta tahoilta kysyttiin NUOTTI-valmennuksen ohjaamiseen liittyviä haasteita. Yleisimmin esille tuli, että Kelassa oli ruuhkaa haastattelujen tekemisessä ja nuori joutui odottamaan palveluun pääsyä ja hänen motivointinsa valmennukseen oli haasteellista. Nuoren

tavoittaminen puhelinhaastattelua varten oli ajoittain haasteellista ja se, että nuori itse joutui etsimään valmentajan omalle valmennusjaksolleen. Aina yhteistyö valmentajan kanssa ei toiminut ja nuori joutui vaihtamaan valmentajaa. Joissakin tapauksissa sosiaaliohjaajan työ nähtiin päällekkäisenä toimintana valmentajan kanssa ja toimenkuvat olivat siten epäselviä.

Kuitenkin ohjaavien tahojen mielestä NUOTTI-valmennukseen ohjaamisessa oli myös useita hyvin toimineita asioita. Suullinen hakeminen ilman diagnoosia, helppo ja nopea yhteydenotto, valmentajien hyvä saatavuus sekä valmennuksen nopea aloitus matalalla kynnyksellä olivat toimineet hyvin. Kuntakokeilun kautta toiminut ohjaus oli lisäksi toiminut hyvin sekä kuntoutusraha oli saanut nuoren kiinnostumaan valmennuksesta. Hyvänä koettiin myös se, että valmennus oli asiakaslähtöinen palvelu, jossa nuori etenee tavoitteidensa mukaisesti.

4.2.5 NUOTTI-valmennukseen ohjataan nuorten peruspalvelujen puuttuessa

NUOTTI-valmentajien haastatteluaineistossa tuli vahvasti esille suuri huoli siitä, että nuorten peruspalvelut eivät ole kunnossa. Valmentajien vahva mielipide haastattelujen yhteydessä oli, että esimerkiksi toisella asteella koulunsa keskeyttäneet ja oppimisvaikeuksista kärsivät opiskelijat eivät olleet saaneet tarpeeksi tukipalveluja koulun oppilashuollon taholta. Samoin mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarpeessa olleet nuoret joutuivat usein jäämään ilman psykiatrisia avopalveluita tai palvelut eivät olleet riittäviä. Myös nuorten sosiaalityön palvelujen kerrottiin monin paikoin olleen liian lyhytaikaisia. Koska peruspalvelut eivät toimineet, nuori ohjattiin NUOTTI-valmennukseen.

”Isoin ongelma tässä työssä on varmaan se, että nuoret eivät saa palveluita, mitä ensisijaisesti kuuluisi olla. Kun se oppilashuolto sakkaa, mielenterveyspalvelut sakkaavat tai päihdepalvelut sakkaavat, asiakas päättyy NUOTTIin. Tai eihän meillä olisi asiakkaita, jos he saisivat hoidon ja avun edellä mainituista. Ja sama, että jos sosiaalityö vähän viitsisi pitää kiinni näistä nuorista sen sijaan, että he yrittävät -kyllä sä jo pärjät, kiitti moi -tyyppisesti ratkaista sitä. Sittenhän NUOTTI-valmennusta ei varsinaisesti tarvittaisi. Mutta ongelma on se, että kun ne palvelut eivät toimi kunnolla, tarvitaan joku, ja se joku on NUOTTI-valmentaja. Kyllä se vaikeuttaa sitä. Jos ajatellaan, että tämä on ammatillista kuntoutusta. Kuitenkin siinä kynnyksellä, että olisi ammatillisen suuntautumisen pohtimisen paikka ja aidosti aletaan toteuttaa sitä suunnitelmaa, niin aika harva sen kuntoinen on.” (Valmentajan haastattelu 5)

NUOTTI-valmentajat viestittivät NUOTTI-valmennuksen toimivan nuorten peruspalvelujen paikkaajana. Valmentajat kritisoivat sitä, että huonokuntoiset nuoret ohjattiin NUOTTI-valmennukseen, koska nuorten tarvitsemat peruspalvelut eivät toimineet tai niitä ei ollut tarjolla tarpeeksi. Valmentajat kokivat vaikeutena sen, ettei NUOTTI-valmennuksen ammatillisen kuntoutuksen tavoitteita pystytty aina toteuttamaan. Vain harvat valmennukseen ohjautuneet nuoret olivat ammatillisen kuntoutuksen ja työnteon aloittamisen kuntoisia.

4.2.6 NUOTTI-valmennus ei vielä kaikille ammatillista kuntoutusta

Valmentajat totesivat NUOTTI-valmentajan työn vaikeutena sen, ettei huonokuntoinen nuori pysty viiden kuukauden aikana kuntoutumaan sellaiseen kuntoon, että valmennukselle asetettuja ammatillisen kuntoutuksen tavoitteita pystyttäisiin saavuttamaan. NUOTTI-valmentaja ei voi olla nuorelle ”ihan kaikkea”, vaikka valmentajat tekisivätkin työnsä hyvällä ammattitaidolla ja paneutuisivat nuoren elämäntilanteeseen perusteellisesti.

” – Niin tavallaan sitä, että mikä on se fokus, mikä on sen NUOTIN tarkoitus, mitä sillä haetaan. Ei se voi olla se NUOTTI nuorelle ihan kaikkea, että me voidaan tehdä ihan kaikkemme. Siis jos on vaikka psyykkisesti todella huonovointinen, niin tokihan voidaan sitten niitä verkostoja sinne psykiatrian – – puolelle enemmän ohjata. Mutta mun mielestä sen nuoren pitäisi olla suht’ sellaisessa kunnossa, että se on valmis siihen NUOTTI-valmennukseen nimenomaan. Kun se on kuitenkin sitä ammatillista kuntoutusta ja tavallaan ehkä kuitenkin enemmän sitä koulu ja elämönhallintaa ja tällaista. Sitten jos on joku todella huonossa kunnossa, niin se on hirveän vaikeaa. Jos vaikka nuori ajattelee, että mä haluan kouluun ja on todella huonossa kunnossa, niin ei siinä viidessä kuukaudessa mitenkään pysty saavuttamaan minkäänlaisia tavoitteita, vaan pitäisi ensin saada kuntoon asiat.” (Valmentajan haastattelu 14)

Valmentajien tärkeä viesti Kelalle oli toive kiinnittää huomiota NUOTTI-valmennuksen tarkoitukseen ja siihen, että valmennukseen valittu nuori on sellaisessa kunnossa, että valmennuksessa voidaan toteuttaa ammatillista kuntoutusta. Toiveena esitettiin, että hyvin huonokuntoinen nuori ohjattaisiin mieluummin johonkin hänelle oikea-aikaisen ja elämäntilanteeseen sopivamman palvelun piiriin kuin NUOTTI-valmennukseen. Esimerkiksi päihdeongelmainen nuori tulisi mieluummin ohjata ennen NUOTTI-valmennusta päihdekuntoutukseen. Näin vähennettäisiin myös valmentajien työn kuormittavuutta ja turhautumista.

” – Tärkeimmät terveiset Kelalle olisi just tuo, että kun NUOTTIIN hakeutuu nuoria – – ja että kun tulee joku työtehtävä ja menet perheen luokse, niin on niin huonosti asiat jo valmiiksi, että olisi pitänyt huomattavasti aikaisemmin puuttua asioihin. Niin tavallaan se, että jotenkin se ennen aikaisempi puuttuminen ja just raakata sellaiset, jotka jo ovat niin huonossa kunnossa, että niistä ei ole (NUOTTI-valmennukseen) että mieluummin sitten johonkin muun palvelun piiriin. ja kyllähän se kuormittaa mielestäni työntekijää enemmän, jos nuoret ovat jo niin huonossa kunnossa, että se voi tuntua vähän ehkä turhauttavalle, että mitä tässä nyt haetaan tässä (valmennus) työssä.” (Valmentajan haastattelu 14)

Osa valmentajista oli sitä mieltä, että joillakin NUOTTI-valmennukseen osallistuneilla nuorilla oli tarve terapeutisemmasta kuntoutuksesta kuin, mitä NUOTTI-valmennus oli. Tällaista palvelua tarvittaisiin silloin, kun nuoren kunto ei yllä koulutuksen suunnitteluun tai ammatilliseen kuntoutukseen.

”Mä olen sitä mieltä, että huonommin voiville pitäisi olla palvelu, mikä ei ole ammatillista kuntoutusta, mutta kuntoutusta kuitenkin, missä työote olisi suoraan terapeutti- nen. – – sellainen täytyisi olla ihan erikseen. Jos pidetään kiinni ajatuksesta, että

NUOTTI on ammatillista kuntoutusta, tämä olisi ehkä myöhemmän vaiheen paikka tai oikeasti kohdentuisi asiakkaisiin, joilla se on ajankohtaista, se ammatillinen suuntautuminen jollakin tavalla edes.” (Valmentajan haastattelu 5)

Toisaalta valmentajat totesivat myös sen, että kotiin asti tulevaa terapeutista tukea tarvitseville nuorille ei useimmiten ole mitään muuta palvelua kuin NUOTTI-valmentaja, joka on valmis menemään valmennettavan kotiin tapaamaan nuorta. Esimerkiksi silloin, jos nuori ei ole pitkään aikaan poistunut kotoaan. Kotiin ulottuvia mielenterveyspalveluita ei tällä hetkellä ole juurikaan tarjolla nuorille. NUOTTI-valmentaja toimi usein tällaisessa tilanteessa kotiin menevän tuen välittäjänä.

– – Ikävintä tässä on se, että mä tiedän, että asiakkaat eivät ole ehkä tämän palvelun kuntoisia, mutta mä tiedän, että heillä ei ole mitään muuta, jos he eivät kotoa pääse palveluitten äärelle. Osalla on ollut moniakkin hoitokontakteja – – mutta silti kunto on koko ajan heikentynyt, mikä mun mielestä on hämmästyttävää. – – Asiakkaan hoito on päätetty useampaankin kertaan, ja he ovat jo väsyneitä siihen ja sanovat, että he eivät halua mennä sinne enää, koska ei sieltä mitään apua saa. Se pohja, miltä itse tekee tätä työtä, (on että) ei ainuttakaan haluaisi heittää niin sanotusti yli laidan. Sitten pitäisi olla joku muu, joka ottaa aidosti koppia ja jatkaa työskentelyä heidän kanssaan. – – Ja mä mietin, että jos NUOTTI-valmentajakin sanoisi, että sä olet kyllä vähän turhan huonokuntoinen tähän palveluun, että nyt meidän täytyy lopettaa tämä, sehän olisi ihan kauheaa.” (Valmentajan haastattelu 7)

NUOTTI-valmentaja totesi, ettei hän kuitenkaan olisi voinut lopettaa alkanutta valmennusta nuoren huonon kunnan takia. Usein NUOTTI-valmentajan oli huonokuntoisen nuoren kohdalla keskityttävä nuoren perushyvinvoinnin ylläpitämiseen, nuorelle sopivien muiden palvelujen löytämiseen, niihin ohjaamiseen tai niiden odottamiseen. Myös nuoren arkielämän järjestelyt olivat monen huonosti voivan nuoren valmentajan tehtävänä. Valmentajat totesivat aineistossa, että perushyvinvointiin keskittymällä tavallaan rakennetaan pohjaa ammatillisen kuntoutuksen alkamiselle myöhemmin jossakin nuoren elämänvaiheessa.

NUOTTI-valmennukseen ohjautuminen

NUOTTI-valmennus on matalan kynnyksen palvelu, johon hakeminen oli nuorelle helppoa. Valmennukseen ohjaavina tahoina olivat toimineet ensi sijassa sosiaalityö, koulut, nuorisotyö, ohjaamot, psykiatristen palvelujen yksiköt ja työllisyyspalvelut. Myös nuoret itse olivat hakenneet valmennukseen ja olivat tällöin motivoituneempia valmennukseen. Osalla nuorista hakemisessa oli ollut haasteita, jotka liittyivät haastattelujen ruuhkautumiseen ja nuoren tavoittamiseen. Osalla nuorista ei ollut tietoa siitä, mikä palvelu NUOTTI-valmennus oli. Nuoret olivat kirjava joukko, joista osalle vasta valmisteltiin pohjaa ammatilliseen kuntoutukseen. Suullinen hakeminen ilman diagnoosia ja NUOTTI-valmentajien hyvä saatavuus sekä valmennuksen nopea aloitus olivat toimineet hyvin. Valmennus alkoi silloin, kun nuoret sitä tarvitsivat, tosin osa olisi tarvinnut valmennusta jo aikaisemmin. NUOTTI-valmennuksesta nuoret toivoivat tukea ja apua tulevaisuuden suunnitelmien tekemiseen ja opiskelupaikan löytymiseen.

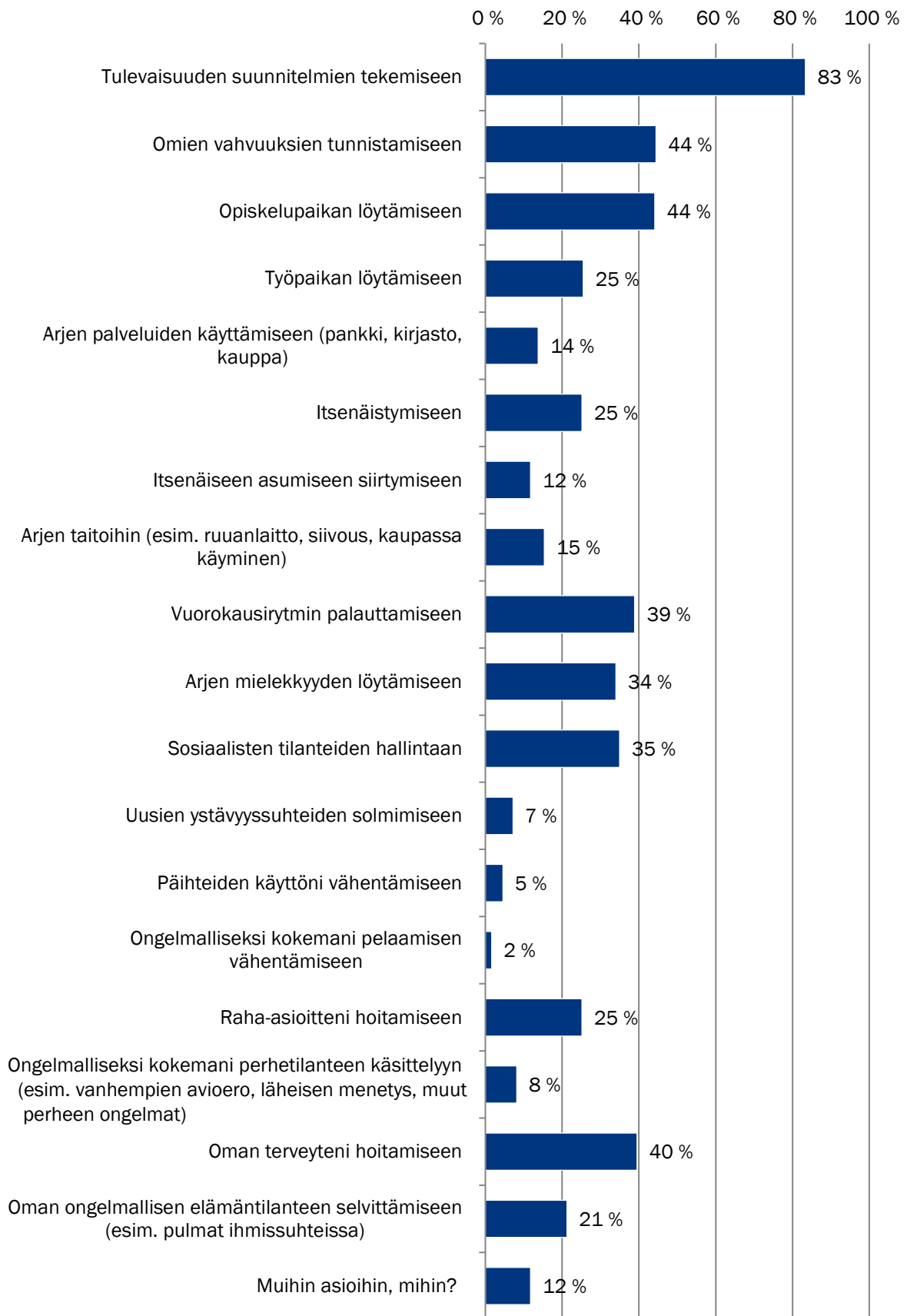
4.3 Nuorten toiveet, odotukset ja tavoitteet NUOTTI-valmennukselle

Ennen NUOTTI-valmennusta nuoret toivoivat selkeästi eniten tukea tulevaisuuden suunnitelmien tekemiseen (83 %) (kuvio 2, s. 34). Nuorista 44 % toivoi apua opiskelupaikan löytämiseen, kun taas työpaikan löytämiseen toivoi apua vain 25 %. Vähiten nuoret toivoivat apua ongelmalliseksi kokemansa pelaamisen vähentämiseen (2 %) sekä päihteiden käytön vähentämiseen (5 %). Lisäksi avoimessa kysymyksessä nuoret ilmaisivat toivovansa tukea koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyviin asioihin, opintojen jatkamiseen tai loppuun saattamiseen, työllistymiseen ja arjen hallintaan, elämäntapojen ja ajankäytön hallintaan, terveydellisiin asioihin sekä harrastusten löytämiseen.

Pääosin nuorten tavoitteet liittyivät enemmän opiskeluun ja arjen asioiden järjestämiseen kuin työhön pääsemiseen. Haastattelujen mukaan NUOTTI-valmennukseen osallistuneet nuoret kaipasivat suurelta osin yksilöllistä tukea keskeytyneiden opintojen uudelleen aloittamiseen, opiskeluun liittyviin oppimisvaikeuksiin tai oman opiskelualan valintaan. Useilla nuorilla oli toisen asteen koulu keskeytynyt, joillakin nuorilla useitakin kertoja. Nuoret toivoivat pääsevänsä takaisin kouluun itselleen paremmin sopivalle uudelle alalle tai jatkamaan kesken jäänyttä koulua.

Apua haettiin valmennuksesta myös sosiaalisten tilanteiden pelkoihin, jännittämiseen, eristytymiseen sekä masennukseen tai muihin mielenterveyden ongelmiin. Apua kaivattiin myös mielenterveyspalveluiden järjestämiseen. Nuoret mainitsivat valmennuksen tavoitteiksi myös arjenhallinnan kohentumisen, unirytmien kuntoon saattamisen, raha-asioiden hoidon sekä päihteiden käytön lopettamisen. Joku nuorista kyseli, lähtisikö töihin vai opiskelemaan.

Kuvio 2. Nuorten toivoma tuki ennen NUOTTI-valmennusta (vastausvaihtoehtoja sai valita useamman).

Ennen NUOTTI-valmennusta valmentajien näkemyksen mukaan nuoret toivoivat eniten tukea tulevaisuuden suunnitelmien tekemiseen (97 %), opiskelupaikan löytämiseen (95 %) sekä vuorokausirytmien palauttamiseen (93 %) (kuvio 3). Vähiten valmentajien näkemyksen mukaan nuoret toivoivat apua pelaamisen vähentämiseen (33 %) sekä uusien ystävyysuhteiden solmimiseen (36 %). Kaiken kaikkiaan valmentajat olivat valinneet enemmän vaihtoehtoja nuorten toivomaan tukeen kuin nuoret itse, valmentajien kokonaissumman ollessa 1 853 vastausta ja nuorten 1 504 vaikka nuoria vastaajia kyselyssä oli huomattavasti enemmän kuin valmentajia.

Kuvio 3. NUOTTI-valmentajien näkemykset nuorten toivomasta tuesta ennen NUOTTI-valmennusta (vastausvaihtoehtoja sai valita useamman).

Ennen NUOTTI-valmennusta ohjaavien tahojen näkemysten mukaan nuoret toivoivat eniten tukea tulevaisuuden suunnitelmien tekemiseen (90 %), opiskelupaikan löytämiseen (70 %) sekä sosiaalisten tilanteiden hallintaan (63 %) (kuvio 4). Vähiten ohjaavien tahojen mukaan nuoret toivoivat apua pelaamisen vähentämiseen (3 %) sekä päihteiden käytön vähentämiseen (3 %). Yhteensä ohjaavat tahot olivat valinneet tähän kysymykseen 214 vaihtoehtoa.

Kuvio 4. Ohjaavien tahojen näkemykset nuorten toivomasta tuesta ennen NUOTTI-valmennusta (vastausvaihtoehtoja sai valita useamman).

Ohjaavilta tahoilta kysyttiin, osallistuuko jokin muu taho heidän kanssaan nuoren toimintakyvyn arviointiin. Puolet vastaajista (55 %) ilmoitti, että verkostot, jotka arviointiin osallistuvat ovat useimmiten TYP, terveyden- ja sosiaalihuollon eri yksiköt, asumis- ja päihdepalvelut, oppilaitokset ja Kela. Nuoren elämäntilanteessa erityisesti arjen ja elämänhallintaan liittyvät haasteet ja tuen tarpeet, tulevaisuuden näköalattomuus, suunnitelmien puute ja nuoren syrjäytymisriski olivat tekijöitä, joiden vuoksi hänet ohjattiin NUOTTI-valmennukseen. Lisäksi ohjaavien tahojen vastauksissa tulivat esille nuoren opiskelu- tai työpaikan puuttuminen tai opiskelun keskeytyminen, toimeentulo ja terveydelliset tekijät, joiden vuoksi NUOTTI-valmennus koettiin sopivan nuorelle.

4.4 NUOTTI-valmennuksen toteutuminen

4.4.1 Nuorten ja NUOTTI-valmentajien väliset tapaamiset ja yhteydenpito

Vastausajankohtana nuoret olivat tavanneet NUOTTI-valmentajaa keskimäärin 24 kertaa. Nuoret kertoivat tavanneensa valmentajan kasvokkain esimerkiksi kirjastossa, ostoskeskuksessa, kahvilassa tai ravintolassa (44 %), nuoren kotona (24 %) tai ohjaamon tiloissa (18 %). Jonkin verran valmentajaa oli tavattu myös kasvokkain digitaalisesti (12 %). Vain 3 % nuorista kertoi tavanneensa valmentajan nuorisotiloissa. Suurin osa valmennustapaamisista oli kestänyt tunnin (79 %), kun taas 18 % nuorista kertoi tapaamisen kestäneen yli tunnin. Yli puolet (66 %) nuorista kertoi, että valmennustapaamisiin ei ollut osallistunut muita tahoja kuin nuori itse ja valmentaja. Kolmasosaan (34 %) tapaamisista oli osallistunut muita henkilöitä nuoren ja valmentajan lisäksi, kuten perheenjäseniä ja sukulaisia, ystäviä, sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöitä, oppilaitosten ja nuorisotoimen työntekijöitä, Kelan ja TE-toimiston työntekijöitä, työkokeilun ohjaajia, työkuntakokeilun työntekijöitä, tukihenkilöitä ja kokemusasiantuntijoita. Tapaamisten välillä nuori oli pitänyt yhteyttä valmentajaan tekstiviestillä (64 %), sosiaalisen median viestipalvelulla (44 %) ja puhelinsoitolla (42 %). Vähemmän käytettyjä menetelmiä olivat sähköposti (11 %), yhteistyösovellus (Teams, Zoom, Skype ym.) (9 %), tai sosiaalisen median videoyhteys (2 %). Vastaajista 3 % kertoi, ettei ollut pitänyt yhteyttä valmentajaan lainkaan tapaamisen välillä. Tähän kysymykseen vastaajalla oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto.

Nuoret kuvasivat, kuinka joustavaa ja helppoa heidän oli ollut sopia tapaamisia NUOTTI-valmentajansa kanssa. Valmennuksen joustavuus ja sen merkitys keskusteluyhteyden syntymisessä avautuvat nuorten kertoessa tapaamisista. Valtaosa sekä nuorista että valmentajista piti mahdollisuutta kasvokkain tapaamisiin parempana kuin etätapaamisia. Mahdollisuus toteuttaa valmennusta myös etänä oli kuitenkin tuonut lisää joustoa nuoren ja valmentajan yhteistyöhön. Nuorten kokemuksissa korostui se, kuinka merkityksellistä oli ollut hakea tapaamisjärjestelyissä ratkaisuja, jotka kulloinkin toimivat parhaiten.

”Mulle ovat toimineet se keskustelu ja kun on voinut itse sopia niitä aikoja, että miten ne käyvät.” (Nuoren haastattelu 59)

”Se on joko etäyhteydellä tai videoyhteydellä tai sitten me ollaan käyty kirjastossa ja taidenäyttelyssä ja sitten käytiin yhden opon kanssa juttelemassa koulupaikoista. Ne on sellaisia tunnin reilun tunnin yleensä, tapaamisia.” (Nuoren haastattelu 60)

”– – olla an nähty täällä meidän asunnossa sen valmentajan kanssa. Ollaan oltu tässä parvekkeella ja juteltu sitten tässä – – Mutta se oli mun mielestä tosi hyvä, että oli se etävaihtoehto silloin aluksi. – – Että saa vähän jokainen itse sanoa, että mikä toimii itselle justiin siinä tilanteessa paremmin. Että otetaan huomioon jokainen ihminen ja sen ihmisen tarpeet ja mielipiteet. – – valmentajan kanssa sovittu ajat ihan yhdessä, että mikä sopii.” (Nuoren haastattelu 1)

”ABC:llä ollaan nähty ja sitten sen siellä, onko se nyt toimistolla. – – Ihan live tietysti on parempi, mutta kyllä se etänäkin onnistuu.” (Nuoren haastattelu 3)

Vastausajankohtana NUOTTI-valmentajilla oli ollut keskimäärin 24 valmennettavaa. Valmentaja oli tavannut valmennettavaansa useimmiten nuoren omassa kodissa (40 %), valmentajan työpaikalla (25 %), digitaalisesti (WhatsApp, Teams, Zoom, Skype, ym.) (3 %) tai Ohjaamon tiloissa (1 %). NUOTTI-valmennuksen joustavuus palveluna tuli esiin NUOTTI-valmentajien rikkaissa kuvauksissa valmennustapaamisten sisällöistä sekä paikoista, joissa he olivat nuoren kanssa tavanneet. Valmentajat olivat tavanneet nuoria heidän kotonaan, omassa palveluntuottajan toimipisteessään, kirjastoissa, kahviloissa sekä erilaisissa luontoympäristöissä tai harrastuspaikoissa. Jonkin verran tapaamisia oli toteutettu etäyhteydellä, mutta pääsääntöisesti sekä valmentajat itse että nuoret pitivät kasvokkaisia tapaamisia luontevampina ja parempina.

”– – No siis yks asiakas, – – niin hänen kanssaan tavattiin ihan pelkästään melkein hänen kotonaan. Koska, hän muotoili sen niin, että jos mä en (itse) kävis sen luona, niin hän ei kävisi yhtään missään. Että hän olisi sitten ihan kokonaan tuen ulkopuolella, ettei hän saisi itseään liikenteeseen. Että se oli, kyllä me hänen kanssaan käytiin sitten kävelemässä – –.” (Valmentajan haastattelu 57)

”– – Kyllä liikutaan paljon, eli kotikäyntejä teen, eli jos nuori tarvitsee sinne arjen apua, ja mulla on jonkun verran näitä nepsy-nuoria, niin sitten ihan selkeästi siellä arjessa on haasteita, niin sitten tehdään tavoitteet myös sen mukaisesti. Sitten on paljon sosiaalisten tilanteiden altistamista, esimerkiksi käydään paljon kirppareilla, kahviloissa. Käydään, tutustumiskäyntejä tehdään, niin kun nää Ohjaamot, työllisyysshanke – – On kulttuuripajaa – – ryhmätoimintoja paljon, että jos yhtään nuorella on, hän näyttää vihreää valoa siihen, että voisi kiinnostua ryhmätoiminnasta, niin käydään läpi kaikki nää, mitä tällä alueella on. Mahdollisesti lähden mukaan sinne, ja käydään sulkapallossa, keilaamassa, lenkillä, makkaranpaistossa.” (Valmentajan haastattelu 51)

Tapaamispaikan valintaan oli keskeisesti vaikuttanut tapaamisen sisältö. Osalla nuorista oli suuri kynnys lähteä omasta kodistaan ja näissä tilanteissa NUOTTI-valmentaja oli lähtenyt työskentelemään nuoren kanssa hänen kodissaan kuitenkin niin, että valmennukseen sisältyi tavoitteellista työskentelyä, jotta nuori rohkaistuu toimimaan kodin ulkopuolisissa paikoissa.

Valmentajien työn näkökulmasta nämä joustavat ratkaisut sisälsivät myös riskejä, joiden huomioon ottamisen tärkeyttä valmentajat toivat esille.

”No sitten tietysti se kotona työskentely. Vaikka se niin hedelmällistä onkin – – Tässä palvelussa tulee se tilanne, että mä menen tosi heikoille ensitiedoilla ihan oudon nuoren luo, jonka mä olen ehkä yhden kerran tavannut, vaikka palveluntuottajan tiloissa.” (Valmentajan haastattelu 32)

Tapaamisten välillä NUOTTI-valmentaja oli pitänyt yhteyttä nuoriin puhelinsoitolla (94 %), tekstiviestillä (90 %), sosiaalisen median viestipalvelulla (68 %) ja sähköpostilla (47 %). Vähemmän käytettyjä tapoja olivat yhteistyösovellukset (Teams, Zoom, Skype ym.) (25 %) tai sosiaalisen median videoyhteys (10 %). Kysymykseen oli mahdollisuus valita useampi vaihtoehto. Valmentajista suurin osa (75 %) ilmoitti, ettei velvollisuus käyttää tietosuojan kannalta soveltuvia yhteydenpitotapoja ollut vaikuttanut yhteydenpitoon tapaamisten välillä. Kuitenkin joka neljäs vastasi kysymykseen myönteisesti. Jatkokysymyksenä vastaajat ilmoittivat vaikutusten liittyvän tietosuojaan ja -turvaan. Nuorilta oli pyydetty kirjallinen lupa sekä kysytty nuorten mahdollisuutta käyttää esimerkiksi WhatsApp-sovellusta.

Nuoren ja NUOTTI-valmentajan välisiin tapaamisiin oli suurimmalla osalla osallistunut myös muita henkilöitä tai tahoja (93 %). Useimmiten tapaamisissa oli ollut mukana perheenjäseniä tai läheisiä, ammattilaisia ja viranomaisia, verkoston jäseniä, ystäviä ja kavereita sekä muita tukihenkilöitä. Vastaajilla oli mahdollisuus nimetä tähän kysymykseen useita eri henkilöitä tai tahoja.

Ohjaavista tahoista lähes kaikki (83 %) olivat pitäneet säännöllisesti yhteyttä nuoreen NUOTTI-valmennuksen aikana ja 73 % oli osallistunut NUOTTI-valmennuksessa olevan nuoren verkostotapaamisiin. Verkostotapaamiset yleisesti ottaen koettiin tärkeänä ja tarpeellisena sekä se, että valmentaja oli nuoren tukena verkostotyössä. Lisäksi nuoren toiveita kunnioitettiin ja hänen mielipiteitään kuunneltiin, sekä nuori oli itse tietoinen siitä, kuka hoitaa hänen asioitaan eteenpäin. Verkostotyöllä tuli olla on tavoitteet, ajantasainen tieto nuoren tilanteesta sekä valmennuksen etenemistä seurattiin. Verkostotyössä tiedon siirtyminen, työnjakoasiat ja palvelujen yhteensovittaminen, roolien selkeys eri toimijoiden kesken olivat ohjaavien tahojen mukaan tärkeitä tekijöitä valmennuksen tavoitteiden toteutumisessa.

4.4.2 NUOTTI-valmennuksen toteutuminen nuorten näkökulmasta

Kaiken kaikkiaan nuorten kokemukset valmennuksen toteutumisesta olivat erittäin hyviä (taulukko 5). Kaikki nuoret olivat asettaneet itselleen tavoitteita yhdessä NUOTTI-valmentajan kanssa sekä lähes kaikki olivat saaneet vaikuttaa valmennuksen sisältöön (99 %) ja toteutustapaan (96 %). Lähes kaikki nuoret olivat myös tehneet valmennusta koskevia päätöksiä yhdessä valmentajan kanssa (97 %). Yhtä nuorta lukuun ottamatta kaikkien nuorten oli helppo saada yhteys valmentajaan, he kokivat voivansa kertoa mielipiteensä valmentajalle ja he kokivat, että valmentaja kuunteli heitä. Nuoret kokivat, että valmentajalla oli riittävästi aikaa heille (98 %) ja valmentaja oli huomionnut heitä kiinnostavat asiat (98 %). Valmennuksen ilmapiiriä pidettiin turvallisena (100 %) ja luottamuksellisena (100 %).

Nuorten vastausten mukaan heikoiten valmennuksessa oli toteutunut tunteiden ilmaisun harjoittelu, sillä lähes 20 % nuorista ei ollut harjoitellut näitä taitoja valmentajan kanssa lainkaan (taulukko 5). Joka kymmenes nuori ei ollut harjoitellut valmentajan kanssa selviytymiskeinoja stressaaviin tilanteisiin. Sen sijaan valmennuksen aikana ongelmanratkaisutaitoja oli harjoitellut 64 % ja vuorovaikutustaitoja lähes 70 % nuorista.

Taulukko 5. NUOTTI-valmennuksen toteutuminen nuorten näkökulmasta (n = 306).

Väittämät	Samaa mieltä %	Ei samaa eikä eri mieltä %	Eri mieltä %	ka. ^a	kh ^b
Olen asettanut itselleni tavoitteita yhdessä valmentajan kanssa	100,0	0,0	0,0	5	0,3
Olen saanut vaikuttaa valmennuksen sisältöön	98,7	1,3	0,0	5	0,4
Olen saanut vaikuttaa valmennuksen toteutustapaan	96,1	3,6	0,3	5	0,5
Valmentaja on rohkaissut minua hyödyntämään omia voimavarojani	97,7	2,0	0,3	5	0,5
Olen tehnyt valmennusta koskevia päätöksiä yhdessä valmentajan kanssa	97,4	2,3	0,3	5	0,5
Voin kertoa mielipiteeni valmentajalle	99,7	0,3	0,0	5	0,3
Valmentaja kuuntelee minua	99,7	0,3	0,0	5	0,2
Minun on helppo saada yhteys valmentajaani	99,7	0,0	0,3	5	0,3
Valmentajalla on ollut riittävästi aikaa minulle	98,4	1,3	0,3	5	0,4
Valmentaja on huomionnut minua kiinnostavat asiat	97,7	2,0	0,3	5	0,4
Olemme yhdessä valmentajan kanssa käyttäneet minulle mielekkäitä toimintatapoja (esimerkiksi ruuanlaitto, erilaiset pelit, kirjoittaminen ja kuvataide)	66,6	22,9	10,5	4	1,1
Olen harjoitellut valmentajan kanssa ongelmanratkaisutaitojani	64,1	26,1	9,8	4	1,0
Olen harjoitellut valmentajan kanssa selviytymiskeinoja stressaaviin tilanteisiin	64,1	25,1	10,8	4	1,1
Olen vahvistanut itsetuntemustani valmennuksen aikana	79,4	18,3	2,3	4	0,9
Olen harjoitellut tunteiden ilmaisua valmennuksen aikana	49,7	32,0	18,3	4	1,2
Olen harjoitellut vuorovaikutustaitojani valmennuksen aikana	69,2	21,6	9,2	4	1,0
Olen saanut onnistumisen kokemuksia valmennuksen aikana	87,2	12,1	0,7	4	0,7
Olen arvioinut valmennuksen toteutumista valmentajan kanssa	89,2	9,2	1,6	5	0,8
Olen asettanut uusia tavoitteita itselleni valmentajan kanssa yhdessä tehdyn arvioinnin perusteella	90,2	7,2	2,6	5	0,8
Valmennuksen ilmapiiri on ollut turvallinen	99,7	0,3	0,0	5	0,2
Valmennuksen ilmapiiri on ollut luottamuksellinen	99,3	0,7	0,0	5	0,3
Olen tavannut valmentajaa säännöllisesti	97,0	2,3	0,7	5	0,5

a ka. = keskiarvo, b kh = keskihajonta.

4.4.3 NUOTTI-valmennuksen toteutuminen NUOTTI-valmentajien näkökulmasta

Valmennuksen toteutumista koskevat tulokset olivat hyvin positiivisia NUOTTI-valmentajien mielestä. Valmentajat olivat kaikki samaa mieltä siitä, että he olivat asettaneet valmennukselle

tavoitteita yhdessä nuorten kanssa ja, että nuoret olivat saaneet vaikuttaa valmennuksen sisältöön ja toteutustapaan (taulukko 6). Lisäksi kaikki olivat samaa mieltä siitä, että he olivat valmentajina rohkaisseet nuoria hyödyntämään omia voimavarojaan ja, että he olivat tehneet valmennusta koskevia päätöksiä yhdessä nuorten kanssa. Lähes kaikki valmentajat olivat samaa mieltä siitä, että he olivat huomioineet nuoria kiinnostavat asiat (99 %), olivat harjoitelleet nuoren kanssa selviytymiskeinoja stressaaviin tilanteisiin (97 %) ja, että he olivat työskennelleet nuorten kanssa hänen itsetuntemuksensa vahvistamiseksi (99 %). Lisäksi valmennuksen aikana valmentajat olivat harjoitelleet nuorten kanssa vuorovaikutustaitoja (97 %) ja nuoret olivat saaneet onnistumisen kokemuksia (98 %). Valmentaja oli tavannut nuoria säännöllisesti (99 %) ja arvioinut valmennuksen toteutumista yhdessä nuorten kanssa (98 %). Valmennuksen ilmapiiri oli ollut turvallinen (99 %) ja luottamuksellinen (99 %). Valmentajien vastausten mukaan heikoiten olivat toteutuneet väittämät 'Nuoret ovat tuoneet esille, että minulla on ollut riittävästi aikaa heille' (80 %) ja 'Olen käyttänyt nuorten kanssa heille mielekkäitä toimintatapoja' (84 %), tosin nekin olivat hyviä tuloksia tässä tutkimuksessa.

Taulukko 6. NUOTTI-valmennuksen toteutuminen NUOTTI-valmentajien näkökulmasta (n = 146).

Väittämät	Samaa mieltä %	Ei samaa eikä eri mieltä %	Eri mieltä %	ka. ^a	kh ^b
Olen asettanut valmennukselle tavoitteita yhdessä nuorten kanssa	100,0	0,0	0,0	5	0,3
Nuoret ovat saaneet vaikuttaa valmennuksen sisältöön	100,0	0,0	0,0	5	0,3
Nuoret ovat saaneet vaikuttaa valmennusten toteutustapaan	100,0	0,0	0,0	5	0,3
Olen rohkaissut nuoria hyödyntämään omia voimavarojaan	100,0	0,0	0,0	5	0,3
Olen tehnyt valmennusta koskevia päätöksiä yhdessä nuorten kanssa	100,0	0,0	0,0	5	0,3
Nuoret ovat tuoneet esille, että voivat kertoa mielipiteensä minulle	95,2	4,1	0,7	5	0,6
Nuoret ovat tuoneet esille, että kuuntelen heitä	93,2	6,1	0,7	5	0,7
Nuoret ovat tuoneet esille, että heidän on helppo saada yhteys minuun	89,7	9,6	0,7	5	0,7
Nuoret ovat tuoneet esille, että minulla on ollut riittävästi aikaa heille	80,2	17,8	2,0	4	0,8
Olen huomioinut nuoria kiinnostavat asiat	98,6	1,4	0,0	5	0,5
Olen käyttänyt nuorten kanssa heille mielekkäitä toimintatapoja (esimerkiksi ruuanlaitto, erilaiset pelit, kirjoittaminen ja kuva-taide)	84,2	10,3	5,5	4	0,8
Olen harjoitellut nuorten kanssa ongelmanratkaisutaitoja	94,5	4,8	0,7	5	0,6
Olen harjoitellut nuorten kanssa selviytymiskeinoja stressaaviin tilanteisiin	97,3	2,7	0,0	5	0,5
Olen työskennellyt nuorten kanssa hänen itsetuntemuksensa vahvistamiseksi	98,6	0,7	0,7	5	0,5
Olen harjoitellut nuorten kanssa tunteiden ilmaisua valmennuksen aikana	91,1	8,2	0,7	4	0,7
Olen harjoitellut nuorten kanssa vuorovaikutustaitoja valmennuksen aikana	97,3	2,7	0,0	5	0,5

Väittämät	Samaa mieltä %	Ei samaa eikä eri mieltä %	Eri mieltä %	ka. ^a	kh ^b
Nuoret ovat saaneet onnistumisen kokemuksia valmennuksen aikana	98,0	2,0	0,0	5	0,5
Olen arvioinut valmennuksen toteutumista nuorten kanssa	97,9	1,4	0,7	5	0,4
Olen asettanut uusia tavoitteita nuorten kanssa yhdessä tehdyn arvioinnin perusteella	93,8	4,8	1,4	5	0,6
Valmennuksen ilmapiiri on ollut turvallinen	99,3	0,7	0,0	5	0,4
Valmennuksen ilmapiiri on ollut luottamuksellinen	99,3	0,7	0,0	5	0,3
Olen tavannut nuorta säännöllisesti	99,3	0,7	0,0	5	0,4
Olen pitänyt yhteyttä nuoriin säännöllisesti myös tapaamisten välillä	93,1	6,2	0,7	4	0,6

a ka. = keskiarvo, b kh = keskihajonta.

Keskusteluyhteyden syveneminen luo perustaa tavoitteelliselle työlle

Valmentajien erilaisista ammatillisista ja koulutuksellisista taustoista huolimatta heidän kuvauksiaan NUOTTI-valmennuksen sisällöistä yhdisti pyrkimys ja taito lähteä työskentelemään asiakkaakseen tulleen nuoren kanssa jokaisen yksilölliset lähtökohdat huomioon ottaen. Valmentaja toi nuoren elämään ja nuoren sen hetkiseen elämäntilanteeseen tavoitteelliset valmennukselliset sisällöt. Valmentajan työskentelyä ohjasi keskeisesti Kelan NUOTTI-valmennuksen palvelukuvaus sekä nuoren saama Kelan päätös NUOTTI-valmennuksesta, joka sisälsi NUOTTI-valmentajan ammatillisen kuntoutuksen palvelun sekä nuorelle maksettavan kuntoutusrahan.

Valmennuksen alkaessa valmentaja kohtasi usein nuoren, joka ei oikein tiennyt, mihin palveluun hän oli tullut. Samalla, kun valmentaja aloitti kuulostellen tutustumisen nuoreen, hän kuvasi NUOTTI-valmennusta sekä sen tavoitteita ja sisältöjä nuorelle.

” – – nyt mennään vaikka pihalle ja kävellään, että joku muu juttu siinä, jonka ohella sitten jututetaan – – Eli se jututtaminen, että yrittää mahdollisimman paljon päästä kiinni siihen nuoren elämäntilanteeseen. – – Ja sitten se mistä mä tykkään tosi paljon, että jotenkin tässä on niin keskeisenä semmoinen, että on tavoitteellista toimintaa. Että, meillä on ne tavoitteet, ei nyt välttämättä silleen, että joka tapaamisessa mä aina niitä tavoitteita välttämättä sen nuoren naamaan jotenkin, että muista tämä, muista tämä. Mutta ylipäätään monille antaa ehkä elämään semmoisen hyvän suunnan. Niin kuin mä aina aina nuorille sanon, että jos sä aina teet asiat samalla tavalla, niin et sä voi odottaa eri lopputulosta. Niin jotenkin se, että yhdessä tehdään, otetaan rohkeita tavoitteita ja mietitään ne keinot, ja sitten me mennään yhdessä niit kohti, niin kyllä tulee tosi hyviä onnistumisia.” (Valmentajan haastattelu 43)

” – – Kyllä. Kyllä siinä aika pitää herkillä olla kuulostelemassa, että mikä on just tälle ihmiselle, tälle nuorelle se tärkeä.” (Valmentajan haastattelu 52)

NUOTTI-valmentajan ja nuoren keskusteluyhteys näyttäytyi valmennuksen kantavana sisällönä. Valmentajien monipuolinen ammattitaito nousi esille heidän kuvatessaan niitä

moninaisia tapoja, joilla he pyrkivät tätä keskusteluyhteyttä rakentamaan. Yhteistyösuhteen syvenemisen myötä valmennuksen sisältöihin nousi tiedonhankintaa ja yhteistä nuoren elämäntilanteessa ajankohtaisten asioiden selvittelyä. Nuoret kuvasivat saamiaan oivalluksia ja kuinka heidän uskalluksensa kysyä itseään askarruttavista asioista oli vahvistunut valmennuksen aikana.

”On ollut kiva saada lisää informaatiota, että mitä näitä koulutusaloja on ja miten niihin voi hakea. Ei näitä missään koulussa tai missään ole käyty. Niitä on aikamoinen läjä. Hyvä että on ollut joku joku kenen kanssa niitä ruveta käymään läpi ja niihin tutustua.” (Nuoren haastattelu 59)

”– – sen valmentajan kanssa on niin helppo puhua. Mä kehtaan kysyä siltä kaikkea typerää, koska olen aina aiemmin tottunut siihen, että yrittää esittää, että ymmärtää ja niin, ettei viitsi kysyä, jos tuntuu, että on joku juttu mikä pitäisi tietää. Siltä mä olen viitsinyt kysyä kaikkia sellaisia. On oikeasti oppinutkin. Se, että ehkä parhaiten, että se on niin helppoa siellä oleminen. Ei ole mitään asioita, että näitä nyt vain käsitellään ja älä kysy tuosta vaan voinut kaikenlaista.” (Nuoren haastattelu 46)

”No ehkä juuri sitä keskusteluapua tavallaan jonkun ulkopuolisen kanssa. Ja sitten juuri noiden kouluasioiden selvittelyä ja niitä työnhakuasioita, että pystyi kysymään apua niihin ja saada neuvoa. – – No ei varsinaisesti ohjannut, mutta ehkä auttoi mua itse oivaltamaan asioita.” (Nuoren haastattelu 2)

NUOTTI-valmentajan intensiivinen ja säännöllinen, mutta kuitenkin joustava työskentely nuoren kanssa tuli vivahteikkaasti esiin valmentajien kertoessa valmennusprosessiensa sisällöistä. Moni valmentajista hyödynsi erilaisia toiminnallisia menetelmiä keskustelun avaajina sekä havainnollistaakseen nuoren omasta elämästään esiin tuomia asioita.

”– – moni on sanonut, että se kuva jotenkin auttaa, niin kuin esimerkiksi mä kuvasin yhden nuoren, hänellä oli ADHD, hänen oli todella vaikea keskittyä, sillonhan se toimii kauhean hyvin, koska sitä kuvaa seuraa. Se on hänelle helppoa. Sitten kun mä piirsin, missä elämäntilanteessa hän on nyt, ja sitten ne, mitä hän toivoo, että ne mitä hän toivoisi elämänsä. Ja sitten ne vaihtoehdot, että jos sä nyt, että miten sä pääset niihin tavoitteisiin. – – Mä sanon, että ei, että sä voit jäädä tähän tilanteeseen, mutta sitten mä piirrän sen polun, että mitä siitä seuraa tai yleensä nuori kertoo tietysti itse. – – mitä tapahtuu, jos sä jatkat näin? Kyllä sieltä tulee se, että no, mä olen ikuisesti tässä toimeentulotukiasiakkaana, en saa autoa, en saa kyllä omakotitaloakaan. – – he ymmärtää kyllä sen, että se ei ole se hyvä vaihtoehto.” (Valmentajan haastattelu 41)

Kannustavan palautteen voima ratkaiseva nuoren elämässä

Viikoittaiset tapaamiset NUOTTI-valmentajan kanssa ja mahdollisuus ottaa yhteyttä valmentajaan myös tapaamisten välillä tarjosivat nuorille turvallisen perustan lähteä muuttamaan omaa arkeaan myönteiseen suuntaan. Nuorten kuvauksissa korostui valmentajan tapaamisissa heille antama palaute.

”Just se, että kun itsellä itseluottamus ja kaikki ihan nollassa, niin sitten kun saa tommosta positiivista ja vähän semmoista no miten sen nyt sanoo herättelyä tai semmoista – – silleen että hei että en mä nyt ihan paska ookaan, että vaikka mä oon itsensäni sitä mieltä, että mä en osaa mitään.” (Nuoren haastattelu 50)

”Melkein joka kerta tulee jotain palautetta. Ja se on yleensä ollut positiivista tai no aina oikeastaan positiivista. Ei oo tullut vielä negatiivista. – – Siitä tulee hyvä mieli ja jaksaa tehdä taas enemmän. Tulee semmoinen olo, että jos mä jaksoin nyt ja sain tommosta palautetta niin ehkä mä jaksan sitten uudestaan.” (Nuoren haastattelu 45)

NUOTTI-valmennuksen avulla nuoret olivat saaneet arkiryhtiinsä hyvinvointia lisäävää selkeyttä ja toimintakykyä vahvistavia rutiineja. Nuoren hänen tilanteessaan aidosti kohdanneen ja rinnalla kulkevan valmentajan kanssa yhdessä asetettuihin tavoitteisiin pyrkiminen toi positiivista muutospainetta nuorelle. Valmentajat kuvasivat, kuinka nuoret olivat rohkaistuneet tapaamisten aikana hoitamaan asioitaan hankkiakseen valmiuksia itsenäisempään asioiden hoitamiseen valmennusprosessin aikanaan päättyessä.

”– – On kysymys kuitenkin nuorista aikuisista pääasiassa tässä palvelussa, niin ehkä semmoisella motivoivalla keskustelulla tuonut sitä esille, että mä olen tässä vain hetken aikaa, mutta nämä asiat on semmoisia mitä sun tarvitsee loppuelämäsi aikana osata askarrella ja tehdä. Jos nyt soittaa itse, niin ehkä se on helpompaa seuraavalla kerralla ja mä olen vielä tässä henkisenä taustatukena. Myöhemmin mä en enää ole, niin nyt olisi hyvä aika sitä lähteä harjoittelemaan. Esimerkiksi on tehty niinkin, että mä olen ollut siinä ihan vieressä kun nuori on vaikka soittanut jonnekin palveluihin. On tuonut jo sitä turvaa ja on yhdessä etukäteen mietitty sitä, mitä sanotaan kun soitetaan jonnekin. Minkälaisia steppejä siihen kuuluu, että esitellään itsensä ja kerrotaan se asia ja semmoisia juttuja. Ne on ehkä vähän helpottanut sitä. Ja jos on nuori, joka kovasti jännittää, niin siinä puhelussa jos menee lukkoon, mä olen voinut ottaa sen puhevastuun siitä eteenpäin. Ei ole semmoista tunnetta, että hän jää siihen ihan yksin.” (Valmentajan haastattelu 48)

”– – se on varmasti siitä, että he ei tiedä, mitä tai monissakin asioissa, mitä pitäisi tai mitä voisi tai kuuluisi tehdä. Mielenterveysprobleemat on niin pitkäaikaisia ja niin paljon sitä, että he ei saa aloitettua, on se sitten mikä tahansa asia, on vaan jumissa. Kyllä ne odotukset on aika paljon sentapaisia, että pääsee, kykenee tekemään asioita tai saa aloitettua asioita, pääsee pois kotoa, saa jonkun ajatuksen – – että näkee tulevaisuuden, että on jossain joku, mitä kohti menee. Moni sanoo, se on hyvä, että kyllä ne vähän semmoista perseelle potkimista tarvitsee – – Hirveän yleinen on kanssa se, että ns. virallisten asioiden hoitaminen on, kirjeitä ei saada auki ja minnekään ei pystytä soittamaan ja kaikki tämmöiset, miten mielenterveysjutut vaikuttaa ja tulee aloittekyvyttömyyttä ja passiivisuuta.” (Valmentajan haastattelu 60)

NUOTTI-valmentaja on rinnalla kulkija ja merkittävä aikuinen

NUOTTI-valmentajat kokivat yhtenä luottamuksellisen suhteen syntymisessä nuoren ja valmennettavan välille olevan sen, ettei valmentajalla ollut viranomaisstatusta. Nuorten arveltiin mieltävän suhteensa valmentajaan erilaiseksi kuin esimerkiksi suhteen sosiaalityöntekijään. Valmentaja kertoi juuri sen, että valmennuksessa aidosti kuultiin nuorta, rakentavan suhteen nuorelle turvallisiksi. Valmentajasta tuli nuorelle ihminen, jolle uskalsi puhua.

” – Se (NUOTTI-valmentaja) on ehkä semmoinen tuki ja turva ja todella se henkilö, joka kuuntelee ja kuulee eli ei riitä, että kuuntelee. Pitää myös ihan oikeasti kuulla, mitä se nuori sanoo. Jotkut on joskus sanonut, että ei ole se virallinen sosiaalityöntekijä, jos nyt käytetään näitä nuorten sanoja. Niin ehkä juuri se, että me ei olla sillä tavalla mikään semmoinen virallinen taho, vaikka nyt jossain sosiaalityössä tai muussa, niin ne nuoret kokee, että tuolle ihmiselle uskaltaa ja voi puhua. Sellaista matalaa tukea ja turvaa, sitä kuuntelevaa ihmistä. Sitä NUOTTI-valmentajat on.” (Valmentajan haastattelu 11)

NUOTTI-valmentajat kuvailivat tehtävänsä valmentajana monisanaisesti. NUOTTI-valmentajat kuvasivat tehtävänsä: ”valmentaja on kuin ’couchi’, jonka tehtävänä on löytää nuoren vahvuuksia ja kannustaa häntä niissä.” Luottamuksellisen valmennussuhteen avulla valmentaja pääsi sukeltamaan syvemmälle nuoren elämään kuin mihin viranomais-suhteissa ylletään. Nuoret kuvasivat NUOTTI-valmennuksessa yhdistyvän sopivassa suhteessa rentouden erilaisten vakavampien ja virallisten asioiden hoitamiseen. Nuoret kokivat, että NUOTTI-valmentajalla oli tietoa, osaamista ja taitoa auttaa ammatillisesti ja rennosti.

” – Jos mä ihan oikeasti mietin, mä epäilen, että se on sekoitus sitä virallista toimintaa ja kasuaalia toimintaa, koska kun niitä papereita tehdään joka ja vakavampia asioita hoidetaan ja kirjoitellaan niitä suunnitelmia tavoitteisiin ja kaikkia, tulee semmoinen olo, että me oikeasti tehdään jotain asian eteen. – – kasuaalia keskustelua käydään siellä kahvilla ja puhutaan selviytymiskeinoista ja tämmöisistä, tulee avoimempi olla. Musta tuntuu, että on turvallinen olo, asiat etenee, tämä ei ole turhaa, samalla se on mukavaa ja kivaa toimintaa kun sinulla on vaan yksi ihminen, jonka kanssa sä hoidat niitä asioita ja se ihan oikeasti paneutuu niihin sun kanssa.” (Nuoren haastattelu 42)

Useat NUOTTI-valmentajat kokivat olevansa nuoren rinnalla kulkija. Valmennukseen tulleilta nuorilta on usein puuttunut elämästään merkittävän aikuisen suhde. Monille nuorille valmentajasta oli tullut elämästä puuttunut luottamuksen arvoinen aikuinen. Valmentajan oman mielipiteen mukaan tärkeää oli, että valmentaja oli kulkenut nuoren rinnalla jonkun osan nuoren elämän matkaa.

H: ”Miten täydentäisit lauseen ’NUOTTI-valmentaja on -?’”

V: ”Rinnalla kulkija, joka löytää asiakkaan kanssa sellaisia vahvuuksia, mitä hänellä on. Ja kannustaja. Sellainen luottamuksen arvoinen aikuinen, joka on aidosti kiinnostunut ja kuuntelee ja on läsnä. – – Se on semmoinen (joka) tietyn matkaa kulkee asiakkaan rinnalla.” (Valmentajan haastattelu 24)

Valmentajat kuvasivat tehtävänsä myös tienraivaajana, tulevaisuuden avaajana, rohkaisijana ja tukijana, yhteyksien luoja, joskus pelastajana. Valmentaja tarvitsi kärsivällisyyttä ja kiinnostusta selvittää asioita nuoren kanssa ja nuoren puolella. ”Valmentaja on joka-paikan-höylä”. Valmentajat olivat epäilemättä moniosaajia, jotka usein tekivät monen elämästä ja yhteiskunnan avun piiristä ”pudonneen” nuoren tulevaisuuden eteen arvokasta ja todella tarpeellista työtä.

NUOTTI-valmentaja hakee nuoren kanssa ratkaisuja arkeen

Valmentajien kuvauksissa siitä, millä tavoin he työskentelivät asiakasnuortensa kanssa, tuli esille kokonaisvaltainen vastuunotto nuoren tilanteesta. NUOTTI-valmentajat pyrkivät sisällyttämään valmennustapaamisiin nuorta ja nuoren toimintakykyä tukevia aineksia. Valmentajan kanssa keskustellen nuori kykeni tunnistamaan elämäänsä vaikuttavia ongelmia ja löytämään niihin ratkaisuja, joiden käytännön toteutuksessa valmentaja oli tiiviisti läsnä. Nuoret kuvasivat ratkaisuja, jotka he valmentajan tuella olivat saaneet pysyväksi osaksi omaa arkeaan ja tukemaan jatkossa:

” – se on sitä että minua kuunnellaan ja mä kerron, minkä takia tietyt asiat on vaikeita, esimerkiksi aikaisin nukkumaan meneminen, syöminen, siivoaminen, koulussa käyminen kaikki tällaiset mitkä mulla on vaikeuksia. – – Oli jotenkin tosi helpottavaa saada siihen se, jolle pystyi sanomaan, että tämä on se ongelma, minkä takia mä en pysty nukkumaan ja hän pystyy mun kanssa puimaan sitä ja avaamaan sitä ja sitten me keksittiin, mitenkä mut saisi esimerkiksi säännölliseksi syöjäksi tai muuta vastaavaa. Se oli semmoista, ettei tarvinnut yksin niitä asioita --- se oli semmoista tukevaa keskustelua ja toimintaa. – – ja pidettiin ruokapäiväkirjaa yhdessä, se oli tosi motivoivaa ja auttoi kyllä. – – se oli semmoista konkreettista, että sen näki ja sen pystyi laittamaan, sitten se oli koko ajan mielessä ja muisti syödä. Sitten me käytiin sitä aina yhdessä läpi. – – Mä pidän sitä vieläkin. Se auttaa mua itseä tosi paljon tällä hetkellä.” (Nuoren haastattelu 42)

Nuoren kuntoutumisessa keskeistä oli intensiivisen ja säännöllistä yhteydenpitoa sisältävä työskentely saman NUOTTI-valmentajan kanssa. Valmentaja oli aikuinen ihminen, jolla oli erityisosaamista toimivan vuorovaikutussuhteen luomiseksi nuoren kanssa, ja joka lisäksi tunti palvelujärjestelmän ja osaamisellaan voi osana valmennusta asettua nuoren rinnalle ja olla konkreettisesti tukena tarpeen mukaan. Käytännössä valmentaja yhteistyössä nuoren kanssa hoiti hyvinkin yksilöllisiä asioita, jotka olivat muodostuneet esteiksi nuoren elämässä. Nuoret kuvasivat, kuinka merkityksellistä valmennuksessa oli ollut mahdollisuus pitää tiiviisti yhteyttä heidän turvalliseksi kokemansa NUOTTI-valmentajan kanssa.

”Loi mun mielestä tosi hyvän semmoisen luottamuksen, ja semmoisen siteen siihen. Että mulle se ainakin tuntui semmoiselta turvalliselta ihmiseltä.” (Nuoren haastattelu 48)

”On ollut kiva puhua esimerkiksi ihan tavallisista asioista jollekin kerran viikossa, kun tapahtuu niin paljon viikossa asioita ja sitten ne on mielessä vielä tuoreena. Kun mä

käyn psykiatrisella polilla puhumassa kerran kuussa, niin sitten ei ole enää niin tuoreena asiat mielessä ja sitten niitä pitää käsitellä silleen vähän eri tavalla. On kiva jakaa ja miettiä ja keksiä ratkaisuja siihen tilanteeseen, kun se on tällä hetkellä ole-massa. Ettei silleen, että kaivellaan menneitä niin kuin tavallaan siellä psykiatrisella. On saanut tosi paljon neuvoja ja ihan arjen hallinnasta kaverisuhteisiin ja alkoholin-käyttöön ja semmoiseen.” (Nuoren haastattelu 45)

”Yhteydenpito, tosi iso plussa. Tuntuu, että lähes aina pystyi laittamaan viestiä valmentajalle jos on joku asia, joka mietityttää tai kun tarvitsisi apua.” (Nuoren haastattelu 52)

NUOTTI-valmentajat kuvasivat myös monien nuorten jääneen vaille niitä palveluita, joihin heillä olisi ollut oikeus jo aiemmin, ja kuinka nuoret eri syitten takia olivat jääneet palveluita vaille. Valmentajat saattoivat nuoren kanssa palata siihen oppilaitokseen, jossa nuoren opinnot olivat keskeytyneet ja rakentaa yhteistyötä opinto-ohjaajien ja opettajien kanssa, jotta nuori pääsee jatkamaan opintojaan. Valmentajien arvion mukaan osalla nuorista oli toimintakyvyssä niin suuria haasteita, ettei nuori itse eikä valmentaja kokenut opintoihin tai työelämään tähtää-vän valmennuksen olevan ajankohtaista. Näissä tilanteissa valmentajat kuvasivat tarvetta lähteä hakemaan nuoren kanssa hänen tarvitsemaansa hoitoa tai pääsyä tutkimuksiin mahdollisten diagnoosien selvittämiseksi. Valmentajat päätyivät taistelemaan nuoren kanssa ja nuoren puolesta eri palveluista vastaavien tahojen kanssa saadakseen parannusta nuoren tilanteeseen. Lukuisat valmennusprosessit sisälsivätkin valmentajien kuvausten mukaan yhdessä odottelua ja nuoren kannattelua, esimerkiksi psykiatriseen sairaanhoitoon tai neuropsykiatrisiin tutki-muksiin pääsyn kestäessä mahdollisesti hyvinkin pitkään. Monilla valmennukseen osallistu-neilla nuorilla oli valmentajien kertoman mukaan jo ennen valmennuksen alkamista käynnis-tynyt jokin muu palvelu, kuten terapia tai psykiatrisen sairaanhoidon palvelut.

Jatkopäätöksen merkityksestä

NUOTTI-valmentajista lähes kaikki (97 %) olivat hakeneet nuorelle uutta NUOTTI-valmennus-kautta. NUOTTI-valmennukselle oli haettu uutta kautta nuoren omasta aloitteesta (89 %), NUOTTI-valmentajan aloitteesta (67 %) tai nuoren läheisen aloitteesta (11 %). Ohjaamon työn-tekijän (80 %) tai työvoimapalvelun työntekijän aloitteesta (63 %) uutta kautta ei ollut haettu milloinkaan. Usein nuori oli tarvinnut lisätukea NUOTTI-valmennuksen tavoitteiden saavutta-miseen (88 %) tai nuori ei pärjännyt ilman valmentajan tukea (36 %) tai tapaamiskertoja ei ollut voitu toteuttaa alkuperäisen suunnitelman mukaisesti nuoresta johtuvista (40 %) tai valmentajasta johtuvista (7 %) syistä. Vain 7 % valmentajista oli hakenut usein jatkoa valmennukseen siksi, että valmennuksen päättyminen olisi vaarantanut nuoren toimeentulon. Lisäksi valmentajien avoimista vastauksista ilmeni, että nuorella tulevaisuuden suunnitelmat olivat kesken, opinnot tai työ/työkokeilu olivat juuri käynnistymässä tai kesken, hoitoprosessi oli kesken, jolloin nuori tarvitsi lisätukea valmentajalta. Nuorella saattoi myös olla terveyteen ja toi-mintakykyyn liittyviä haasteita, joiden vuoksi valmennukselle toivottiin jatkoa. Lisäksi valmen-nus saattoi olla kesken ja tavoitteet toteutumatta. Muita syitä olivat NUOTTI-valmentajan työ-suhteeseen liittyvät asiat sekä viranomaisverkoston yhdessä arvioima nuoren tuen tarve. Kela oli myöntänyt nuorille NUOTTI-valmennusta vaihtelevasti. Lähes puolet vastaajista oli saanut

joko kaksi valmennuskertaa tai yhden valmennuskerran. Harvemmin Kela oli myöntänyt kolme (10 %), neljä (1 %) ja viisi tai enemmän valmennusjaksoa (0,6 %).

Nuoren toimintakyky ja valmennuksen lähtötilanne huomioon ottaen viiden kuukauden NUOTTI-valmennuksen aika oli lyhyt. Vaikka valmennusjakso olisi toteutunut hyvin, ei nuoren aikana useinkaan vielä päässyt merkittäviin tuloksiin opiskelu- tai työllistymistavoitteissaan. Näissä tilanteissa valmentajan ja nuoren yhteisenä näkemyksenä oli ollut hakea jatkoa valmennukselle ja yhteistyö Kelan ratkaisukäsittelijän kanssa oli usein tuottanut myönteisen päätöksen uudesta valmennusjaksosta. Usein sama valmentaja oli voinut jatkaa työskentelyä nuoren kanssa uuden jakson aikana.

” – – Yhden nuoren kanssa esimerkiksi, hänelle oli hirmu tärkeä, että hän haluaa kuntosalin aloittaa. Hän oli muuttanut muualta paikkakunnalta ja hän haluaa kuntosalin aloittaa, kun se on hänelle semmoinen tärkeä juttu ollut. Ja siinä sitten loppupeleissä kävi niin, että me käytiin tutustumassa itse sitten yhdessä sinne kuntosalille, hän aloitti kuntosalin, ja sitten kun se toiminta lähtee rullaamaan että sieltä kotoa lähdetään sinne kuntosalille, niin sitten hän aloitti opiskelun syksyllä ja sitten hän jo opiskeli, aloittikin keväällä oppisopimusmuotoisin opiskelun sitten, sitä samaa opiskelua jatkoikin oppisopimusmuotoisesti. Että sitten tavallaan huimia harppauksia sattui siinä, että hän on nyt töissä ja opiskelee samalla, että ihan uskomattomia juttuja. Mutta se, että tietysti hänelläkin oli pitkä aika, että hänellä oli kaksi NUOTTI-jaksoa siinä ja koko ajan mentiin eteenpäin. Kyllähän se tietysti on sillä tavalla, että siinä sitten sillä ohjaajalla pitää olla kuitenkin, että kyllähän siinä siihen muutokseen tähdätään, kuitenkin taas nuorta kuunnellen ja nuoren askelilla.” (Valmentajan haastattelu 52)

NUOTTI-valmentajat painottivat NUOTTI-valmennuksen palvelukuvauksen mahdollistamaa joustavuutta valmennuksen toteutuksessa. Joustavuus oli tarpeen, jotta valmentajat pystyvät rakentamaan toimivan yhteistyösuhteen kunkin nuoren kanssa nuoren oman tilanteen huomioon ottaen. Valmennukselle asetettavien tavoitteiden määrittelyssä tuli esille valmentajien kokema ristipaine. He joutuivat usein nuoren tilanteen huomioon ottaen asettamaan valmennuksen tavoitteet yhdessä nuoren kanssa matalammalle kuin mitä he valmentajina NUOTTI-valmennuksen palvelukuvauksen mukaisesti ymmärsivät Kelan tavoitteiksi ammatillisessa kuntoutuksessa.

Monipuolista verkostotyötä nuoren tilanteesta käsin

Nuoren tarpeet ja toiveet olivat lähtökohtana valmentajien kuvatessa työskentelyään nuoren olemassa olevien verkostojen kanssa sekä uusien verkostojen luomiseksi. Nuorten kokemuksissa valmennuksesta verkostoyhteistyö ei noussut kovin merkittävänä asiana esille. Yhteistyön merkitystä nuoret kuvasivat enemmänkin niin, että verkostojen kanssa tehdyn yhteistyön myötä heidän elämässään mukana olleet ammatillaiset tiesivät toisistaan ja nuoren tilanteesta. Toimiva yhteistyö saattoi myös vahvistaa nuoren kokemusta siitä, ettei hän ole ongelmineen yksin.

”Joo kyllä on että on ollut just silleen että on sosiaalityöntekijän kanssa ja sitten ollaan oltu siellä nuorten kuntouttavassa työtoiminnassa. Sielläkin on ollut se NUOTTI-valmentaja ja sosiaalityöntekijä mukana. Sillain just yhteistyössä. – – Kyllä ne mun mielestä ihan on tärkeitä. Että kaikki tietää missä mennään.” (Nuoren haastattelu 60)

”Käyty vähän kokonaistilannetta läpi ja mikä on kenenkin kanssa tehty ja kaikkia tuotu vähän ajan tasalle seuraavista suunnitelmista ja mitä tehdään seuraavaksi, mitä tehdään kenenkin kanssa. – – positiivinen kokemus kun huomasi miten paljon on edennyt siitä mitä taas niissä aikaisemmissa palaverissa oli, paljonko kuntoutus oikeasti edennyt. Kyllä se on ihan erilaisia suunnitelmia tehdään nyt mitä silloin aikaisemmin. Se on aina mukava kuulla kun on päässyt tavoitteisiin ja huomata että on sitä tukiverkkoa, miten paljon sitä onkaan tällä hetkellä. Tulee olo, että on oikeasti avun piirissä, kun on tuollaisia polkuja. Hyviä tsekkauksia, vaikka vähän sellaiset ovatkin ahdistavia, että kaiken keskipisteenä ja monta ihmistä saman pöydän ääressä. Tai etänä tai miten.” (Nuoren haastattelu 59)

Valmentajien kuvauksissa verkostotyöstä tulivat esille myös nuorten mahdollisesti yhteistyölle asettamat rajat. Osa nuorista halusi rajata esimerkiksi terapiaprosessiaan tai omaa hoitosuhdettaan psykiatrisessa sairaanhoidossa koskevat asiat erilleen NUOTTI-valmennuksesta, eivätkä he halunneet tiivistä yhteistyötä näiden tahojen kanssa. Nämä nuoret olivat tuoneet valmentajilleen esille, että he kertovat itse valmentajille muita palveluita koskevia asioita, jos siihen oli tarve. Näitä tilanteita kuvanneet valmentajat eivät nostaneet esille erityisiä ongelmia tähän liittyen. Niiden nuorten kohdalla, joilta puuttui valmennuksen alkaessa palveluita, valmentaja saattoi lähteä niitä nuoren suostumuksella verkostotyön menetelmin järjestämään.

”– – jotkut sanoo, ettei heillä ole ketään – – On mulla joku pari nuorta, joiden kanssa on ollut tosi haasteellista tehdä verkostotyötä, että ne ei antanut oikein siihen lupaa tai aihetta tai – –että he huolehtii itse.” (Valmentajan haastattelu 61)

”– – Joo, eli jos nuori kuuluu sosiaalityön piiriin, niin verkostoidutaan sosiaalityön kanssa ja pidetään säännöllisesti tapaamisia ja monesti pitäisi sosiaalityön mukana olla, koska se osoittaa palvelua sinne nuorelle, mitä me on ajateltu. Nyt on päässyt hoitopalaveriin, että voin olla siellä yhtenä lenkkinä mukana. Se lähtee se nuoren, monellehan on se suunta edelleen se ammatin saaminen – – Sitten olen ollut oppilaitoksessa palaverissa, nytkin yhden nuoren opintojen takia tehdään yhteistyötä vasuuopettajan kanssa. Olen pyrkinyt jokaisen nuoren kanssa olemaan siinä verkostossa mukana. Ja yhden nuoren kanssa – – se äiti halusi siihen mukaan tulla, että missä menee ja nuori antoi luvan, niin äiti on mukana siinä kanssa. Kyllä me sitä verkostotyötä pyritään nuorten kanssa tehdä siinä ympäristössä, missä he ovat aiemmin toimineet, kun monesti kun on koulutus keskeytynyt, niin yritetään vielä sitä keinoa, että voisiko kuitenkin se keskeytynyt koulu, pääsisikö takaisin siihen samaan oppilaitokseen ynnä muuta. Tehdään sitä selvittelytyötä ennen kuin lähdetään uutta etsimään. Ja sosiaali-toimi, hoitosuhde, TE-toimisto ja oppilaitoshan ne on niitä verkostoja missä pyöriin.” (Valmentajan haastattelu 42)

Verkostotyö osana NUOTTI-valmennuksen sisältöjä oli valmentajien kuvausten mukaan suurelta osin luonteeltaan hyvin käytännöllistä toimintaa: Nuori valmentajansa kanssa yhdessä hoiti asioitaan ja selvitteli tahoja, joiden kanssa mitään asiaa voi edistää. Monet valmennukseen osallistuvista nuorista tarvitsivat paljon valmentajan tukea tietääkseen, minkä tahon puoleen missäkin asiassa piti kääntyä, ja millä tavoin mihinkin palveluun pääsi. Myös kynnyksensä ottaa itsenäisesti yhteyttä itselle vieraisiin ihmisiin oli monelle nuorelle korkea. Valmentajan tuella nuori rohkaistui soittamaan virastoihin ja esittämään asiansa tai harjaantua käyttämään erilaisia sähköisiä järjestelmiä, joita muun muassa eri viranomais tahojen kanssa asioitaessa on käytettävä.

”– – Paljon myös on ollut sellaista, että nuori kokee vaikka hankalaksi soittaa, niin se on jotenkin tosi yleistä ollut. – – Mutta sitten joskus ihan siinä tapaamisessa niin että lyödään linja auki ja sitten puhutaan yhdessä.” (Valmentajan haastattelu 59)

”Lääkärin kanssa ollaan oltu palaverissa ihan ja sitten siinä vähän hiottu tota B-lausuntoasiaa esimerkiksi Kelan kuntoutuspsykoterapiaa varten. Semmoisia on ollut. Sitten – – sosiaali- ja terveys- tai päihde- ja mielenterveyspalveluun niin ammatillisen kuntoutuksen tai siis koulutuksen hakemista ammatilliseen kuntoutukseen, niin siihen liittyvä tapaaminen. Varmaan ehkä tollaisiin ainakin, että missä on sitten ihan jotain konkreettisia askeleita saatu aikaan. Koulumaailmassa on ollut että jollain ihan opintosuunnitelmaa tehty.” (Valmentajan haastattelu 59)

NUOTTI-valmennuksen joustavuuden ansiosta nuoren ja valmentajan yhteiset käynnit eri yhteistyötahojen luona olivat valmentajien mukaan tukeneet valmennuksen kuntoutuksellisia tavoitteita. NUOTTI-valmennuksen palvelunkuvauksen mukainen verkostotyö toteutuikin enimmäkseen tilanne- ja asiakohtaisesti eri yhteistyötahojen edustajia tavaten. Isompien verkostopalavereiden järjestämistä ei useinkaan nähty nuoren tilanteen kannalta tarkoituksenmukaisena. Verkostotyön keskeiseksi haasteeksi valmentajat nimesivät yhteisen ajan löytämisen, mikä korostuu silloin, kun verkostoa on paljon. Niiden valmennukseen osallistuvien nuorten kanssa, joilla oli NUOTTI-valmennuksen aikana paljon muitakin palveluita, myös isompien verkostopalavereiden järjestäminen oli valmentajien näkemyksen mukaan mielekästä työnjaon ja sujuvien siirtymien mahdollistamiseksi.

”– – Muutama tällainen isompi verkosto, missä on moniammattisesti käsitelty asioita, mutta nää on vähän harvinaisempia – – isommalla porukalla kokoonnuttu ja mietitty tavoitteita ja mihin kannattaa keskittyä ja mennä eteenpäin. Sitten on niitä nuoria, joilla ei ole yhteistyöverkostoja, ei ole halunnut luoda sitä, että on ollut työllistävistä palveluista tai muusta kokeilusta, ja on ollut halunnut keskittyä NUOTTI-valmennukseen siksi aikaa, kun on ollut valmennusta. Sitten on palannut takaisin joko sinne verkostoon, tai niillä avuilla eteenpäin.” (Valmentajan haastattelu 44)

”– – hyvin yksilöllistä. On ollut paljon niitä, ja riippuu siitä nuoren tilanteesta. Että kellä on kouluhaastetta tai koulun aloittamista, siihen liittyviä haasteita, niin on tehty sitten verkostotyötä paljon koulun kanssa. Tänäkin on yksi palaveri tiedossa jo. Ja näihin erityisen tuen suunnitelmiin ynnä muihin tällaisiin asioihin. Ja

terveydenhuollon kanssa on, psykiatrian puolen kanssa on tehty näitä yhteistyöpala-
veria. Vähän sitä myöskin tämmöistä, voisiko sanoa työnjakoa, että he arvioivat niitä
omia tapaamistajuuksiaan sitten sen mukaan, että miten he kokee, että se nuori pär-
jää. Niin semmoisetkin asiat siinä on ollut esillä. Olen ollut joskus ihan lääkärin vas-
taanotolla nuoren kanssa, ihan somaattisella puolella, kun hän ei ole halunnut mennä
sinne yksin. Olen ollut siinä, kun on kaikenlaisia prosesseja ollut, reklamaatiota ja
muutakin sitten tuon terveydenhuollon suuntaan, niin olen sitten ollut siinä mukana.”
(Valmentajan haastattelu 27)

NUOTTI-valmentaja joutuu taistelemaan saadakseen nuorelle apua

NUOTTI-valmentajat tekivät verkostotyötä myös taistellen nuoren puolesta, jotta nuori sai niitä
palveluita, joita hän tarvitsi. Vastaavasti kuin aiemmin kuvatut palvelujärjestelmäpuutteet oli-
vat monesti taustalla siihen, että nuori ohjautui NUOTTI-valmennukseen, valmentaja kohtasi-
vat nämä puutteet omassa työssään.

” – nuoren oikeus joihinkin, oikeusturvan edistäminen, että monissa paikoissa, jos
ei olisi itse ollut siellä vähän vaatimassa, olisi jäänyt nuorella saamatta, on se sitten
hoito tai sosiaalitoimesta joku apu tai tuettu asuminen. Mä koen, että se on yksi tosi
keskeinen asia tässäkin työssä, kun tuntuu, että on niin vaikeata ja tuntuu, että joutuu
taistella tosi paljon, että saa nuorelle apua, kuka muu sitä sitten käy? Ei ainakaan ne
nuoret. – – Mä joudun mennä psykan poleille vaatimaan nuorelle apua – – yhtä lailla
se voi olla oppilaitoksen, että nuori ei ole saanut käytyä, kun sillä on epäselvää, mitä
opintoja on tekemättä, vaikka toisella asteella, mennä sinne mukaan ja vääntää rauta-
langasta, että se nuori ymmärtää, että sille nuorelle tulee selväksi koulussa, mitä hän-
nellä on tekemättä syystä tai toisesta ei vaan ole selkeyttä siinä. – – Se on niin absur-
dia, mutta sitten resursseista, sama sosiaalitoimessa ja tuntuu, että kaikilla on vaan
kiire – – kaikki ammattilaiset huolehtii oman tonttinsa ja tarvitaan tämmöisiä joka-
paikanhöyliä tähän väliin. – – ajatellaan monessa paikassa, että ne on aikuisia ja jos ei
ne tule jonnekin tapaamiseen, se oli sitten siinä. Tarvitsisi olla niin hyvässä kunnossa
ja motivaatiota.” (Valmentajan haastattelu 60)

NUOTTI-valmentajat näkivät verkostotyön tärkeäksi osaksi työtään. Erityisesti verkostoyhteis-
työtahojen kartoittaminen nousi esiin valmennusta aloittaessa sekä nuoren päättäessä
NUOTTI-valmennuksen joko yhden tai useamman valmennusjakson jälkeen. Valmentajien ku-
vauksista välittyi heidän ammatillinen vastuunsa ja tarve selvittää olemassa olevien verkosto-
jen rooli nuoren elämässä heidän aloittaessaan yhteistyön nuoren kanssa. Vastaavalla tavalla
NUOTTI-valmennuksen päättyessä valmentajat pyrkivät varmistamaan, että nuorella oli selkeä
jatkosuunnitelma ja sen tueksi riittävät palvelut verkostoineen.

Diagnoosin avulla jatkopalveluihin

NUOTTI-valmennuksen palvelukuvauksen mukaisesti valmennukseen hakemiseen ei vaadita
lääkärinlausuntoa eikä diagnoosia. Valmentajat joutuivat kuitenkin miettimään monen nuoren
kohdalla heti valmennuksen alussa, tulisiko nuorelle hankkia psykiatrinen tutkimus ja sen

mukana hoitokontakti. Valmentajat arvelivat monien nuorten oppimisvaikeuksien johtuvan ilmeisen esille tulevasta, mutta aikaisemmin diagnostisoimattomista neuropsykiatrisista ongelmista.

” – On sellaisia asiakkaita, joilla on hoitokontakti psykiatrian poliklinikalle. Tai sitten ei ole hoitokontaktia, ja että NUOTIN aikana on saatu se hoitokontakti luotua. Aika monella on näitä neuropsykiatrisia ongelmia. On tehty tutkimuksia (aikaisemmin) tai sitten NUOTIN aikana on tehty ja löydetty syytä sille, miksi ei koulunkäynti esimerkiksi suju. Kyllä kaikilla on uhka syrjäytymisessä muutenkin. Monenlaisia haasteita on ihan arjenhallinnassa ja ajankäytössä, vuorokausirytmissä ja sillä tavalla.” (Valmentajan haastattelu 24)

Vaikka NUOTTI-valmennus on palvelu, jonka hakemiseen ei vaadita diagnooseja, usein diagnoosi kuitenkin hankittiin nuorelle valmennuksen aikana. Muutamat valmennukseen osallistuneet nuoret toivoivat saavansa diagnoosin esimerkiksi pitkittyneisiin oppimisvaikeuksiinsa. Valmentajat perustelivat diagnoosin hankkimisen tärkeyttä sillä, että diagnoosin avulla nuorelle saatiin hänen tarvitsemansa palvelut tai lääkitys. Usein myös nuorelle itselleen tutkimuksessa selvinneet oppimisvaikeuksien syyt selittivät vuosien ajan jatkuneita ongelmia ja turhautumista. Valmentaja kertoi nuoresta, joka esimerkiksi ADHD-diagnoosin saatuaan sai uutta ymmärrystä itseään kohtaan ja uutta toivoa tulevaisuutensa suunnitteluun. Valmentajien mukaan diagnoosin saatuaan nuorelle pitäisi olla saatavilla oikeanlaista apua koulun tai erityisopetuksen tukitoimissa.

Muihin palveluihin NUOTTI-valmennuksen jälkeen

NUOTTI-valmentajat pitivät huolta myös siitä, mitä NUOTTI-valmennuksen jälkeen tapahtui. Aineistossa kuvattiin valmentajan toivetta nuoren ”saattaen vaihtamisesta”. Jo varhaisessa vaiheessa valmentajat miettivät jatkoa NUOTTI-valmennukselle, erityisesti nuoren elämän ympärille sijoittuvan verkoston kartoittamisen aikana. Suurimman osan nuorista kuvattiin siirtyvän valmennuksen päätyttyä johonkin muuhun palveluun, esimerkiksi Kelan toiseen kuntoutukseen.

”Suurin osa siirtyy johonkin muuhun palveluun eli johonkin uuteen Kelan kuntoutukseen tai vaikka sitten sinne kuntouttavaan työtoimintaan. Suurimmalla osalla koulu- tai työpaikka ei ole vielä heti valmennuksen jälkeen ollut se suunta.” (Valmentajan haastattelu 13)

Aiemmin raportissa oli jo esillä siirtyminen kuntouttavaan työtoimintaan, mikäli opiskelu tai työ ei valmennuksen jälkeen ollut vielä seuraava vaihe NUOTTI-valmennuksen jälkeen.

NUOTTI-valmentajien kertoman perusteella yhtenä keskeisenä NUOTTI-valmennuksen nuorten elämäntilanteissa näkyvänä vaikutuksena oli se, että nuori oli päässyt tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Tämä toteutui muun muassa sosiaali- ja terveystieteiden palveluissa, josta nuorelle NUOTTI-valmentajan tuella oli löytynyt hänen tarvitsemansa palvelu, kuten kuntouttava työtoiminta, jonka avulla nuori saattoi ylläpitää korjaantunutta arkirytmää ja eteni tavoitteissaan pidemmälle. Tilanteissa, joissa nuori oli aloittanut NUOTTI-valmennuksessa ja esille tuli

mielenterveysongelmia ilman, että nuorella oli toimivaa hoitosuhdetta, oli hoitokontaktin löytäminen keskeinen valmennuksen vaikutus kyseisen nuoren elämäntilanteessa. Kuvatessaan NUOTTI-valmennuksen päättymistä ja nuorten jatkosuunnitelmia, valmentajat pyrkivät varmistamaan suunnitelmallisen työskentelyn jatkumisen niiden palveluiden piirissä, jossa nuori jatkoi NUOTTI-valmennuksen päätyttyä. Valmennuksen päättyessä NUOTTI-valmentajan yksilöllistä intensiiviyöskentelyä vastaavaa tahoja ei useinkaan ollut tiedossa, ja valmentajien kuvauksista huokui huoli siitä, jäikö nuori liiaksi omilleen.

” – Joo silleen mie pyrin, että – – että yksikään NUOTTI ei lopu silleen, että mulla ei ole sanoa mitä. Eli siihen mie kirjoitan, jos on päässyt kouluun, hakenut kouluun, aloittanut työtoiminnan. Vielä alkuun tein silleen, että aika paljon tein, että se kuntouttava työtoiminta alkoi, kun NUOTTI loppui, mutta nyt opittiin se, että sekin kannattaa tehdä silleen, että se aloitetaan ennen kuin NUOTTI loppuu, että mie näen siinä kaksi-kolme viikkoa ainakin, miten se lähtee sujumaan. Koska monelle saattaa tulla semmoinen, että ne menevät sinne ja ne tekevätkin paniikkilopetuksen tai jotain ja menee kaikki taas ihan plörinäksi. Siirtymät yritän katsoa.” (Valmentajan haastattelu 9)

Sekä NUOTTI-valmentajien havainnot nuorten toimintakyvystä ja nuorten valmentajille kertomat pohdinnat omista vaikeuksistaan vaikuttivat valmennuksen sisältöön. Monen nuoren valmennusprosessin keskeiseksi sisällöksi nousi neuropsykiatristen haasteiden tunnistaminen ja avun hakeminen niihin. Ratkaisujen löytämisellä oli suuri merkitys nuorelle hänen elämäntilanteessaan. Valmentajat olivat saattaneet lähteä yhdessä nuoren kanssa selvittämään, kuinka päästä tutkimuksiin mahdollisen neuropsykiatrisen diagnoosin ja lääkityksen saamiseksi. Useat valmentajat kuvasivat myös oman valmennuksensa sisällöissä hyödyntävänsä neuropsykiatrisista erityisosaamistaan, jonka avulla he kykenevät auttamaan nuoria arjen tilanteissa niin sanotuissa nepsy-oireissa. Valmennusprosesseja kuvatessaan valmentajat useimmiten näkivät toiminnalliset ja lääkinnälliset ratkaisut, ei niinkään vaihtoehtoisina, vaan toisiaan täydentävinä.

NUOTTI-valmennuksen toteutuminen

Nuoret olivat asettaneet yhdessä valmentajan kanssa itselleen tavoitteita, jotka liittyivät opiskeluun, terveyteen, elintapoihin ja arjen hallintaan sekä sosiaaliseen kanssakäymiseen. NUOTTI-valmennuksessa huomioitiin nuorten yksilölliset tarpeet joustavasti ja nuoret saivat vaikuttaa ja päättää valmennuksen paikoista, sisällöistä ja toteutustavoista. Nuoret olivat saaneet valmennuksen aikana onnistumisen kokemuksia. Nuoren ja valmentajan suhde oli nuorelle merkityksellinen. Valmennuksen ilmapiiri oli turvallinen, luottamuksellinen ja yhteydenpito oli tiivistä ja säännöllistä. Nuoret asettivat kasvokkaiset tapaamiset etusijalle. NUOTTI-valmentajilla oli nuorille aikaa ja he kuuntelivat nuoria. Valmentajan kanssa hoidettiin asioita, jotka liittyivät eri verkostoihin, kuten kouluun, terveydenhuoltoon ja sosiaalityöhön. Ohjaavat tahot olivat pitäneet yhteyttä nuoreen NUOTTI-valmennuksen aikana ja osallistuneet verkostotapaamisiin.

4.5 NUOTTI-valmennuksen vaikutukset

4.5.1 NUOTTI-valmennuksen vaikutukset nuorten näkökulmasta

Valmennuksella oli monenlaisia positiivisia vaikutuksia nuorten elämään (taulukko 7). Lähes kaikkien mielestä valmennuksesta oli ollut heille apua (94 %). Nuoret olivat valmennuksen aikana suunnitelleet tulevaisuuttaan (91 %), he kokivat valmennuksen vahvistaneen voimavarojaan (84 %) ja käsityksiä omista vahvuuksistaan (87 %). Nuoret olivat mielestään saaneet valmiuksia ongelmien ratkaisemiseen (72 %) ja ongelmallisten tilanteiden käsittelyyn (72 %) sekä nuorille oli syntynyt luottamus siihen, että he pärjäävät tulevaisuudessa (76 %).

Taulukko 7. NUOTTI-valmennuksen vaikutukset nuorten näkökulmasta (n = 306).

Väittämät	Samaa mieltä %	Ei samaa eikä eri mieltä %	Eri mieltä %	ka. ^a	kh ^b
Valmennus on vahvistanut käsityksiäni omista vahvuuksistani	86,9	11,8	1,3	4	0,7
Valmennus on vahvistanut voimavarojani	83,7	15,0	1,3	4	0,8
Päiväryhtmini on muuttunut säännöllisemmäksi	63,8	21,2	15,0	4	1,1
Olen huolehtinut itsestäni paremmin	71,2	23,9	4,9	4	0,9
Olen saanut valmiuksia käyttää arjen palveluita	67,3	28,8	3,9	4	0,9
Olen saanut valmiuksia itsenäistymiseen	64,1	29,7	6,2	4	1,0
Olen saanut valmiuksia itsenäiseen asumiseen siirtymiseen	40,9	46,7	13,4	3	1,1
Olen hakenut opiskelupaikkaa valmennuksen aikana	37,9	12,1	50,0	3	1,7
Olen hakenut työpaikkaa valmennuksen aikana	29,1	13,4	57,5	3	1,6
Olen vähentänyt päihteiden käyttöäni	26,5	53,6	19,9	3	1,1
Olen vähentänyt ongelmalliseksi kokemaani pelaamista	16,4	60,1	23,5	3	1,1
Olen saanut valmiuksia ongelmalliseksi kokemani tilanteiden käsittelyyn	71,9	22,9	5,2	4	0,9
Valmennus on motivoinut minua liikkumaan	57,8	29,4	12,8	4	1,1
Olen pitänyt yhteyttä kavereihini enemmän	40,8	40,9	18,3	3	1,1
Olen löytänyt uusia kavereita	24,2	35,3	40,5	3	1,3
Olen saanut valmiuksia ongelmien ratkaisemiseen	72,2	23,9	3,9	4	0,9
Olen kehittänyt tunteideni tunnistamisessa	54,6	34,0	11,4	4	1,1
Olen kehittänyt tunteiden ilmaisussa	50,9	36,3	12,8	4	1,0
Olen oppinut valmistamaan ruokaa	20,8	54,0	25,2	3	1,1
Olen oppinut huoltamaan vaatteitani	17,9	54,0	28,1	3	1,1
Olen saanut valmiuksia raha-asioideni hoitamiseen	55,2	33,7	11,1	4	1,1
Olen löytänyt mielekästä tekemistä	59,8	34,3	5,9	4	0,9
Valmennuksen aikana olen suunnitellut tulevaisuuttani	91,2	7,5	1,3	5	0,7
Minulle on syntynyt luottamus siihen, että pärjään tulevaisuudessa	76,4	16,7	6,9	4	0,9
Valmennuksesta ei ole ollut minulle apua	3,5	3,0	93,5	1	0,8

a ka. = keskiarvo, b kh = keskihajonta.

Tulosten mukaan vain noin 40 % oli hakenut opiskelupaikkaa ja noin 30 % oli hakenut työpaikkaa valmennuksen aikana. Joka neljäs nuori oli vähentänyt päihteiden käyttöä ja 16 % ongelmalliseksi kokemaansa pelaamista. Valmennuksen aikana nuoret olivat harvemmin oppineet huoltamaan vaatteitaan (18 %) tai valmistamaan ruokaa (21 %). Vain neljännes nuorista oli löytänyt uusia kavereita.

Nuorten haastatteluaineisto vahvistaa nuorten kyselyjen tuloksia valmennuksen vaikutuksista. NUOTTI-valmennukseen osallistuneet nuoret kertoivat poikkeuksetta valmennuksen vaikuttaneen heidän elämäänsä positiivisesti. Suuri osa nuorista asetti tavoitteeksi keskeytyneiden opintojen uudelleen aloittamisen tai uuden itselle paremmin sopivan opiskelualan löytymisen. Joillekin kouluun takaisin pääseminen johti myös valmistumiseen ja jopa työpaikan saamiseen.

Nuorten haastattelujen yhtenä teemana oli kysymys NUOTTI-valmennuksen vaikutuksista nuoren elämäntilanteeseen.

K: "Mitä vaikutuksia tällä valmennuksella on ollut sin elämäntilanteeseen?"

V: "No pelkästään siis positiivinen, koska nyt niinku, oon koulussa ja nyt on jo melkein työpaikkakin tiedossa. Sehän nyt vaikuttaa ihan kokonaisvaltaisesti mielialaan, kun pääsee sitten töihin ja tälleen." (Nuoren haastattelu 2)

"Joo se koulupaikka löyty ja mä menin sinne kouluun ja se mun NUOTTI-valmentaja auttoi koulutehtävien kanssa jonkun verran. – – silloin kun mä aloitin sen koulun, mulla oli kauhee paine, että saankohan mä kavereita sieltä. Sitten puhuttiin siitä NUOTTI-valmentajan kaa ja oon saanu sieltä koulusta tosi hyviä kavereita ja niitä oon nähny vapaa-ajallakin. – – joo mä itseasiassa tän NUOTTI-valmennuksen aikana oon saanu työpaikan ja siinä kans NUOTTI-valmentaja oli apuna." (Nuoren haastattelu 18)

Nuoret, joilla elämäntilanne ei vielä ollut siinä vaiheessa, että he olisivat voineet palata kouluun tai päästä opiskelemaan, kertoivat muunlaisesta valmennuksen tuomasta avusta: arkirytmiin oli tullut kaivattua muutosta, psyykinen toimintakyky oli parantunut, sosiaalisten tilanteiden pelkoja oli voitettu ja raha-asioiden hoitamiseen oli saatu apua. Nuoret puhuivat myös valmennuksen aikaisen kuntoutustuen merkityksestä taloudelliseen tilanteeseen.

"– – Ja sitten se iso, tosi iso apu mikä NUOTISTA on, niin on se, kun Kelalta saa kuntoutustukea. Se helpottaa niin arkea ja stressiä ja muuta, että ei tarvi aina miettiä että, pystyykö nyt käyttää tätä kahta euroa jonkun ostamiseen. Se on niinku, antaa paljon tilaa. – – se on tosi iso etu, minkä tästä saa." (Nuoren haastattelu 4)

Nuoret kuvasivat usein taloudellisen tilanteensa tiukaksi ja stressaavaksi, siihen valmennuksen aikainen kuntoutustuki toi suuren helpotuksen.

4.5.2 NUOTTI-valmennuksen vaikutukset NUOTTI-valmentajien ja ohjaavien tahojen näkökulmasta

Lähes kaikkien NUOTTI-valmentajien mielestä nuoret olivat suunnitelleet tulevaisuuttaan valmennuksen aikana (99 %) ja valmennus oli vahvistanut nuorten käsityksiä omista vahvuuksistaan (99 %) ja voimavaroistaan (98 %) (taulukko 8). Valmentajien vastausten mukaan nuoret olivat löytäneet mielekästä tekemistä (93 %) ja nuoret olivat saaneet valmiuksia ongelmien ratkaisemiseen (97 %). Valmentajien mielestä NUOTTI-valmennuksella oli ollut runsaasti muitakin vaikutuksia: nuoret olivat hakeneet opiskelupaikkaa valmennuksen aikana (95 %), he olivat saaneet valmiuksia käyttää arjen palveluita (94 %) ja valmiuksia ongelmalliseksi kokemiensa tilanteiden käsittelyyn (93 %) sekä raha-asioidensa hoitamiseen (94 %). Sen sijaan vain 30 % NUOTTI-valmentajista oli sitä mieltä, että nuoret olivat vähentäneet ongelmalliseksi kokemaansa pelaamista ja hieman yli puolet, että nuoret olivat vähentäneet päihteiden käyttöään. Valmentajista vain 27 % oli sitä mieltä, että nuoret olivat oppineet huoltamaan vaatteitaan, 37 % että nuoret ovat oppineet valmistamaan ruokaa ja 40 % että nuoret olivat löytäneet uusia kavereita valmennuksen aikana.

Taulukko 8. NUOTTI-valmennuksen vaikutukset NUOTTI-valmentajien näkökulmasta (n = 146).

Väittäjä	Samaa mieltä %	Ei samaa eikä eri mieltä %	Eri mieltä %	ka. ^a	kh ^b
Valmennus on vahvistanut nuorten käsityksiä omista vahvuuksistaan	98,6	1,4	0,0	4	0,5
Valmennus on vahvistanut nuorten voimavaroja	98,0	2,0	0,0	4	0,5
Nuorten päivärytmi on muuttunut säännöllisemmäksi	74,7	21,2	4,1	4	0,7
Nuoret ovat huolehtineet itsestään paremmin	86,3	13,7	0,0	4	0,5
Nuoret ovat saaneet valmiuksia käyttää arjen palveluita	93,8	6,2	0,0	4	0,6
Nuoret ovat saaneet valmiuksia itsenäistymiseen	89,7	9,6	0,7	4	0,6
Nuoret ovat saaneet valmiuksia itsenäiseen asumiseen siirtymiseen	77,4	20,6	2,0	4	0,8
Nuoret ovat hakeneet opiskelupaikkaa valmennuksen aikana	94,5	4,1	1,4	4	0,6
Nuoret ovat hakeneet työpaikkaa valmennuksen aikana	82,9	10,3	6,8	4	0,9
Nuoret ovat vähentäneet päihteiden käyttöään	52,8	43,8	3,4	4	0,8
Nuoret ovat vähentäneet ongelmalliseksi kokemaansa pelaamista	30,8	63,0	6,2	3	0,7
Nuoret ovat saaneet valmiuksia ongelmalliseksi kokemiensa tilanteiden käsittelyyn	93,2	6,1	0,7	4	0,6
Valmennus on motivoinut nuoria liikkumaan	75,4	21,2	3,4	4	0,7
Nuoret ovat pitäneet yhteyttä kavereihinsa enemmän	60,3	36,3	3,4	4	0,7
Nuoret ovat löytäneet uusia kavereita	40,4	47,3	12,3	3	0,8
Nuoret ovat saaneet valmiuksia ongelmien ratkaisemiseen	96,6	3,4	0,0	4	0,5
Nuoret ovat kehittyneet tunteidensa tunnistamisessa	83,6	16,4	0,0	4	0,7
Nuoret ovat kehittyneet tunteiden ilmaisussa	74,6	24,7	0,7	4	0,7
Nuoret ovat oppineet valmistamaan ruokaa	37,0	45,2	17,8	3	0,9

Väittäjä	Samaa mieltä %	Ei samaa eikä eri mieltä %	Eri mieltä %	ka. ^a	kh ^b
Nuoret ovat oppineet huoltamaan vaatteitaan	26,7	53,4	19,9	3	0,9
Nuoret ovat saaneet valmiuksia raha-asioidensa hoitamiseen	93,8	6,2	0,0	4	0,6
Nuoret ovat löytäneet mielekästä tekemistä	92,5	6,8	0,7	4	0,6
Valmennuksen aikana nuoret ovat suunnitelleet tulevaisuuttaan	99,3	0,7	0,0	5	0,4
Nuorille on syntynyt luottamus siihen, että he pärjäävät tulevaisuudessa	91,1	8,9	0,0	4	0,6
Valmennuksesta ei ole ollut nuorille apua	5,5	4,1	90,4	2	0,9

a ka. = keskiarvo, b kh = keskihajonta.

Ohjaavien tahojen mukaan nuoret olivat suunnitelleet tulevaisuuttaan valmennuksen aikana (93 %), valmennus oli vahvistanut nuorten käsityksiä omista vahvuuksistaan (90 %) sekä vahvistanut nuorten voimavaroja (83 %). Lisäksi ohjaavat tahot olivat sitä mieltä, että nuoret olivat saaneet valmennuksesta valmiuksia ongelmalliseksi kokemiensa tilanteiden käsittelyyn (79 %), nuorille oli syntynyt luottamus siihen, että he pärjäävät tulevaisuudessa (62 %) ja nuoret olivat saaneet valmiuksia itsenäistymiseen (59 %). Ohjaavien tahojen vastaajista 79 % oli sitä mieltä, että nuoret olivat löytäneet mielekästä tekemistä ja yli puolet sitä mieltä, että nuorten päivärytmi oli muuttunut säännöllisemmäksi. Samoin yli puolet ohjaavien tahojen edustajista vastasi, että nuoret olivat hakeneet opiskelupaikkaa valmennuksen aikana. Sen sijaan vain hieman yli kolmasosa vastaajista ilmoitti, että nuoret olivat hakeneet työpaikkaa valmennuksen aikana.

4.5.3 NUOTTI-valmennuksen positiivisia vaikutuksia

NUOTTI-valmentajat arvioivat samansuuntaisesti kuin nuoret NUOTTI-valmennuksen vaikuttaneen heidän asiakkainaan olleiden nuorten elämään myönteisesti. Valmennukselle yhdessä nuoren kanssa asetettuihin tavoitteisiin oli pääsääntöisesti päästy. Selittäväksi tekijäksi valmennuksen hyville tuloksille nousee valmentajien kuvauksista se, kuinka nuoren kanssa keskustelun ja työskentelyn kautta tavoitteet oli saatu pilkottua riittävän pieniksi, askel kerrallaan eteneviksi ja ennen kaikkea realistisiksi ajatellen nuoren toimintakykyä valmennuksen alkaessa. NUOTTI-valmentajat kertoivat, että nuorilla oli kova paine edetä opintoihin ja työelämään. Ehkä monienkin koettujen epäonnistumisten jälkeen opintoihin ja työelämään sijoittumiseen tähtäävät tavoitteet tuntuvat nuoren arjesta käsin mahdottomilta saavuttaa. Valmennusprosessin ja sen aikana syntyneen luottamuksellisen ja nuoren aidosti hyväksyvän työskentelysuhteen myötä nuori oppi tunnistamaan omia vahvuuksiaan sekä itseään kiinnostavia asioita. Nuori vahvisti myös valmiuksiaan asettaa pienempiä, oman toimintakykynsä mukaisia välitavoitteita, jotka olivat tarpeellisia isompienkin tavoitteiden saavuttamisessa. Valmentajat kuvasivat NUOTTI-valmennuksen eduksi sen, että jokaisen nuoren kanssa voitiin lähteä liikkeelle yksilöllisen suunnitelman mukaisesti siitä elämäntilanteesta, jossa nuori valmennuksen hetkellä oli.

”– se elämä lähtee niin monelta säikeeltä ehkä enemmän toimimaan paremmin, että se on niin monesta asiasta kiinni.” (Valmentajan haastattelu 52)

Nuoren kuntoutumisen tarpeet vaihtelivat laajalla asteikolla. Tavoitteena saattoi olla, että nuori ylipäättään poistui kodistaan, voitti sosiaalisten tilanteiden pelkonsa, sai vuorokausirytmensä kohdalleen esimerkiksi niin, että nukkui yöllä ja valvoi päivällä. Joidenkin kohdalla taas valmennuksen tavoitteet liittyvät kouluun palaamiseen, oikean opiskelualan valintaan tai parhaimmassa tapauksessa jopa työpaikan löytymiseen. Valmentajat painottivat, että lähes jokaisen valmennettavan kohdalla tapahtui jotakin edistystä ja useimmiten voitiin puhua nuorelle hyödyllisestä ja onnistuneesta valmennuksesta, vaikka nuoren elämässä oli tapahtunut vain pientä muutosta valmennuksen lähtötilanteeseen verrattuna.

NUOTTI-valmentajien haastatteluissa kysyttiin, mikä vaikuttaa valmennuksen onnistumiseen. Valmentaja kertoi onnistuneen valmennuksen tärkeäksi pohjaksi luottamuksellisen suhteen luomisen valmentajan ja nuoren välille. Luottamuksellinen suhde valmentajan ja nuoren välillä motivoi ja sitoutti nuorta hänelle tärkeiden tavoitteiden saavuttamiseen valmennuksen aikana.

H: ”Mikä vaikuttaa NUOTTI-valmennuksen onnistumiseen?”

V: ”Varmaan siinä on aika tärkeää, että pystyy sen suhteen luomaan ja asiakas sitoutuu, mikähän siinä sitten kun se on niin yksilöllistä. Joillakin on vahvuutena se sitoutuminen ja aina täsmällisesti ja näin. – – Mutta kyllä varmaan sen suhteen luominen, että asiakas kokee sen palvelun tärkeäksi, että kokee, että siitä on hyötyä, keskustellaan niistä asioista, mitkä on hänelle tärkeitä. Joskus se voi olla kaukana työllistymisestä tai opiskelemaan lähtemisestä, mutta askeleita elämässä kuitenkin eteenpäin.”
(Valmentajan haastattelu 24)

Usein luottamuksellisen suhteen luomiseen meni aikaa. Tavoitteena oli, että nuori itse vakuutui valmennuksen olevan hänen tulevaisuudelleen hyödyllistä, vaikka tavoitteet olisivat olleet vielä kaukana työllistymisestä tai opiskelusta. Nuorten sitoutuminen on yksilöllistä, mutta valmentajan kokemuksena valmennus auttoi nuorta ottamaan askeleita sen hetkisestä elämäntilanteestaan eteenpäin. NUOTTI-valmentajat kertoivat myös, että on tärkeää saada nuori ymmärtämään, että valmennus on nuorta varten ja nuorella on itsellään mahdollisuus tulla kuuluksi ja vaikuttaa siihen, mitä hän haluaa. Olennaista suhteessa oli se, ettei valmentaja antanut neuvoja eikä sanonut, mitä tulisi tehdä, vaan oli ylipäättään aidosti kiinnostunut nuoren asioista.

Opiskelemaan tai töihin?

NUOTTI-valmentajat kertoivat NUOTTI-valmennuksen onnistumiskokemuksena sen, että nuori lähti opiskelemaan ja joku nuori aloitti työkokeilun tai toinen kuntouttavan työtoiminnan. Valmennuksen aikana oli myös saattanut löytyä opiskelupaikka sellaiselle nuorelle, jonka voimavarat olivat riittäneet opiskeluun. Keskeytyneen opiskelun jälkeen valmennuksen yhteydessä oli saatettu hakea uuteen oppilaitokseen, ja alanvaihdon kautta nuori oli löytänyt entistä enemmän omalta tuntuvan koulutusalan. Paikkakunnan vaihdos oli myös avannut jollekin nuorelle opiskelupaikan NUOTTI-valmennuksen jatkoksi. Valmentaja kertoi, että samalla tavalla nuoren asuinpaikkakunnan vaihdos auttoi nuorta työllistymään.

”Nuori on vaihtanut paikkakuntaa eli muuttanut semmoiselle paikkakunnalle, jossa on enemmän mahdollisuuksia työllistyä, ja on myös palveluja paremmin. Sitten on hakenut kouluun ja päässyt kouluun ja aloittanut opinnot NUOTIN jatkoksi. Sitten on tämä ihan työllistynyt.” (Valmentajan haastattelu 49)

NUOTTI-valmentaja arvioi, että hyviä tuloksia oli saavuttanut puolet hänen valmennettavistaan. Sellainenkin nuori, joka valmennuksen alussa oli ollut elämässään ”hukassa”, saattoi aloittaa valmennuksen tuloksena koulun tai työkokeilun.

”– – jos nuori on ollut aivan hukassa siinä alussa ja sitten vaikka aloittaa koulutuksen tai työkokeilun tai jopa työllistyy, niin onhan ne hienoja saavutuksia. – – mä sanoisin että kyllä niitä on enemmän kuin puolet, että he jatkaa joko koulutuksessa, työkokeilussa, työelämässä.” (Valmentajan haastattelu 4)

Kaikkien valmentajien arviot nuorten ammatillisen kuntoutuksen aloittamisesta NUOTTI-valmennuksen aikana eivät ole samanlaisia. Suurelle osalle nuorista työnhaku ei vielä ollut ajankohtaista valmennuksen aikana tai sen jälkeen.

”– – ei ole semmoisia nuoria ollut, kenellä se olisi (työnhaku) ajankohtaista. Se vointi on ollut semmoinen, että ne on ollut enemmänkin arkeen ja omaan hyvinvointiin. Sitä on pitänyt sitä pohjaa, kivijalkaa saada kuntoon ensin.” (Valmentajan haastattelu 2)

NUOTTI-valmentajat puhuivat paljon siitä, että moni valmennukseen tulevista nuorista ei ollut vielä työntekemisen kunnossa. Valmennuksessa oli rakennettu pohjaa tulevan työn suunnitteluun ja koulutukseen hakeutumiseen keskittymällä ensin nuoren arkielämän ja hyvinvoinnin parantamiseen.

Elämänhallinta lisääntyy

Valmentajat olivat kohdanneet NUOTTI-valmennuksessa myös nuoria, joilla asunnottomuuden tai asumismuotoon liittyvät ongelmat olivat johtaneet ehkä pitkäänkin työskentelyyn yhdessä nuoren kanssa. Vasta oman asunnon myötä nuori oli voinut keskittyä suunnittelemaan elämäänsä esimerkiksi opintojen osalta.

Merkityksellisiä vaikutuksia nuoren arkeen toivat myös oman harrastuksen löytäminen ja sosiaalisten kontaktien lisääntyminen.

”– – että on asunnoton nuori esimerkiksi ammatillisessa kuntoutuksessa, niin siinä ehkä jotenkin tulee semmoinen, että on ehkä muitakin asioita ensin, mitä pitäisi olla kunnossa ennen kuin voisi ajatella edes mitään koulua tai töitä.” (Valmentajan haastattelu 58)

Nuorten asunto-ongelmat näyttäytyivät eri muodoissa. Joku asui kavereiden luona, toisille muutto omaan asuntoon vanhempien luota tuntui pelottavalta. Jos nuori oli päätenyt

valmennuksen aikana muuttamaan vanhempien luota omilleen, tarvittiin usein valmentajan tukea muuton suunnittelussa, toteutuksessa ja muuton jälkeen omilleen asettumisessa.

NUOTTI-valmentajat kertoivat, että suurella osalla heidän valmennuksessaan olleilla nuorilla oli isoja ongelmia omien asioiden hoitamisessa ja erityisesti talouden hallinnassa. Kaikki nuoret eivät halunneet ottaa valmentajan tarjoamaa apua tuekseen taloudenhallinnassa, vaikka valmentajien mukaan usea nuori oli hyötynyt tuesta suuresti. Talouden saaminen hallintaan vähensi stressiä suuresti ja vapautti voimavaroja käsitellä muita asioita valmennuksen aikana.

” – – nuori halunnut esimerkiksi, että hän haluaa nyt soittaa sinne ulosottoon, että mitä hänellä on siellä niitä velkoja ja voidaanko soittaa kaiutinpuhelu. Ihan tämmöisiäkin asioita saattaa olla.” (Valmentajan haastattelu 52)

NUOTTI-valmentajat kertoivat auttavansa nuoria raha-asioiden järjestelyssä valmennuksen aikana. Valmennuksen aikaisen kuntoutusrahan kerrottiin helpottavan monen kireän talouden kanssa kamppailleen nuoren stressiä raha-asioista.

Useat NUOTTI-valmentajat kertoivat kuntouttavan työtoiminnan kautta saavutettavan hyviä tuloksia erityisesti sellaisille nuorille, jotka tarvitsivat valmennusta arkielämän hallintaan. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuminen toi rytmiä arkeen ja sitä kautta nuori paransi hyvinvointiaan monin tavoin. Joillekin nuorille oli tärkeää valmennusta se, että joutui viikon aikana heräämään säännöllisesti aamulla ja lähtemään pois kotoa. Kuntouttavan työtoiminnan kautta nuori voi kuntoutua arjen toimissaan ja sai lisävauhtia kerran viikossa tapahtuvan NUOTTI-valmentajan tapaamisen rinnalle. Valmentaja kuvasi kahta suunnitelmallista polkua nuoren elämään vaikuttavassa valmennuksessa: ensin kuntouttavaan työtoimintaan ja sen jälkeen kouluun.

”Onhan siellä tapahtunut. On esimerkiksi se, että ollaan saatu se elämän rytmi, uni-rytmi ja ylipäätään se elämönhallinta jonkunlaiselle tasolle ja että sitä hallintaa on ja on pystytty hakemaan vaikka sinne kouluun. – – on siirrytty niin, että on lähdetty kuntouttavan työtoiminnan kautta hakemaan sitä vauhtia että saadaan siihen arkeen jotain. NUOTTI-valmennushan on se kerta viikkoon vaikka se tunti. Eihän se vielä sille nuorelle sitä arjen rytmiä tuo niin paljon, että se välttämättä riittäisi. On saattanut olla että se eka polku NUOTIN aikana on jo se, että mennäänkin sinne kuntouttavaan työtoimintaan ja sitten se seuraava polku olisi se, että hei sitten mä pääsen kouluun ja mä toivottavasti pystyisin lähtemään sinne kouluun.” (Valmentajan haastattelu 11)

Kuntouttavaan työtoimintaan lähteminen jaksotti nuoren arkea ja valmisti häntä opiskelun ja työelämän säännölliseen viikko- ja arkirytmiiin.

Jatkovalmennuksella tuloksia, arjenhallintaa, harrastuksia, itsetuntemusta ja varmuutta

NUOTTI-valmentajat totesivat haastattelujen aikana lähes poikkeuksetta, että yksi valmennusjakso ei ole suurelle osalle nuorista riittävä. Useimmiten jo luottamuksellisen suhteen

rakentamiseen ja nuoren elämään tutustumiseen kului ensimmäinen NUOTTI-valmennusjakso. Useat valmentajat ja nuoret olivat tulleet yhdessä tulokseen jatkohakemuksen tarpeellisuu-
desta. Valmentajat kertoivat nuorista, jotka olivat olleet valmennuksessa kaksi jaksoa. Joiden-
kin valmentajien nuoret olivat päätyneet myös kolmannelle jaksolle. Pidemmän valmennuksen
myös kerrottiin olevan hyödyllinen ja tuovan nuoren elämään enemmän tulosta.

”– – Kyllä se kaksi NUOTTI-jaksoa on ehkä semmoinen keskiarvo. Että niitä kahden
jakson nuoria on enemmän kuin yhden. Kolmea jaksoa ei ole itselle vielä osunut. Se
viisi kuukautta, minkä sisällä se valmennus pitäisi tapahtua, niin se on jotenkin ihan
kauhean tai mä miellän sen kauhean lyhyeksi. Se voisi olla jo suunnitelmallisesti pi-
dempi aika.” (Valmentajan haastattelu 1)

NUOTTI-valmentajat toivoivat, että valmennus suunnitelmallisesti muutettaisiin pidemmäksi.
Pitkissä valmennuksissa kerrottiin saavutettavan useammin kesken jäänyttä valmennusta pa-
rempia ja nuoren elämään vaikuttavampia tuloksia. Usein diagnoosin tai lääkityksen löytymi-
nen oli auttanut opiskelemaan pääsyä. Nuoren itsetuntemus ja ymmärrys omaa itseään kohtaan
oli lisääntynyt, silloin kun valmennus oli ollut pidempi kuin viisi kuukautta.

Usein kaksi tai kolmekin peräkkäistä NUOTTI-valmennusjaksoa vaatineiden prosessien tulok-
sena osa nuorista oli päässyt palaamaan aiempiin opintoihinsa tai aloittamaan kokonaan uu-
dessa koulutuksessa tai työssä. Valmentajan kanssa nuori oli ollut yhteydessä oppilaitoksen eri
toimijoiden kanssa sillä tuloksella, että nuori jatkossa sai opinnoissaan mahdollisesti tarvitse-
mansa tuen heiltä.

”– – Mutta monesti se viisi kuukautta ei vielä tuota mun mielestä riittävää tulosta. Par-
haat tulokset tulee niiden kanssa, jotka on NUOTTI-palvelussa kaksi jaksoa tai kolme
jaksoa. Eli heidän kanssa keretään riittävästi käydä sitä semmoista pysyvämpää muu-
toskeskustelua. Ja tehdä myös sitä muutostyötä, että ne juurtuu ne asiat. Että sitten
lopputulos voi olla se, että haetaan ja pysytään siellä koulussa jo jonkun aikaa, ennen
kuin NUOTTI päättyy.” (Valmentajan haastattelu 25)

NUOTTI-valmentaja kertoi huipputapauksen jatkovalmennuksen vaikutuksesta, kuinka ma-
sentunut, neljä ammattikoulua keskeyttänyt nuori palasi ”sängyn pohjalta” takaisin opintoihin,
valmistui oppisopimuksella ennen laskettua tutkinnon suoritusaikaa ja sai vielä vakituisen työ-
paikan.

”Yksi kaikkein ehkä hurjin esimerkki on sellainen, että nuoren kanssa aloitettiin vuo-
den vaihteessa. Ja silloin hänellä oli tilanne, että hänellä oli jo neljäs ammattikoulu
menossa. Kaikki oli jäänyt kesken. Ja tämä mitä hän kävi oli toisella vuodella, mutta
hän ei ollut sitten käynyt montaa päivää koulussa. Eli hän oli masentuneena sitten
vaan ollut sängyn pohjalla koko syksyn. – – Sitten nyt saatiin kevään aikana niin, että
hän sai niitä opintoja eteenpäin. Sitten hän sai kesäksi semmoisen työpaikan, mistä
hän sai sen rästiin jääneen harjoittelun suorittaa. Sitten hän jatkoi oppisopimuksella
syksyllä siellä ja hän valmistuikin jo tammikuussa, vaikka hänen piti valmistua vasta
kesäkuussa. Niin hän valmistuikin puoli vuotta aikaisemmin, ja nyt hän on edelleen

samassa paikassa töissä, eli hän sai sieltä vakituisen työpaikan sen jälkeen. Oli jotenkin kaikkein huimin edistys, kun lähdettiin sieltä sängyn pohjalta masennuksesta ja päädyttiin tällaiseen tilanteeseen, että valmistuikin ennen aikojaan ja sai vakituisen työpaikan. Se oli hienoa!” (Valmentajan haastattelu 26)

NUOTTI-valmentajat puhuivat myös siitä, miten toiselle kaudelle jatkettu valmennus antoi mahdollisuuden vahvistaa nuoren itsetuntemusta. Nuoren terveydentilalle oli tullut pidempi mahdollisuus kohentua, joka taas auttoi opiskelujen sujumista.

”Näissä pitkissä valmennuksissa on tullut mahtavia (tuloksia). On tullut diagnoosia ja lääkitystä, ja opiskelu on lähtenyt sujumaan. Sitten on myös semmoisia tavoitteita, että nuori on vaikka oppinut itsestensä lisää, että miksi käyttäytyy tietyssä tilanteessa tietyllä tavalla ja ajautuu haasteisiin ja ongelmiin sitä kautta. No asiointiin ja itsevarmuuteen on tullut. Se on kanssa yksi, mitä aika monen kanssa harjoitellaan.” (Valmentajan haastattelu 2)

Kaksi valmennusjaksoa oli tarjonnut pidemmän ajan arjessa tapahtuvien tärkeiden asioiden harjoitteluun yhdessä valmentajan kanssa. Selviytyminen myöhemmin yksin kaupassa ja virastoissa käymisestä lisäsi nuoren itsevarmuutta.

Kaikille tapahtuu jotakin – terveydentila kohentuu, toiveikkuus lisääntyy

NUOTTI-valmentajat puhuivat paljon siitä, että valmennuksen aikana kaikkien nuorten elämä kohentuu tavalla tai toisella. Valmennuksesta kerrottiin olevan hyötyä kaikille valmennuksen loppuun käyneille nuorille. Valmentajat totesivat monien nuorten terveydentilan parantuneen, vaikuttavaan tulokseen oli valmennuksella päästy, kun masentuneen nuoren toiveikkuus elämänsä kohtaan lisääntyi. Valmentajat kertoivat, että vain joissakin harvoissa tapauksissa valmennus oli keskeytynyt niin, ettei nuorella ollut tarpeeksi motivaatiota saapua valmennustapaamisiin.

”– – ihan sataprosenttisesti on jokaiselle ollut hyötyä. Kyllähän NUOTTI-valmentajat ovat semmoisia arjen moniosaajia, jotka nuoresta riippumatta aika hyvin asioista tietää ja osaavat sitä nuorta ohjata.” (Valmentajan haastattelu 1)

”Mun mielestä sekin on tulos, että vaikka nuori nyt suoraan ei etenisi NUOTISTA kouluun tai työhön, mutta hän kokee, että hän on saanut siitä semmoisen avun, mitä hän sillä hetkellä on tarvinnut. Se on voinut olla se kuuleva korva, joka on häntä kuunnellut ja miettinyt, että mitä sitten kun sun voimat on semmoiset, että sä jaksat. Se on voinut olla se asia.” (Valmentajan haastattelu 11)

Vaikka NUOTTI-valmennuksen aikana ei olisi saavutettu konkreettisia tuloksia, kuten opiskelun tai työn aloittamista, jo pelkkä nuoren positiivinen kokemus siitä, että hänen asioitaan oli kuunneltu ja mietitty yhdessä, oli valmentajan mielestä valmennuksen onnistunut tulos.

Joidenkin nuorten kohdalla ei päästy toivottuihin tuloksiin, vaikka valmentaja ja nuori olisivat sitä odottaneet. Kaikilla nuorilla ei ollut toiveita valmennuksen tulosten suhteen. Eikä nuori aina osannut sanoittaa sitä, mitä haluaisi.

” – on totta kai siellä voinut olla niitäkin, että ei ole päästy siihen, mihinkä ehkä molemmin puolin olisi toivottu. Valmentaja tietysti toivoo aina, että asiat menisivät eteenpäin ja totta kai se nuori varmaan itsekin toivoo. Kaikilla ei ole mitään, mitä toivotaan. Ei osata sanoa mitään, mikä se on, mitä halutaan. Sitten voi olla, että ne ei syystä tai toisesta edisty.” (Valmentajan haastattelu 11)

Valmentajan mukaan edistymistä ei jokaisen valmennuksen aikana tapahdu, syitä siihen voi olla monia. Tällainenkin tilanne oli valmennuksessa hyväksyttävä.

Toisaalta NUOTTI-valmentajat kuvasivat myös pienellä osalla valmennukseen ohjautuneista nuorista olleen tarvetta ainoastaan lyhytaikaiseen, valmentavaan tukeen. Tuen saatuaan nuoret olivat kyenneet jatkamaan opintojaan tai löytäneet itseään kiinnostava alan ja elämälleen suunnan. Näiden nuorten kohdalla monet perusasiat elämässä olivat olleet jo ennen valmennusta yleensä hyvin. Mutta valitettavan monella, valmentajien kuvauksen mukaan suurimmalla osalla nuorista on pitkän ajan kuluessa kasautuneita ongelmia, jotka tulivat esiin elämän eri alueilla. Siksi muutoksen aikaansaaminen vaati pitkäjänteistä työtä ja tukea. Näiden nuorten kohdalla valmentajat totesivat muutosta useimmiten tapahtuneen parempaan suuntaan; yhden elämän osa-alueen myönteinen muutos oli omiaan tuottamaan lisää myönteistä kehitystä. Valmentajat summasivat nuorten löytäneen valmennuksen vaikutuksena elämäänsä suunnan, mielekkyyttä ja merkitystä.

Nuorille tarkoitetun kyselyn avoimissa vastauksissa kysyttiin, mikä valmennuksessa oli nuoren mielestä ollut parasta. Useimmat nuoret kuvaavat NUOTTI-valmennusta elämänsä positiivisimmaksi kokemukseksi ja hyödyllisimmäksi palveluksi. Nuoret olivat NUOTTI-valmennukseen erittäin tyytyväisiä ja kertovat olevansa kiitollisia siitä, että saivat osallistua valmennukseen. Valmentajien ammattitaitoa ja sopivuutta tehtäväänsä suorastaan ylistettiin. Nuorille on ollut tärkeää, että heillä on ollut luotettava ihminen, joka on ollut aidosti kiinnostunut nuorten omista henkilökohtaisista asioista. Kuulluksi tuleminen ja puhuminen omista asioista on ollut monelle nuorelle erittäin tärkeä kokemus valmennuksessa. Samoin tapaamisten säännöllisyys ja se, että tapaamiset toistuivat kerran viikossa, oli nuorille hyvin merkittävää.

Nuoret kuvasit kyselyn avoimissa vastauksissa omin sanoin, mikä oli valmennuksessa parasta:

”Avun saaminen tulevaisuuden suunnitteluun ja omien vahvuuksien löytyminen.”

”Se, että valmennus on tehty omien tarpeiden mukaan ja valmentaja on ottanut omat mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet huomioon.”

”Olen saanut lisää uskoa tulevaisuuteeni ja itseeni. Lisäksi olen oppinut paljon erilaisista mahdollisuuksista, mitä reittejä voin lähteä kulkemaan työ- ja koulumaailmaan.”

”Se, että sai elämän ja arkirytmien kuntoon.”

”Se, että pystyi paremmin hahmottamaan tulevaisuutta ja löysi koulupaikan.”

”Toivottomaksi luutuneen rutiinin murtaminen. Ennen olin kauan vaille suuntaa ja toivoa.”

Nuorilla ei ollut lähes ollenkaan parannusehdotuksia NUOTTI-valmennukseen. Paitsi, että valmennuksen jakson toivottiin olevan ajallisesti pidempi. Samoin mainontaa palvelusta ehdotettiin lisättävän niin, että yhä useampi nuori saisi tietää NUOTTI-valmennuksesta ja osallistua tähän erittäin hyödylliseen palveluun.

NUOTTI-valmennuksen vaikutukset

NUOTTI-valmennus oli vaikuttanut positiivisesti nuorten elämäntilanteeseen ja nuoret olivat saaneet apua valmennuksesta. Valmennuksen aikana oli suunniteltu tulevaisuutta. Valmennus oli vahvistanut nuoren voimavaroja, käsityksiä omista vahvuuksista ja itsetunteista. Nuoret olivat saaneet valmiuksia ongelmien ratkaisemiseen, ongelmallisten tilanteiden käsittelyyn ja itsenäiseen elämään. Arkeen tuli kaivattua muutosta, opinnot jatkuivat tai nuori pääsi uusiin opintoihin. Osa pääsi työhön tai kuntouttavaan työtoimintaan, osalla terveysongelmat selvisivät ja he pääsivät jatkohoitoon. Nuoret saivat apua raha-asioiden ja talouden hoitoon. Valmennuksen aikana osa nuorista muutti vanhempien tai ystävien luota itsenäiseen tai tuettuun asumiseen. Kaikille NUOTTI-valmennukseen osallistuneille tapahtui jotakin edistymistä elämässään. Nuorille oli syntynyt luottamus siihen, että he pärjäävät tulevaisuudessa. Heillä oli toivoa ja suunta tulevaisuuteen.

5 Pohdinta

5.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selvittää Kelan kuntoutuspalvelun NUOTTI-valmennuksen toteutumista asiakkaan, kuntoutuksen palveluntuottajan ja kuntoutukseen ohjaavan tahon näkökulmasta. Tavoitteena oli kehittää NUOTTI-valmennusta vastaamaan paremmin kohderyhmän tarpeita. Tutkimus toteutettiin monimenetelmällisen tutkimuksen lähtökohdista tavoitteena tuottaa moniääninen kuvaus NUOTTI-valmennuksen ohjautumisesta, toteutuksesta ja vaikutuksista.

Tutkimus toteutettiin COVID-19-pandemian aikana 2021–2022, joka on saattanut vaikuttaa nuorten elämäntilanteeseen, hyvinvointiin ja terveyteen. NUOTTI-valmennuksen kehittäminen lähti liikkeelle nuorten tilanteeseen liittyvästä lisääntyneestä huolesta eikä nykyinen globaali tilanne ole helpottanut nuorten tulevaisuuden suunnittelua, erityisesti niiden nuorten osalta, joille ongelmat olivat kasautuneet jo ennen pandemiaa (Lahtinen & Haikkola, 2021; Lahtinen & Myllyniemi, 2021; Piispa ym., 2020). Tähän tutkimukseen osallistuneilla nuorilla oli oppimisvaikeuksia ja keskeytyneitä opintoja, työttömyyttä, erilaisia terveydellisiä ongelmia ja

neuropsykologisia haasteita, päihteiden käyttöä, taloudellisia ongelmia ja asunnottomuutta, joiden voidaan todeta olevan riski syrjäytymiselle ja yhteiskunnan ulkopuolelle jäämiselle (Maunu ym., 2022; Unt ym., 2021).

Tutkimuksen tulosten mukaan NUOTTI-valmennukseen hakeminen oli helppoa ja yksinkertaista. Tämä tulos vahvistaa Miettisen ym. (2019) tutkimuksen tuloksia, joka tehtiin Kelan uuden nuorten ammatillisen kuntoutuspalvelun kokeiluvaiheessa. Nuoria ohjattiin palveluun oppilaitosten, nuorisotyön, ohjaamojen, sosiaalityön, työllisyyden ja psykiatristen palvelujen yksiköiden työntekijöiden toimesta, mutta myös perheen jäsenet ja ystävät suosittelivat valmennusta nuorille. Osa nuorista haki valmennukseen itse. Luultavasti uusittu oppivelvollisuuslaki on lisännyt nuorten ohjaamista NUOTTI-valmennukseen oppilaitoksista. Tähän on saattanut vaikuttaa oppilaitosten velvollisuus varmistaa nuoren saama tuki ja ohjaus sekä ohjaus muihin tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Matalan kynnyksen hakemisen NUOTTI-valmennukseen todettiin olevan kohderyhmälle sopiva tapa hakea apua elämässä eteenpäin pääsemiseksi. Nuoret ja valmentajat toivat esille myös haasteita valmennukseen hakemisessa. Osalla nuorista kuntoutuspäätöksen saaminen kesti kohtuuttoman pitkään. Odottamisen aikana nuoren elämäntilanne oli saattanut muuttua, mikä puolestaan saattoi heikentää motivaatiota kuntoutusta kohtaan tai vaikutti jopa nuoren terveydentilaan.

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten joukossa oli passiivisia, heikot sosiaaliset ja arjen hallinnan taidot omaavia nuoria. Edellisten tekijöiden on todettu olevan syinä työelämän ja opintojen ulkopuolelle jäämiselle (Gutiérrez-García ym., 2018; Kiss ym., 2021). Nuoret toivoivatkin valmennukselta tukea sosiaalisten tilanteiden pelkoihin, jännittämiseen ja eristäytymiseen. Osallistujien elämäntilanne vastasi osin NUOTTI-valmennukseen palvelukuvauksessa (Kela, 2020) määriteltä kohderyhmää, sillä nuorten toimintakyky oli olennaisesti heikentynyt, ja heillä oli tuen tarvetta elämänhallinnan sekä opiskelu- tai työllistymisvalmiuksien edistämisessä. Yksi tutkimuksen selkeä tulos oli kuitenkin se, että osa nuorista oli psyykkisesti tai fyysisesti niin huonossa kunnossa, että heidän kohdallaan ammatillinen kuntoutus ei ollut täysin oikea-aikaista eikä tarkoituksenmukaista. Tämä tulos vahvistaa osaltaan myös Kouluterveyskyselyn (Helakorpi & Helenius, 2021) kuvausta suomalaista nuorista, jotka kokevat terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi, jotka nukkuvat vähän ja syövät huonosti. Lisäksi osalla nuorista oli päihdeongelmia, jotka estivät valmennuksen tavoitteellisen toteuttamisen. NUOTTI-valmennukseen osallistuvilla nuorilla pandemia on voinut osaltaan heikentää nuorten koettua hyvinvointia (Lahtinen & Myllyniemi, 2021) ja mahdollisesti myös tästä syystä nuorten tavoitteita valmennukselle olivat arjenhallinnan kohentuminen, unirytmien kuntoon saattaminen sekä päihteiden käytön vähentäminen ja lopettaminen. Nuoret toivoivat valmennukselta apua myös mielenterveyden ongelmiin ja mielenterveyspalveluiden järjestämiseen, sillä monet nuoret kokivat jaksamattomuutta, keskittymisvaikeuksia, ahdistusta, mielialan vaihteluita ja yksinäisyyttä. Edellisten vaikeuksien on todettu lisääntyneen nuorilla myös pandemian aikana (Aalto-Setälä ym., 2021; Orgilés ym., 2020). Tämän tutkimuksen tulosten mukaan osa nuorista kuitenkin tarvitsi vain pientä tukea opiskelu- tai työpaikan löytämiseen, joka omalta osaltaan osoitti myös tässä tutkimuksessa nuorten polarisoitumista (Herkama & Repo, 2020).

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että valmennus alkoi juuri silloin, kun nuoret sitä eniten tarvitsivat, vaikka osa nuorista koki valmennuksen käytyään, että olisivat hyötäneet siitä

enemmän, jos olisivat voineet osallistua jo aikaisemmin. NUOTTI-valmennuksen tavoitteena on, että nuori motivoituu suunnittelemaan elämäänsä ja luomaan tavoitteita tulevaisuudelle (Kela, 2020). Tutkimuksen tulosten mukaan nuoret itsekin odottivat valmennukselta eniten tukea tulevaisuuden suunnitelmien tekemiseen. Lisäksi apua toivottiin opiskelupaikan löytymiseen. Näitä tuloksia tukevat myös valmentajien ja ohjaavien tahojen näkemykset. Työelämän ja opiskelujen ulkopuolella olevilla nuorilla on usein koulutukseen tai työhön pääsyn estäviä motivaatio-ongelmia (Katznelson, 2017), mutta tämän tutkimuksen tulosten mukaan nuoret toivoivat pääsevänsä opiskelemaan itseä kiinnostavia opintoja tai jatkamaan kesken jääneitä opintoja. Erityisesti valmennukseen itse hakeneet nuoret olivat motivoituneita. Nuorten tavoitteet valmennusta kohtaan liittyivät opiskeluun tai arjen hallinnan taitojen kohentamiseen useammin kuin työpaikan löytymiseen tai työhön pääsemiseen. Tulosten mukaan monilla nuorilla oli ongelmia raha-asioiden hoidossa ja heidän huolensa toimeentulosta heikensi tyytyväisyyttä omaan elämään, kuten myös Lahtinen ja Myllyniemi (2021) havaitsivat nuorten elämäntyytyväisyyttä korona-aikana koskevassa tutkimuksessa.

NUOTTI-valmennuksen odotettuja vaikutuksia ovat erityisesti tulevaisuuden suunnitelmien tekeminen, nuoren työllistyminen ja opiskelupaikan saaminen ja niihin liittyvien valmiuksien edistäminen. Nuoret olivat valmennuksen aikana suunnitelleet tulevaisuuttaan ohjaavan tahon, nuorten ja valmentajien aineistojen analyysin mukaan. Samoin NUOTTI-valmennuksen vaikutaneen nuorten elämään positiivisesti. Työpaikan ja opiskelupaikan hakemisen suhteen tutkimuksen tuloksissa oli eroa nuorten ja valmentajien näkökulmissa: valmentajilla oli paljon positiivisempi näkemys kuin nuorilla siitä, kuinka moni nuorista oli hakenut opiskelemaan tai töihin valmennuksen aikana. Tulokseen voi vaikuttaa se, että nuoret vastasivat kysymykseen omasta yksilöllisestä näkökulmastaan ja valmentajat puolestaan tarkastelivat kysymystä monien valmentamiensa nuorten ja monien valmennusjaksojen näkökulmasta.

Tutkimusaineistojen valossa NUOTTI-valmennus on nuorille sopiva ja mieleinen palvelu. Nuorten palaute NUOTTI-valmennuksesta on poikkeuksetta positiivista. Sekä nuoret että valmentajat tuottavat haastattelupuheessa kuvauksia NUOTTI-valmennuksesta onnistuneena palveluna. NUOTTI-valmennusta kuvataan hyödylliseksi ja myös tulevaisuudessa jatkamisen arvoiseksi ja nuorille hyödylliseksi palveluksi. Valmentajien puheessa onnistuneen palvelun lisäksi nousee esille heidän omaan tehtävänsä liittyvä huolipuhe siitä, että suuri osa valmennukseen osallistuneista nuorista ei ole vielä siinä kunnossa, että valmennuksessa päästäisiin ammatilliseen kuntoutukseen asti. Toisaalta valmentajat pohtivat sitä, että huonokuntoiset nuoret tarvitsevat ensin apua arjen muuttumiseen, mikä luo pohjaa tulevaan opiskeluun ja työllistymiseen siirtymiselle. Valmentajien haastattelupuheessa erottuu selkeästi kaksi nuorten ryhmää. Yhtäällä ovat ne nuoret, joiden kanssa toteutetaan valmentajien kokemuksen mukaan ammatillista kuntoutusta eli palataan opintoihin tai haetaan opintoihin ja työelämään. Toisaalta valmentajat puhuvat myös paljon siitä ryhmästä nuoria, joille arjen hallintaan ja diagnoosin tai mielenterveyspalvelujen hankkimiseen liittyvät asiat ovat valmennuksen keskiössä.

Tutkimuksen lopputulosta pohdittaessa mietityttää, miksi syrjäytymistä ehkäisevää aktivointipolitiikkaa kohtaan esitetty kriittinen näkökulma ei tullut tässä tutkimuksessa ollenkaan esille. Työelämän ulkopuolella ja yhteiskunnan aktivointitoimenpiteiden kohteena on nuoria, jotka kokevat olevansa myös yhteiskunnan toimenpiteiden puristamina. Voidaanko ajatella, että

NUOTTI-valmennuksessa palveluna on onnistunut oikealla tavalla häivyttämään nuoren tilanetta leimaava ja muutokseen puristava ote? Onko NUOTTI-valmennuksessa onnistuttu kehittämään aidosti nuorten ääntä ja hyvinvointia edistävä palvelu? (Helne & Hirvilammi, 2021). Vai osallistuivatko tutkimukseen vain ne, jotka olivat kokeneet Nuotti-valmennuksen positiivisena?

5.2 Valmennussuhteen tarkastelu

NUOTTI-valmennuksen toteutumista voi tutkimustulosten perusteella tarkastella myös siitä näkökulmasta, millä tavoin NUOTTI-valmennus on ulkoapäin valmiiksi annettuina reunaehdoina läsnä valmennuksessa ja siinä tapahtuvassa vuorovaikutuksessa. Ensinnäkin näitä reunaehdotoja tuottavat NUOTTI-valmennuksen palvelukuvaus sekä sen sisältämät elementit, kuten aikarajat ja valmennusprosessin laatuun liittyvät tekijät. Toiseksi sekä nuoren että valmentajan osalta NUOTTI-valmennettavan ja NUOTTI-valmentajan roolit määrittyvät heitä koskevien päätösten myötä: Nuori pääsee aloittamaan NUOTTI-valmennuksen Kelan tekemän palvelua ja siihen sisältyvää kuntoutusrahaa oikeuttavan päätöksen myötä. NUOTTI-valmentaja pääsee aloittamaan yhteistyön nuoren kanssa nuoren tehtyä NUOTTI-valmennuksen palveluntuottajaa koskevan valinnan.

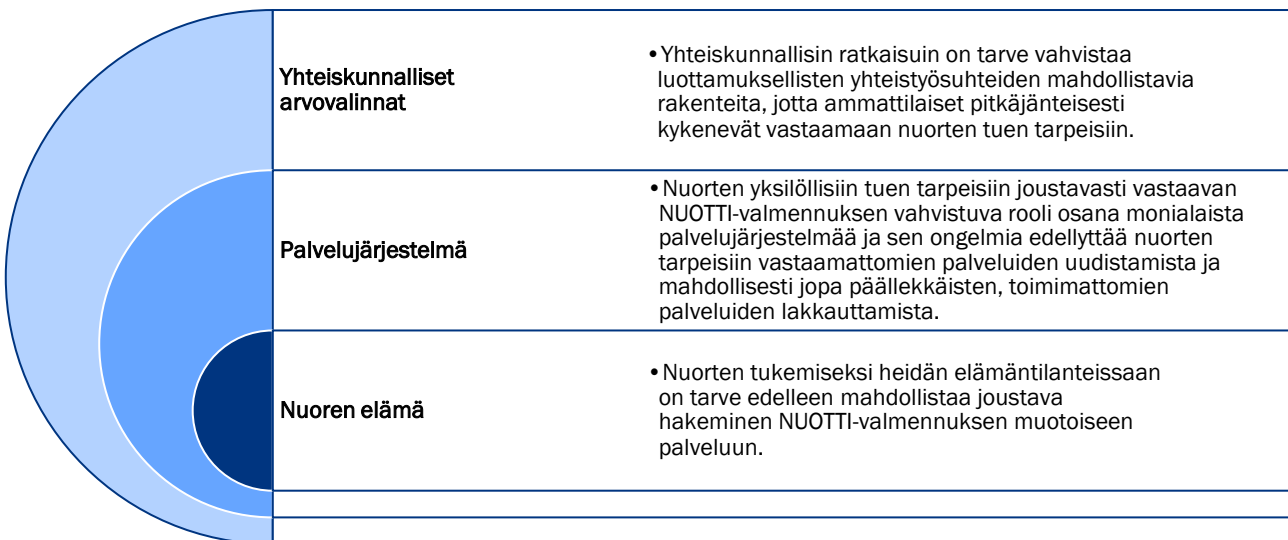
Yhteistyön käynnistyessä ja edetessä NUOTTI-valmennus kehystää sitä vuorovaikutusta, jossa nuori omassa elämäntilanteessaan kohtaa ammatillisen toimijan, joka on vastuussa siitä, että hänen toimintansa on valmennuksen palvelukuvauksen mukaista. Nuorta puolestaan velvoittaa hänen saamansa päätös NUOTTI-valmennuksesta ja muun muassa siihen sisältyvistä valmennustapaamista. NUOTTI-valmennuksen palvelukuvaus on yksityiskohtainen, mutta kuitenkin joustava. Sen sisällä toimiessaan nuorella ja hänen NUOTTI-valmentajallaan on vapaus etsiä ja kokeilla uusia ja erilaisia ratkaisuja nuoren elämän ongelmiin. Nuorten kuvauksissa valmennuksen käytännön toteutuksesta välittyy yllättyneisyys siitä, kuinka helposti NUOTTI-valmentajan kanssa on voinut pitää yhteyttä ja sopia asioista. Nuorten toimijuus omassa elämässään on päässyt vahvistumaan valmennuksen sisältämän käytännön yhteistyön myötä. Valmentajasta on hyvin usein tullut nuorelle merkityksellinen aikuinen.

Valmennuksen toteutusta ja erityisesti verkostotyötä ja ammatillisen kuntoutuksen tavoitteita koskien tuloksista piirtyy esiin valmentajien kokema ammatillinen ristipaine suhteessa nuoren elämästä esille tulleisiin tuen tarpeisiin. Painetta aiheuttavat yhtäältä palvelujärjestelmän NUOTTI-valmennukselle asettamat odotukset ja toisaalta se, että nuori on jäänyt vaille tarvitsemiaan peruspalveluita. Valmentajat ovat joutuneet toistuvasti perustelemaan itselleen, miksi esimerkiksi verkostotyö on jäänyt vähäiseksi tai miksi nuori ei edennyt nopeammin opintoihin tai työelämään. Samalla he ovat kuitenkin nuoren kanssa intensiivisesti työskennellessään tulleet siihen tulokseen, että heidän on tärkeä keskittyä niihin toimiin, joilla on aidosti pitemmällä tähtäimellä vaikutusta nuoren elämään. NUOTTI-valmentajien voidaan arvioida hyödyntäneen NUOTTI-valmennuksen palvelukuvauksen sisältöä ammatillisin perustein nuoren eduksi.

5.3 Tulosten merkitys käytännölle

NUOTTI-valmennuksen toteutumista koskeva tutkimus avaa näkökulmia siihen todellisuuteen, jossa nuoret 2020-luvun Suomessa elävät. Avun ja tuen tarpeissa on paljon yksilöllisiä, juuri kunkin nuoren omaan elämäntilanteeseen ja elämänhistoriaan liittyviä piirteitä. Yhdistävänä tekijänä tuen tarpeille voidaan nähdä palvelujärjestelmän nykytilasta ja yhteiskunnallisista arvovalinnoista juontuvia moninaisia syitä. Näiden pohjalta tuodaan esille tutkimukseen perustuvia, käytännölle merkitykselliseksi arvioituja havaintoja (kuvio 5).

Kuvio 5. Tutkimuksen tulosten merkitys käytännölle.

NUOTTI-valmennuksen palvelukuvauksen tavoitteiden tulisi olla realistisia, koska valmennus piti monien nuorten kanssa aloittaa hyvin pieniä tavoitteita asettamalla. Viiden kuukauden valmennusjakso osoittautui usein liian lyhyeksi. Nuorten elämäntilanteen ja tarpeiden huomioon ottaminen NUOTTI-valmennuksen palvelukuvauksen mukaisessa toiminnassa tuotti valmentajien työssä ammatillista painetta. Valmentajien kuvaukset asiakkaina olleista nuorista sisältävät havaintoja valmennukseen ohjautuneiden nuorten toimintakyvystä, joka ei monellakaan nuorella ole niin hyvä, että olisi nopealla aikataululla realistista pyrkiä etenemään nuoren kanssa kohti opiskelu- tai työllistymistavoitteita. Nuoren lähtökohdista toteutuva työskentely sisältää valmennuksen tavoitteiden konkretisointia yhdessä. Ensisijaisiksi valmennuksen tavoitteiksi useiden nuorten kohdalla tuleekin elämän perusasioiden, kuten vuorokausirytmien ruokailutottumusten saamisen nuoren yleistä hyvinvointia tukeviksi. Näiden monia nuoria yhdistävien haasteiden ohella valmentajien kuvauksissa nousee esiin laaja kirjo erilaisia nuorten elämää kuormittavia asioita kuten neuropsykiatriset ongelmat, mielenterveyden ongelmat, sosiaalisten tilanteiden pelko, yksinäisyys, koulukiusaamisen tuottamat traumat, puutteet oman talouden hallinnassa tai asunnottomuus. Suurta osaa valmennukseen osallistuvista nuorista valmentajat kuvaavat niin, että heidän elämästään on puuttunut aikuisen ihmisen tuki: Ei ole ollut ketään asettamassa selkeitä raameja tai opettamassa itsestä ja omista asioista huolehtimista.

NUOTTI-valmennuksen erityinen vahvuus on siinä, että nuori saa valmennuspäätöksen myötä rinnalleen osaavan aikuisen, joka syventyy asioihin juuri nuoren tilanteesta käsin. Vastakohtana monille palveluille, joista NUOTTI-valmennukseen ohjautuneilla nuorilla saattaa olla paljonkin kokemusta, NUOTTI-valmentajan työskentelyn ensisijaisena lähtökohdista ei ole selvittää, kuuluisiko nuoren palvelutarpeeseen vastata jonkun muun tahon, vaan valmentajan työskentelyn perustana on orientaatio työskennellä nuoren kanssa intensiivisesti viiden kuukauden ajan. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna NUOTTI-valmennus, jonka voidaan perustellusti luonnehtia edustavan aktiivintipoliittisia toimenpiteitä (Hiilamo ym., 2017; Sutela ym., 2018), tuottaa nuoren elämään merkityksellisen rinnalla kulkijan. NUOTTI-valmentajat kuvaavat, kuinka kovaa aktivoitumisen painetta suurin osa nuorista kokee vastatakseen yhteiskunnan ja läheistenkin odotuksiin erityisesti opintojen ja työelämään sijoittumisen osalta. Tätä nuorelle usein pidemmänkin ajan kuluessa kasaantunutta painetta valmentajat työllään kykenevät vähentämään. Konkreettisesti tämä tapahtuu yhteisellä tavoitteiden tarkastelulla ja realistisempien lyhyen aikavälin tavoitteiden asettamisella. Vapaaehtoisuuteen perustuvan ammatillisen kuntoutuksen tuella nuori NUOTTI-valmennuksen sisältöihin sitoutuessaan saa aidon mahdollisuuden rakentaa omista lähtökohdistaan näkymää tulevaisuuteen.

Nuorten avun ja tuen tarpeisiin tarkoituksenmukaisella tavalla vastaavan NUOTTI-valmennuksen suosio tuo esiin jo pitkään tiedossa olleita palvelujärjestelmän ongelmia (Hiilamo ym., 2017). Yhä useammat palveluiden tuottamisesta vastuulliset tahot ovat päätyneet ohjaamaan nuoren hakemaan NUOTTI-valmennusta sen sijaan, että nuori olisi saanut palvelun hänelle ensisijaisesti kuuluvissa palveluissa. Valmennuksen aikaisen työskentelyn keskeiseksi sisällöksi onkin useiden nuorten kohdalla jouduttu ottamaan esimerkiksi terveydenhoidollisia tutkimuksia tai kesken jääneitä opintoja koskevat selvittelyjä. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sitä, että nuori palaa valmentajansa tukemana hakemaan tukea niistä palveluista, joista hänet on ohjattu NUOTTI-valmennukseen. NUOTTI-valmentajien monialainen osaaminen, verkostotyöskentelyn taidot ja palvelujärjestelmän tuntemus ovat keskeisiä välineitä sille, että palveluista (aiemmin poiskäännetylle) nuorelle löytyy ratkaisuja esimerkiksi oppilaitoksen edustajien kanssa opintojen jatkamiseksi tai neuropsykiatriisiin tutkimuksiin pääsemiseksi.

Nuorten myönteiset kokemukset valmennuksesta saamastaan avusta ja valmentajien kuvaukset omasta työskentelystään asettuvat osin jännitteeseen suhteeseen ohjaavien tahojen ehdotusten kanssa NUOTTI-valmennuksen kehittämiseksi. Ohjaavien tahojen kyselyiden avoimissa vastauksissa arvioitiin, että valmentajilla tulisi olla enemmän tietoa erilaisista palveluista, palvelu- ja etuusverkostosta sekä osaamista niiden hyödyntämiseen. Valmentajien toivottiin myös osallistuvan entistä enemmän nuoren verkostotyöskentelyyn sekä tekevän yhteistyötä eri viranomaistahojen kanssa. Ohjaavat tahot kokivat merkittävänä sen, että jo valmennuksen aikana rakennettaisiin tavoitteellista jatko-ohjelmaa ja tukiverkostoa nuorelle. Nyt turhan moni nuori jäi ilman tukea NUOTTI-valmennuksen jälkeen.

NUOTTI-valmennuksen haastattelujonojen purkamista tulisi nopeuttaa, esimerkiksi korvaamalla osa haastatteluista lomakkeen avulla sekä haastattelujen kysymyksiä ja sisältöä tulisi kehittää. Valmennuksessa voisi hyödyntää myös nuorten ryhmätoimintaa, sillä muiden nuorten tuki ja vertaistoiminta nähtiin nuorelle hyödyllisenä. Valmennuksen tapaamiskertoja toivottiin lisää ja valmennuksen kesto toivottiin pidennettäväksi. Selkeänä kehittämissuhteena sekä

nuoret että ohjaavien tahojen edustajat toivat esille tarpeen lisätä julkista tiedotusta NUOTTI-valmennuksesta palveluna.

5.4 Luotettavuuden tarkastelu

Monimenetelmällisen tutkimuksen etuna on tutkittavan ilmiön monipuolisen kuvauksen lisäksi tutkimusnäytön vahvuus, vaikka luotettavuuden tarkastelu onkin vaativaa. Luotettavuutta tarkastellaan määrällisen ja laadullisen lähestymistavan sekä monimenetelmätutkimuksen moninaisin käsittein, ja lisäksi tarkastelussa huomioidaan erilaisten tutkimusasetelmien ja niihin liittyvien erityispiireteiden sekä aineistojen integraatioon liittyvä luotettavuustarkastelu. Praktisen monimenetelmällisen tutkimuksen laatua ja luotettavuutta arvioidaan myös sen hyödynnettävyyden näkökulmasta, jolloin arvioidaan johtopäätösten laatua soveltuvuutta käytäntöön. (Sormunen ym., 2014.) Tämän tutkimuksen luotettavuutta ja johtopäätösten hyödynnettävyyttä edistettiin moninäkökulmaisella määrällisellä ja laadullisella aineistolla ja niitä lisää se, että eri tahojen näkemyksiä yhdistettiin ja integroitiin tutkimusprosessin aikana (Moran-Ellis ym., 2006; Seppänen-Järvelä ym., 2019). Luotettavuutta lisää se, että aineistot kerättiin ja analysoitiin samoilla menetelmillä ja samojen tutkijoiden toimesta. Seuraavaksi arvioidaan tutkimuksen määrällisen ja laadullisen lähestymistavan luotettavuutta.

Tässä tutkimuksessa määrällisen aineiston tiedonkeruussa käytettiin tutkimusta varten kehitettyjä kyselylomakkeita. Kyselylomakkeet (3 kpl) laadittiin NUOTTI-valmennuksen palvelukuvauksen (Kela, 2020) ja NUOTTI-valmennuksen valmistelutyön aikana toteutetun arviointitutkimuksen tulosten perusteella (Miettinen ym., 2019). Kyselylomakkeiden kehittämiseen osallistui tutkimusryhmä (JMK, PH, HN, RK, OV) ja lisäksi niiden laatimisessa hyödynnettiin tutkimuksen projektiryhmän asiantuntemusta. On kuitenkin mahdollista, että kyselylomakkeista on jäänyt puuttumaan jotain keskeisiä ohjautumiseen, toteutumiseen ja vaikutuksiin liittyviä osaluotoita, joka heikentää tulosten luotettavuutta. Tutkimuksen heikkoutena on se, ettei kyselylomakkeita ole aikaisemmin validoitu. Tutkimuksessa määrällistä aineistoa kuvattiin ainoastaan frekvenssi- ja prosenttijakaumilla sekä keski- ja hajontaluvuilla, jolloin tulosten perusteella ei voida sanoa, mitkä tekijät ovat olleet yhteydessä tai ovat vaikuttaneet NUOTTI-valmennuksen toteutumiseen ja vaikutuksiin.

Tiedonkeruussa käytettiin osallistujien itseraportointia (Polit & Beck, 2019), jossa nuoret, NUOTTI-valmentajat ja ohjaavien tahojen edustajat arvioivat itse NUOTTI-valmennusta. Itseraportointi voi heikentää erityisesti NUOTTI-valmentajien tuloksia, koska heidän voidaan ajatella arvioineen omaa työtään Kelan palveluntuottajana. Lisäksi valmentajilla oli vaihteleva määrä NUOTTI-valmennettavia mikä saattoi vaikuttaa tulosten luotettavuuteen. Toisaalta nuorten ja valmentajien tulokset olivat samansuuntaisia, joka vahvistaa tulosten luotettavuutta, kuten myös se, että vastaajia oli paljon ohjaavien tahojen edustajia lukuun ottamatta. Erityisesti nuorten aineiston suuruus kohderyhmää ajatellen on tämän tutkimuksen vahvuus. NUOTTI-valmennuksen kohderyhmään kuuluvilla nuorilla toimintakyky on usein olennaisesti heikentynyt ja heillä on erilaisia haasteita elämänhallinnassa sekä opiskelu- tai työelämävalmiuksissa. Kyselylomake oli melko pitkä sisältäen monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä ja siihen vastaaminen edellytti nuorilta aikaa ja keskittymistä. Tähän haasteeseen varauduttiin siten, että kyselylomaketta ei tarvinnut täyttää yhdellä kerralla vaan sen pystyi tallentamaan ja

vastaamista jatkamaan myöhemmin. Toisaalta tulosten yleistettävyyttä voi heikentää se, että ne nuoret, jotka ovat kokeneet vastaamisen kyselylomakkeeseen raskaaksi ovat jääneet tutkimuksen ulkopuolelle.

Kuten edellä todettiin, NUOTTI-valmentajilla oli merkittävä rooli nuorten aineistonkeruussa, koska he rekrytoivat nuoret tutkimukseen ja joissakin tapauksissa auttoivat nuorta kyselylomakkeen täyttämässä. Tämä saattaa myös heikentää nuorten tulosten luotettavuutta, koska se on saattanut tuottaa sosiaalisesti toivottavia tuloksia (Grimm, 2010): nuoret ovat vastanneet siten, kuin he olettavat heidän toivottavan vastaavan. Lisäksi nuorten tulosten osalta tulosten yleistettävyyttä saattaa heikentää se, että tutkimukseen osallistuneilla on ollut positiivisemmat kokemukset valmennuksesta kuin niillä, jotka eivät osallistuneet.

Ohjaavien tahojen edustajien vastausmäärä jäi vähäiseksi, joten heidän kohdallaan tuloksia ei voi yleistää. Vähäiseen vastausmäärään saattoi liittyä se, että tutkimukseen valikoituneissa yksiköissä ei ohjattu nuoria NUOTTI-valmennukseen. Tutkimuksen edetessä tuli esille, että valmennukseen ohjataan nuoria paljon oppilaitoksista tai psykiatristen sairaanhoitajien toimesta. Aineistonkeruuta ei laajennettu kesken tutkimuksen näihin yksiköihin, koska se olisi edellyttänyt mittavan tutkimuslupien hakuprosessin, johon aikataulullisesti ei ollut mahdollisuutta.

Laadullisen aineiston hankinnan yhteydessä tutkimuksen luotettavuuteen kiinnitettiin huomiota suunnittelemalla aineiston hankinta mahdollisimman huolellisesti. Haastatteluteemat mietittiin huolella etukäteen ja erityisesti nuorille tarkoitettu haastattelurunko testattiin ymmärrettävyyden lisäämiseksi nuorella henkilöllä ennen varsinaisten haastattelujen toteuttamista. Haastattelut toteutettiin pääsääntöisesti edeltä laadittujen teemojen mukaisesti. Haastattelutilanteet eivät kuitenkaan edenneet lomakekeskeisesti, vaan teemoista saatettiin tarvittaessa poiketa kuhunkin haastattelutilanteeseen sopivaan järjestykseen. Haastattelijoiden yhteisenä päämääränä oli se, että kaikki teemat tulivat käsitellyiksi jokaisessa haastattelutilanteessa mahdollisimman kattavasti.

Tarkasteltaessa haastatteleamalla kerätyn tiedon luotettavuutta, on syytä huomata, että NUOTTI-valmennus oli läsnä haastattelutilanteissa tarkasti määriteltynä palveluna. Sekä nuoret että valmentajat asemoivat itseään ja myös toisiaan suhteessa NUOTTI-valmennukseen. Tutkimushaastatteluissa tuotettu puhe rakentui näistä lähtökohdista. Haastateltavat puhuivat haastattelutilanteissa itsestään, toisistaan ja ympäröivästä maailmasta, jossa he elävät (Ensink, 2003, s. 161–163; Rastas, 2005, s. 95; Välimaa, 2011, s. 52). Huomion arvoista on myös se, että haastatteluissa vuorovaikutuksen toinen osapuoli oli tutkija. Tutkittavien puhe on tutkijalle tuotettuja merkityksiä. Jos haastateltavat olisivat keskustelleet NUOTTI-valmennuksesta perheenjäsentensä tai ystäviensä kanssa, olisi keskustelussa tuotettu puhe todennäköisesti ollut erilaista. Tutkijan kanssa keskusteltaessa kieltä saatetaan käyttää normatiivisesti tutkimukseen kuuluvalla tavalla ja tutkimukseen sopivien ennako-oletusten mukaan moraalisesti hyväksyttävällä tavalla (Välimaa, 2011, s. 55).

NUOTTI-valmentajien haastatteluihin voidaan soveltaa Erving Goffmanin termejä frontstage- ja backstage-puheen mahdollisuudesta. Valmentajat saattoivat puhua valmennettavista nuorista tutkijan kanssa ikään kuin ammattilaiselle ”kulissien takana” eri lailla kuin olisivat

puhuneet nuorten läsnä ollessa ”näyttämöllä” tapahtuneessa vuorovaikutustilanteessa. (Goffman, 1974; Juhila, 2004, s. 160; Välimaa, 2011, s. 56). Näin todennäköisesti tapahtui esimerkiksi silloin kun valmentajat kuvasivat NUOTTI-valmennukseen osallistunutta huonosti voivaa nuorten joukkoa ja heidän vointiaan.

Kun tarkastellaan haastattelutilanteissa kerätyn tiedon luotettavuutta, on syytä myös ottaa huomioon se, millaisia ennako-oletuksia haastateltavilla oli tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Tutkimuksissa haastateltavilla on tarve esittää itsensä moraalisesti suotuisassa valossa ja välttää ”kasvojensa menettämistä” tai joutumista noloon asemaan. Tämän mukaisesti myös haastatteluissa osallistujat saattoivat tuottaa haastattelun vuorovaikutustilanteessa sellaista puhetta, minkä he olettivat olevan tutkimuksen kannalta odotettua (Grimm, 2010). Merkityksellistä on myös se, että haastattelijallakin saattoi olla ennako-oletuksia haastateltavista ja haastatteluun liittyvästä teemasta. Vaikka haastattelut etenivät ennalta laadittujen teemojen mukaisesti, saattoivat sekä tutkittavien että tutkijoiden ennako-oletukset ohjata keskustelua.

Aineiston analyysin luotettavuuteen kiinnitettiin huomiota soveltamalla aineistolähtöistä sisälönanalyysiä siten, että analyysin tekemisessä pitäydyttiin tutkittavien tuottamiin kuvauksiin sen sijaan, että tutkijat olisivat analyysin tekovaiheessa itse tulkinneet aineistoa. Laadullisen aineiston analyysin tulosten luotettavuutta voidaan parantaa suhteuttamalla tuloksia aiempaan tutkimukseen. Suhteuttaminen toteutuu siten, että tutkimuksen tuloksia verrataan aikaisemmin toteutetun tutkimuksen tuloksiin (Alasuutari, 2012). Kun verrataan tämän tutkimuksen tuloksia aiemmin NUOTTI-valmennuksesta tehtyyn tutkimukseen esimerkiksi Miettinen ym. (2019), voidaan todeta tutkimustulosten NUOTTI-valmennuksesta nuorille suunnattuna palveluna olevan hyvin samankaltaisia (Miettinen ym., 2019, s. 48–63).

NUOTTI-valmennuksesta saatiin monimenetelmällisen tutkimuksen lähestymistapaa hyödyntämällä moniääninen ja monipuolinen kuva ja tuloksia voidaan hyödyntää toteutettaessa NUOTTI-valmennusta tai kehitettäessä palvelua vastaamaan paremmin kohderyhmän nuorten tarpeita. Tutkimuksessa integrointi tapahtui kuitenkin vasta tulosten raportointivaiheessa eikä tutkimusprosessin varhaisemmissa vaiheissa, joka olisi voinut tuoda ilmiöstä esiin vieläkin monipuolisemman kuvan. Tämä olisi edellyttänyt integraatioon liittyvää yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja ennakoitua jo tutkimuksen suunnitelmavaiheessa (Åkerblad ym., 2021). Tästä huolimatta tämän praktisen monimenetelmällisen tutkimuksen laatu ja luotettavuus voidaan arvioida hyväksi ja sen tuloksia voidaan suositella sovellettavan nuorten ammatillisessa kuntoutuksessa (Sormunen ym., 2014).

6 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan NUOTTI-valmennuksella oli runsaasti positiivisia vaikutuksia nuorten elämään ja valmennuksen avulla pystyttiin vastaamaan nuorten haasteelliseen elämäntilanteeseen ja auttamaan nuoria elämässään eteenpäin. Tämän tutkimuksen avulla pystyttiin tarkastelemaan valmennuksen kokeiluvaiheessa toteutettua tutkimusta (Miettinen ym., 2019) laajemmin NUOTTI-valmennuksen vaikutuksiin. Laajan aineiston analyysi vahvisti kokeiluvaiheen tutkimuksen tuloksia ja tuotti uutta tietoa NUOTTI-valmennuksen positiivisista

vaikutuksista siihen osallistuneiden nuorten elämän muutokseen, joiden avulla moni nuori pääsi kouluun tai töihin.

Kiteytettynä tämän tutkimuksen tuloksista voidaan mainita myös seuraavaa. NUOTTI-valmennukseen oli helppo hakeutua ja ohjaus palveluun tapahtui pääosin ammattilaisten toimesta. NUOTTI-valmennus toteutui joustavasti nuorten elämäntilanteesta nousseiden tavoitteiden mukaisesti ja valmennus vaikutti myönteisellä tavalla nuorten elämäntilanteeseen. Nuoret saivat NUOTTI-valmennuksen intensiivisestä työskentelystä apua tehdäkseen myönteisiä muutoksia elämässään. Nuoret saivat valmiuksia ongelmien ratkaisemiseen, ongelmallisten tilanteiden käsittelyyn ja itsenäiseen elämään. Nuoret pääsivät opiskelemaan, töihin tai kuntouttavaan työtoimintaan sekä saivat ratkaistua raha-asioitaan. Ennen kaikkea nuorille syntyi luottamus siihen, että he pärjäävät tulevaisuudessa. Jatkossa NUOTTI-valmennukseen ohjautumista, valmennuksen sisältöjä ja rakennetta on kuitenkin syytä kehittää niin, että valmennus on entistä asiakaslähtöisempää ja joustavampaa. Nuorten tuen tarpeeseen valmennuksen jälkeen tulee myös kiinnittää huomiota aikaisempaa enemmän. Valmennuksesta tulee tiedottaa nuorille suoraan, jolloin se tavoittaa kohderyhmänsä paremmin. Lisäksi tiedotusta tulee lisätä myös eri toimijoiden välisessä yhteistyössä.

Jatkotutkimuksessa olisi tärkeä tarkastella, miten valmennuksen toteuttaminen on yhteydessä nuorten ja valmentajien käsityksiin valmennuksen vaikutuksista sekä mitkä tekijät selittävät positiivisia vaikutuksia. Erityisen mielenkiintoista olisi selvittää nuorten ja valmentajien suhdetta NUOTTI-valmennuksessa, koska tämän tutkimuksen tulosten mukaan suhteessa oli jotain hyvin merkittävää. Yksi tärkeä jatkotutkimuksen aihe on selvittää, mitä nuorille tapahtuu NUOTTI-valmennuksen jälkeen ja minkälainen rooli NUOTTI-valmennuksella on uudistuvassa palvelujärjestelmässä. Keskeistä tämän tutkimuksen tulosten valossa kuitenkin on se, että NUOTTI-valmennus auttaa nuoria pääsemään elämässä eteenpäin, mikä on yksilöiden ja yhteiskunnan näkökulmasta merkittävää.

Lähteet

Aaltonen, S., & Berg, P. (2015). Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamiset. Teoksessa S. Aaltonen, P. Berg, & S. Ikäheimo (toim.). *Nuoret luukulla: Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä* (Verkkojulkaisu 84) (s. 41–127). Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf>

Aalto-Setälä, T., Suvisaari, J., Appelqvist-Schmidlechner, K., & Kiviruusu, O. (2021). *Pandemia ja nuorten mielenterveys: Kouluterveyskysely 2021* (Tutkimuksesta tiiviisti 55). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-738-8>

Alasuutari, P. (2012). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino.

Barford, A., Coutts, A., & Sahai, G. (2021). *Youth employment in times of COVID: A global review of COVID-19 policy responses to tackle (un)employment and disadvantage among young people*. International Labour Organization. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_823751.pdf

- Ensink, T. (2003). The frame analysis of research interviews: Social categorization and footing in interview discourse. Teoksessa H. van den Berg, M. Wetherell, & H. Houtkoop-Steenstra (toim.). *Analyzing race talk* (s. 161–163). University Press.
- Eurostat. (2022). *Youth unemployment rate (15–24)* [tilasto]. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm080/default/table?lang=en>
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis*. Harper & Row.
- Grimm, P. (2010). Social desirability bias. Teoksessa J.N. Seth, & N.K. Malhotra (toim.). *Wiley international encyclopedia of marketing* (s. 258). John Wiley & Sons Ltd.
- Gutiérrez-García, R.A., Benjet, C., Borges, G., Mendez Rios, E., & Medina-Mora, M.E. (2018). Emerging adults not in education, employment or training (NEET): Socio-demographic characteristics, mental health and reasons for being NEET. *BMC Public Health*, 18, 1201. <https://doi.org/10.1186/s12889-018-6103-4>
- Helakorpi, S., & Helenius, J. (2021). *Nuorten arki – Kouluterveyskysely 2021: Moni nuori liikkuu liian vähän* (Tilastoraportti 46). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021121460375>
- Helakorpi, S., & Kivimäki, H. (2021). *Lasten ja nuorten hyvinvointi: Kouluterveyskysely 2021* (Tilastoraportti 30). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021091446139>
- Helne, T., & Hirvilampi, T. (2021). *Puristuksissa? Nuoret ja kestävästi hyvinvoinnin ehdot*. Kela. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021060132534>
- Herkama, S., & Repo, J. (19.8.2020). *Valmistuiko koronakeväänä? Kyselyn tulokset kertovat nuorten vaikeuksista poikkeustilanteessa* (INVEST Blog 9). <https://blogit.utu.fi/invest/2020/08/19/valmistuiko-koronakevaana-kyselyn-tulokset-kertovat-nuorten-vaikeuksista-poikkeustilanteessa/>
- Hiilamo, H., Määttä, A., Koskenvuo, K., Pyykkönen, J., Räsänen, T., & Aaltonen, S. (2017). *Nuorten osallisuuden edistäminen: Selvitysmiehen raportti* (DIAK Puheenvuoro 11). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-298-1>
- Häikiö, L., & Kallinen, Y. (2018). Nuorten aikuisten tarpeet ja asiantuntijoiden mahdollisuudet palveluiden suunnittelussa. Teoksessa S. Aaltonen, & A. Kivijärvi (toim.). *Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina* (Julkaisuja 136) (s. 103–126). Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. [https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen kayttajina ja kohteina_lopullinen.pdf](https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoret_aikuiset_hyvinvointipalvelujen_kayttajina_ja_koh-teina_lopullinen.pdf)
- Juhila, K. (2004) Sosiaalityön vuorovaikutuksen tutkimus: Historiaa ja nykysuuntauksia. *Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti*, 12(2), 155–183. <https://journal.fi/janus/article/view/50263>
- Jääskeläinen, T., Koponen, P., Lundqvist, A., Borodulin, K., Koskinen, S., & FinTerveys 2017 -tutkimuksen johtoryhmä. (2019). *Nuorten aikuisten terveys ja elintavat Suomessa: FinTerveys 2017 -tutkimuksen tuloksia* (Tutkimuksesta tiiviisti 11). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://core.ac.uk/download/pdf/196520842.pdf>

- Karjalainen, K. (2020). Huumeiden kokeilu ja käyttö väestökyselyissä. Teoksessa S. Rönkä, & J. Markkula (toim.). *Huumetilanne Suomessa 2020* (Raportti 13) (s. 19–29). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-576-6>
- Karvonen, S., Kestilä, L., & Kauppinen, T.M. (2018). Kokevatko nuoret saavansa tarvitsemiansa sosiaali- ja terveyspalveluja? Tuloksia väestötutkimuksista. Teoksessa S. Aaltonen, & A. Kivijärvi (toim.). *Nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen käyttäjinä ja kohteina* (s. 27–52) (Julkaisuja 136). Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. [https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoret aikuiset hyvinvointipalvelujen kayttajina ja kohteina lopullinen.pdf](https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/nuoret_aikuiset_hyvinvointipalvelujen_kayttajina_ja_kohteina_lopullinen.pdf)
- Katznelson, N. (2017). Rethinking motivational challenges amongst young adults on the margin. *Journal of Youth Studies*, 20(5): 622–639. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1254168>
- Kela. (2020). *NUOTTI-valmennus. Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus*. <https://www.kela.fi/documents/20124/410362/nuotti-valmennus-palvelukuvaus.pdf/6037f71b-7832-dda5-98c3-19652a7a780e>
- Kinnunen, J., Pere, L., Raisamo, S., Katainen, A., Myöhänen, A., Lahti, L., Ahtinen, S., Ollila, H., Lindfors, P., & Rimpelä A. (2019). *Nuorten terveystapatutkimus 2019: Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö sekä rahapelaaminen* (Raportteja ja muistioita 56). Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4105-2>
- Kiss, L., Fotheringham, D., & Quinlan-Davidson, M. (2021). Latin American young NEETs: Brazil as a case study for systemic risks of youth social exclusion. *Journal of Youth Studies*, 1–25. <https://doi.org/10.1080/13676261.2021.1965107>
- L 566/2005. Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista.
- L 1214/2020. Oppivelvollisuuslaki.
- L 377/2022. Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta.
- Lahtinen, J., & Haikkola, L. (26.1.2021). Nuorten työvoimapalvelujen käyttö ja kokemukset palveluista korona-ajan ensimmäisen puolen vuoden aikana. *Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä*. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma68>
- Lahtinen, J., & Myllyniemi, S. (16.2.2021). Nuorten tyytyväisyys elämään korona-ajan ensimmäisen puolen vuoden aikana. *Poikkeusolot – nuorten arki koronan keskellä*. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma70>
- Lahtinen, J., Laine, R., Haikkola, L., Kauppinen, E., & Pitkänen, T. (2022). Nuorten tyytyväisyys elämään korona-ajan ensimmäisenä vuonna. Teoksessa M. Kekkonen, M. Gissler, P. Känkänen, & A.-M. Isola (toim.) *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan: Nuorten elinolot – vuosikirja 2022* (s. 50–61). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5>
- Leemann, L. & Virrankari, L. (2022). Nuorten osallisuuden kokemus ja siinä tapahtuneet muutokset vuosina 2019–2021: Ovatko erot kasvaneet koronaepidemian aikana? Teoksessa M. Kekkonen, M. Gissler, P. Känkänen, & A.-M. Isola (toim.). *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan: Nuorten elinolot – vuosikirja 2022* (s. 152–162). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5>

Leskelä, R., Käsmä, L., Jokiranta, V., Salonen, N., Valtakari, M., Yli-Koski, M., & Määttä, M. (2022). *Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelurakenne, rahavirrat sekä seurannan haasteet* (Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1). Eduskunta. https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/TRVJ_1_2022_Nuorten_syrjaytyminen.pdf

Luomanen, J., & Nikander, P. (2017). Haavoittuvat haastateltavat? Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander, & J. Ruusuvoori (toim.). *Tutkimushaastattelun käsikirja* (s. 287–294). Vastapaino.

Luopa, P., Kivimäki, H., Matikka, A., Vilkki, S., Jokela, J., Laukkarinen, E., & Paananen, R. (2014). *Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000–2013: Kouluterveyskyselyn tulokset* (Raportti 25). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-280-5>

Maunu, A., Hemberg, J., Korzhina, Y., Sundqvist, A., Östman, L., Groundstroem, H., Nyström, L., & Nyman-Kurkiala, P. (2022). Vaikeuksia ja vahvistavaa vuorovaikutusta: Covid-19-pandemian vaikutuksia nuorten toimintaympäristöihin, hyvinvointiin ja oppimiseen aiemman tutkimuksen valossa. Teoksessa M. Kekkonen, M. Gissler, P. Känkänen, & A.-M. Isola (toim.) *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan: Nuorten elinolot – vuosikirja 2022* (s. 106–113). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5>

Mawn, L., Oliver, E.J., Akhter, N., Bamba, C.L., Torgerson, C., Bridle, C., & Stain, H.J. (2017). Are we failing young people not in employment, education, or training (NEETs)? A systematic review and meta-analysis of re-engagement interventions. *Systematic Reviews*, 6(1): 16–16. <https://doi.org/10.1186/s13643-016-0394-2>

Miettinen, S., Välimaa, O., Mäntyneva, P., Kaisvuori, T., Hakala, P., & Mäki, S. (2019). ”Apu on ollut mitaamattoman arvokasta”: Kelan nuorten ammatillisen kuntoutuksen uusi NUOTTI-valmennus ja suullisen hakemisen malli (Työpaperieita 150). Kela. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019082024784>

Moran-Ellis, J., Alexander, V.D., Cronin, A., Dickinson, M., Fielding, J., Slaney, J., & Thomas, H. (2006). Triangulation and integration: Processes, claims and implications. *Qualitative Research*, 6(1): 45–59. <https://doi.org/10.1177/1468794106058870>

OECD. (2022). *Youth not in employment, education or training (NEET)* [indikaattori]. <https://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.htm>

OKM. (2021). *Koronavirus epidemian vaikutukset toisen asteen koulutukseen*. Owl Group oy. https://owalgroup.com/wp-content/uploads/2021/03/Koronan-vaikutukset-toisen-asteen-koulutukseen_1603.pdf

O’Leary, P., & Tsui, M.S. (2021). Social work with families in the pandemic of COVID-19: Ten challenges facing families. *International Social Work*, 64(6), 835–836. <https://doi.org/10.1177/00208728211051293>

O’Leary, P., & Tsui, M.S. (2022). Child well-being and rights in the COVID-19 pandemic: Considerations for social work practice and acknowledging their sacrifices. *International Social Work*, 65(1), 3–5. <https://doi.org/10.1177/00208728221091347>

Orgilés, M., Morales, A., Delvecchio, E., Mazzeschi, C., & Espada, J.P. (2020). Immediate psychological effects of the COVID-19 quarantine in youth from Italy and Spain. *Frontiers in Psychology*, 11(579038). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.579038>

- Piispa, M., Ojajärvi, A., & Kiilakoski, T. (2020). *Tulevaisuususkko hukassa? Nuoret ilmastoaktivistit ja keskustelu tulevaisuudesta* [muistio]. Sitra. <https://www.sitra.fi/app/uploads/2020/11/tulevaisuususkko-hukassa.pdf>
- Polit, D.F., & Beck, C.T. (2019). *Essentials of nursing research: Appraising evidence for nursing*. Wolters Kluwer Health.
- Rastas, A. (2005). Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa J. Ruusuvuori, & L. Tainio (toim.). *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus* (s. 78–102). Vastapaino.
- Rutanen, N., & Vehkalahti, K. (toim.). (2019). *Tutkimuseettisestä sääntelystä elettyyn kohtaamiseen: Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka II*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Sandberg, E., Jokinen, S., Kärkkäinen, J., Lämsä, R., Löfstedt, J., Nordlund-Spiby, R., Pajunen, M., Rai-vio, H., Rouvinen, J., & Valkeinen, H. (2018). *Toimintakyvyn arviointi 16–29-vuotiailla NEET-nuorilla: Suositus avuksi Kelan ammatilliseen kuntoutukseen ohjattaessa* (Kuntoutusta kehittämässä 3). Kela. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018100237189>
- Seppänen-Järvelä, R. (toim.). (2018). *Monimenetelmällisyys kuntoutuksen tutkimuksessa: Havaintoja ja kokemuksia Muutos-hankkeen tutkimuksista*. Kela. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018102438644>
- Seppänen-Järvelä, R., Åkerblad, L., & Haapakoski, K. (2019). Monimenetelmällisen tutkimuksen integ-roivat strategiat. *Yhteiskuntapolitiikka*, 84(3), 332–339. <http://urn.fi/URN:NBN:fife2019061220179>
- Sihvonen, E., & Saarikallio-Torp, M. (2022). Nuorten sosiaaliset suhteet poikkeusolojen aikana: ”Please leave corona, I want to live my youth”. Teoksessa M. Kekkonen, M. Gissler, P. Känkänen, & A.-M. Isola (toim.). *Poikkeuksellinen nuoruus korona-aikaan: Nuorten elinolot – vuosikirja 2022* (s. 62–73). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5>
- Sormunen, M., Saaranen, T., Tossavainen, K., & Turunen, H. (2014). Monimenetelmätutkimus terveystieteissä. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 50(4). <https://journal.fi/sla/article/view/41281>
- Sutela, E., & Haapakorva, P., Marttila, M., & Ristikari, T. (2018). *Haavissa? Aktivointitoimissa olleiden nuorten taustat ja tilanteet toimien jälkeen: Vertailu Suomen kuuden suurimman kaupungin välillä Kansallinen syntymäkohortti 1987-aineiston valossa* (Työpaperi 5). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-036-5>
- Suvanto, A., Siira, H., Kaakinen, P., Männikkö, N., & Ruotsalainen, H. (2020). Ammattiin opiskelevien nuorten opiskeluhuvinvointi. *Hoitotiede*, 32 (1), 41–51. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe202003107760>
- Tilastokeskus. (2022). *Koulutuksen keskeyttäminen* [tilasto]. <https://stat.fi/tilasto/kkesk>. Viitattu 16.11.2022.
- TENK. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa* (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3). Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioin-nin_ohje_2019.pdf
- Unt, M., Gebel, M., Bertolini, S., Deliyanni-Kouimtz, V., & Hofäcker, D. (toim.). (2021). *Social exclusion of youth in Europe: The multifaceted consequences of labour market insecurity* (1st ed.). Policy Press.

Välimaa, O. (2011) *Kategoriat ongelman selontekoina: Pitkäaikaistyöttömyydestä neuvottelemisen ja sen rakentuminen haastattelupuheessa* [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo.
<https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8351-6>

Åkerblad, L., Seppänen-Järvelä, R., & Haapakoski, K. (2021). Integrative strategies in mixed methods research. *Journal of Mixed Methods Research*, 15(2), 152–170.
<https://doi.org/10.1177/1558689820957125>

Liiteluettelo

Liite 1. Monimenetelmällisen ja moninäkökulmaisten tulosten integraatio

Liite 2. NUOTTI-valmennukseen liittyvä kysely/Nuoret

Liite 3. NUOTTI-valmennukseen liittyvä kysely/Valmentajat

Liite 4. NUOTTI-valmennukseen liittyvä kysely/Ohjaava taho

Liite 5. Nuorten haastatteluteemat

Liite 6. NUOTTI-valmentajien haastatteluteemat

Liite 7. Tiedote tutkimuksesta, nuoret

Liite 8. Tiedote tutkimuksesta, NUOTTI-valmentajat

Liite 9. Tiedote tutkimuksesta, ohjaava taho

Liite 10. Tutkimuksen tietosuojaseloste, nuoret

Liite 11. Tutkimuksen tietosuojaseloste, NUOTTI-valmentajat

Liite 12. Tiedote tutkimuksesta, huoltajat

Liitteet ovat [erillisessä tiedostossa Helda-julkaisuarkistossa \(helda.helsinki.fi\)](https://helda.helsinki.fi).